MUSJIKERNA MED FLERA BERÄTTELSER

AF ANTON P. TSCHECHOFF

Öfversättning från ryskan af E. S.

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1897.

Förord till den elektroniska utgåvan

Ett exemplar i Linköpings stadsbibliotek (äldre samlingarna) digitaliserades i april 2015. Bandet omfattar ***Tre berättelser*** (1896) och *Musjikerna med flera berättelser* (1897). Projekt Runeberg presenterar dem som två böcker, eftersom de har olika utgivningsår, olika översättare och varsin sidnumrering. Därför ingår främre pärmen i den förra boken och bakre pärmen här.

Sidorna 94-95 saknas för närvarande.

Musjikerna.

1.

Nikolai Tschikildjeff, uppassare på värdshuset »Slavjanski Basar» i Moskva, hade börjat bli sjuklig. Benen liksom domnade bort och gången blef stapplande; en dag snafvade han och föll omkull i korridoren med en tallrik ärter och fläsk. Efter denna förseelse blef han uppsagd från platsen. De penningar som han och hustrun sparat ihop hade gått åt till medicin, och när han nu blef utan arbete hade de ingenting att lefva af. Han kom då på den tanken, att det kanske vore bäst att fara hem till byn: det vore nog bättre att ligga sjuk där hemma och äfven billigare att lefva. »Hemmets murar äro bästa läkemedlet», säger ett ordspråk.

Det var afton då han, åtföljd af sin hustru Olga och sin dotter Sascha, kom fram till sitt Sjukov. Barndomshemmet hade alltid stått för hans minne så ljust och gladt och hemtrefligt, men när han nu steg in i stugan, blef han nästan förskräckt, så mörkt, trångt och smutsigt var det där inne. Olga och Sascha betraktade med sorgsna, undrande blickar denstora, sotiga ugnen, som upptog nästan halfva stugan och var alldeles svart af rök och flugor. Så mycket flugor! Ugnen lutade åt ena sidan, väggarna voro sneda och vinda — det såg ut som om hela stugan skulle störta samman i nästa ögonblick. I hörnet bredvid helgonbilden voro några buteljetiketter och tidningsurklipp uppklistrade — de skulle föreställa taflor. Fattigdom, fattigdom! Ingen af de äldre fanns hemma, alla voro ute på arbete. Ofvanpå ugnen satt en liten ljushårig flicka på åtta år; hon var mycket smutsig, såg slö och likgiltig ut och brydde sig knappt om att se på de inträdande. På golfvet låg en hvit katt.

»Kiss, kiss!» lockade Sascha. »Kiss!»

»Hon hör inte,» sade flickan, »hon är döf.»

»Hur har hon blifvit det?»

»De ha gjort illa henne.»

Nikolai och Olga förstodo vid första ögonkastet, hurudant deras lif nu skulle komma att bli, men de sade ingenting till hvarandra; under tystnad satte de ned sina knyten på golfvet och under tystnad gingo de ut på bygatan. Deras stuga var den tredje i ordningen och såg ytterst torftig och förfallen ut; den andra var icke stort bättre, men den första hade plåttak och gardiner för fönstren; den stod alldeles skild från de öfriga och var ej omgärdad med något stängsel — det var bykrogen. Alla stugorna stodo i en rad; öfver hela den lilla byn hvilade något stilla och vemodsfullt och den gjorde ett behagligt intryck med alla sina pilar, fläderbuskar och rönnar, som så vänligt blickade ut från gårdarna.

Bakom byn vidtog en sluttning, som förde ned mot floddalen; den var mycket brant och såsöndergräfd af krukmakarna att stora stenar här och där blifvit blottade och stucko upp ur leran. Mellan alla dessa stenar och gropar slingrade smala gångstigar och lågo stora högar med skärfvor af sönderslagna lerkärl, somliga bruna, andra röda. Längre ned utbredde sig en stor äng i frisk grönska; den var redan afmejad och betades nu af byns boskap. Floden låg ungefär en verst från byn och flöt fram i skarpa slingringar mellan vackra stränder, beväxta med småskog. På andra stranden låg åter en stor äng med betande kreatur och med långa strimmor af hvita gäss; bortom ängen åter en sluttning upp mot ett berg, på bergets krön en by med sin kyrka och längre bort ett herregods.

»Så vackert här är!» sade Olga och gjorde korstecknet, vänd mot kyrkan. »Herre Gud en sådan vidsträckt utsikt!»

I samma ögonblick började klockorna ringa till aftongudstjänst (det var helgdagsafton). Två små flickor, som buro ett ämbar vatten, stannade, sågo upp mot kyrkan och lyssnade till klockringningen.

»Vid den här tiden äta de middag på 'Slavjanski Basar'...» sade Nikolai tankfullt.

Nikolai och Olga sutto längst ut vid branten och sågo hur solen gick ned, hur himlen skimrande af guld och purpur återspeglades i floden och i templets fönster; öfver hela naturen hvilade en stämning så ljuf och fridfull, så outsägligt ren — det var något så helt annat än i Moskva. Då solen gått ned, återvände boskapen bölande och råmande och gässen kommo flygande hemåt... så småningom blef allt tyst, stilla slocknade dagens ljus och hastigt spredo sig kvällens skuggor.De gamla, Nikolais far och mor, hade nu kommit hem till stugan — de voro magra, krokryggiga, tandlösa och båda lika långa. Äfven hans svägerskor, Marja och Tekla, hade återvändt hem från dagsverket hos godsherrn på andra sidan floden. Marja, bror Kirjaks hustru, hade sex barn, och Tekla, hustru till bror Denis, som var soldat, hade två barn. Då Nikolai vid återkomsten till stugan såg hela familjen församlad, såg alla dessa stora och små kroppar som rörde sig öfverallt, i sängar, i vaggor och i alla vrår, och då han såg med hvilket begär alla både gamla och unga slukade det svarta brödet, som de sköljde ned med vatten, då fick han klart för sig, att det varit bättre om han aldrig kommit hit — sjuk och utan pengar.

»Men hvar är Kirjak?» frågade han då de hälsat.

»Han har plats hos köpmannen,» svarade fadern, »och bor borta i skogen. Men han är inte ordentlig... han dricker för mycket.»

»Ingenting lämnar han till huset,» snyftade gumman. »Våra musjiker äro riktiga odjur, aldrig föra de något med sig hem, bara draga bort från huset. Kirjak dricker och gubben också — det säger jag rent ut, han hittar vägen till krogen. Öfver ett sådant lif vredgas den himmelska drottningen...»

Till gästernas ära sattes samovaren fram. Teet luktade fisk, sockerbitarna voro smutsgrå och naggade och kackerlackor kilade omkring på brödet och kopparna; så väl teet som de samtal som fördes voro gästerna motbjudande — allt vittnade om nöd och sjukdom. Innan de hunnit dricka ur första koppen, hördes en druckens högljudda rop utanför dörren:»Ma-arja!»

»Nu kommer Kirjak,» sade gubben, »när man talar om trollen, stå de i förstugan.»

Alla sutto tysta. Efter en stund hördes åter samma rop, ihållande och doft, som om det kommit från jordens innandöme:

»Ma-arja!»

Marja, den äldre svägerskan, bleknade och smög sig in i spiselvrån; det var egendomligt att se hur den axelbreda, kraftfulla kvinnans ansikte förvreds af fruktan. Hennes dotter, den lilla flickan med det slöa, frånvarande uttrycket, började gråta bittert.

»Men hvad går det åt dig?» ropade Tekla, som var en vacker kvinna, äfven hon kraftfullt byggd med breda skuldror. »Var inte rädd, han kan väl inte slå ihjäl dig heller!»

Af gumman fick Nikolai veta, att Marja ej vågade bo i skogen tillsammans med Kirjak, och att han så snart han blef drucken kom till henne och förde oljud och slog henne utan förbarmande.

»Ma-arja!» nu var den ropande alldeles utanför dörren.

»För Kristi skull, haf förbarmande!» snyftade Marja. Hon flämtade, som om någon doppat ned henne i iskallt vatten. »Haf förbarmande!...»

Alla barnen i stugan gräto, Sascha satt och såg på dem och började också gråta. Man hörde den drucknes stönande utanför dörren, och in i stugan trädde en högrest, svartskäggig man, klädd i skinnmössa; han såg förskräcklig ut i det matta lampskenet, som ej fullt belyste hans ansikte. Det var Kirjak. Han gick fram till hustrun, höjde armen och slog till henne i ansiktet med knytnäfven; honhukade sig ned, bedöfvad af slaget, och gaf ej ett enda ljud ifrån sig; blodet strömmade ur näsan.

»En sådan skam! En sådan skam!» mumlade gubben och kröp upp på ugnen. »Och i gästernas åsyn! En sådan skam!»

Gumman satt tyst och hopkrupen och tycktes vara försänkt i tankar; Tekla vaggade. Synbarligen tillfredsställd af att ha lyckats injaga skräck, grep Kirjak Marja vid armen och släpade henne mot dörren, rytande som ett vilddjur för att väcka ännu större förskräckelse, men då han fick se de främmande, hejdade han sig plötsligt.

»Jaså, ha ni kommit...» sade han och släppte hustrun. »Bror Nikolai har kommit hem till de sina...»

Raglande mumlade han en bön framför helgonbilden, spärrade upp sina rödsprängda ögon och fortfor:

»Bror Nikolai har kommit hem till de sina... från Moskva, ser ni... Den största af alla städer... ser ni... Moskva, moderstaden...»

Han sjönk ned på bänken bredvid samovaren och började dricka te, sörplande från fatet. Ingen sade ett ord. Han drack ur tio koppar, sedan lade han sig ned och började snarka.

Man gick till hvila. Nikolai fick ligga på ugnen bredvid gubben, eftersom han var sjuk; Sascha fick sin sofplats på golfvet, och Olga gick med kvinnorna ut i lidret.

»Gråt inte nu, älsklingen min!» sade hon och lade sig i höet bredvid Marja, »tårarna göra inte sorgen lättare. Försök att ha tålamod. Det står i skriften: 'Om någon slår dig på den högra kinden,så vänd honom ock den vänstra till'... Gråt inte nu, älsklingen min!»

Sedan började hon berätta om allt hvad hon upplefvat under den tid hon tjänade i Moskva.

»I Moskva äro husen mycket höga och byggda af sten,» sade hon, »ser du, min älskling, där finnas många, många gånger flera kyrkor än här, och alla herrskapen som bo i de stora husen äro så vackra och så fina!»

Marja sade, att hon aldrig varit i Moskva och inte heller i kretsstaden. Hon kunde hvarken läsa eller skrifva, kunde inga böner, icke ens »Fader vår». Hon och Tekla, som nu satt på afstånd och hörde på, voro mycket outvecklade till förståndet. Båda afskydde de sina män; Marja var rädd för Kirjak, och då han var hos henne darrade hon af fruktan och mådde illa af den starka tobaks- och brännvinslukten; om någon frågade Tekla om hon ej tyckte att det var ledsamt att mannen var borta, svarade hon förargad:

»Nej, visst inte!»

Olga och Marja hade slutat prata... Det kändes kallt; utanför lidret hade tuppen redan börjat gala och störde nattron. Då det blåaktiga dagsljuset i den tidiga morgonen silade in genom springorna, steg Tekla upp och gick sakta ut; sedan hördes det tydligt hur hon sprang bort, hur de bara fötterna dunsade mot marken.

*

2.

Olga gick till kyrkan, åtföljd af Marja. De båda kvinnorna kände sig glada till mods, där de vandrade framåt den smala stigen, som förde ned till ängen: de stora vidderna, som utbredde sig rundt omkring, gjorde ett mäktigt intryck på Olga, och Marja fröjdade sig öfver, att ha en nära släkting vid sin sida. Solen hade nyss gått upp. En sömnig hök sväfvade fram öfver ängen, floden låg dåsig, dimman hade ännu ej skingrats där nere i dalen, men öfver bergshöjden på andra stranden bröt solljuset fram klart och strålande, kyrkspirorna skimrade i morgonsolens glans och kråkorna kraxade borta i herrgårdsträdgården.

»Gubben är nog snäll,» sade Marja, »men gumman är sträng och grälar ständigt. Brödet tog slut i 'smörveckan' och vi måste köpa mjöl vid värdshuset, men då blef hon ond och sade, att vi åto för mycket.»

»Ja, kära vän, man måste ha tålamod och fördraga allt. Det står skrifvet: 'Kommen till mig I alle, som arbeten och ären betungade'...»

Olga talade långsamt med sjungande röst och hennes gång liknade pilgrimens. Hvar dag läste hon ur bibeln, högt och entonigt som en klockare; mycket förstod hon icke, men de heliga orden rörde henne alltid till tårar, och sådana ord som »om» och »till dess att» uttalade hon med låg, skälfvande röst. Hon trodde på Gud, på Guds moder, på helgonen;trodde att man ej fick bedraga någon människa hvarken fattiga, utländingar eller judar, och att det äfven var synd att misshandla djur; hon trodde att allt sådant stod skrifvet i den heliga skrift, och därför fick hennes ansikte alltid ett förkrossadt, sorgset och bedröfvadt uttryck när hon läste bibeln.

»Hvarifrån är du?» frågade Marja.

»Jag är från Vladimir. Men jag kom till Moskva redan vid åtta års ålder.»

De hade kommit ned till floden. Vid stranden stod en kvinna och klädde af sig.

»Se, där är vår Tekla,» sade Marja. »Hon har varit vid herrgården. Hos förvaltaren. Ett sådant fräckt och skamligt lättsinne!»

Den svartögda Tekla stod med utslaget hår, spänstig och ungdomlig som en flicka; hon hoppade ned i vattnet och började sparka med benen så att det gick vågor rundt omkring henne.

»Det är skamligt — afskyvärdt!» upprepade Marja.

En sviktande spång ledde öfver floden, och under den syntes hela stim af karpar i det klara, genomskinliga vattnet. De grönskande, daggskimrande stränderna återspeglades i vattnet. En frisk vindfläkt förjagade den tryckande värmen. Hvilken härlig morgon! Hur skönt skulle icke lifvet här på jorden kunna vara, om nöden icke funnes till — denna ruktansvärda nöd, som man aldrig kan bli kvitt, som man ingenstädes kan fly undan! En blick tillbaka mot byn var nog för att minnet af den föregående kvällens händelser åter skulle vakna till lif och med ens förjaga det intryck af berusande lycka, som naturen ingaf.De gingo in i kyrkan. Marja stannade vid dörren och vågade icke gå längre. Hon vågade icke heller sätta sig ned, fastän mässan ej skulle börja förrän klockan nio, utan stod hela tiden.

Då evangeliet var läst, uppstod det plötsligt rörelse bland folket: man steg åt sidan för att lämna plats för godsägarens familj. Två flickor klädda i hvita klädningar och en liten knubbig och rödkindad gosse i sjömansdräkt kommo in i kyrkan. Olga var helt och hållet upptagen af att se på dem; hon förstod genast, att det var fint och bildadt folk. Marja såg på dem med mulna, missnöjda blickar; det såg ut, som om hon ej trodde att de voro människor, utan något slags vidunder, som skulle trampa ned henne om hon ej steg åt sidan.

För hvar gång prästen höjde sin grofva röst, tyckte hon sig höra det välkända ropet: »Ma-arja!» och ryckte till af förskräckelse.

3.

Ryktet om de främmandes ankomst hade spridt sig i byn, och efter mässans slut kommo många på besök till stugan. Leonytscheff's, Matvjeitscheff's och Iljitschoff's kommo för att få höra något från sina släktingar, som hade tjänst i Moskva. Alla unga män i Sjukov, som kunde läsa och skrifva, foro till Moskva och togo plats antingen som uppassare eller som vaktmästare. (De som kommo från byn bredvidägnade sig allesammans åt bagareyrket.) Detta bruk hade mycket länge varit rådande, redan under lifegenskapstiden, då en viss Luka Ivanytsch, bördig från Sjukov och hvilkens namn nu höljdes af legendens mystiska töcken, hade kommit till Moskva och där blifvit värdshusvärd. Han tog i sin tjänst endast dem som voro från Sjukov, och när dessa i sin ordning hunnit arbeta sig upp, skrefvo de hem till sina släktingar och skaffade dem platser vid restauranter och värdshus. Nikolai kom till Moskva vid elfva års ålder. Ivan Makarytsch, som var släkt med Matvjeitscheff's och då hade anställning som teatervaktmästare, skaftade honom plats. Nikolai vände sig nu till Ivan Makarytsch's släktingar.

»Ivan Makarytsch har varit min välgörare,» sade han, »och jag är skyldig att bedja till Gud för honom dag och natt, ty det var genom honom jag kom mig fram i världen.»

»Far lille,» snyftade en lång och ståtlig gumma, Ivan Makarytsch's syster. »Jag har inte på länge hört något från honom, min lilla dufva.»

»I vintras hade han plats i Omon, och nu är han, som jag hört berättas, anställd vid något värdshus i staden... Han börjar bli gammal! Förr kunde han under sommaren förtjäna ända till tio rubel om dagen, men nu mera är det öfverallt ondt om arbete och gubben har det nog tungt.»

Kvinnorna sågo på Nikolais filtskor och på hans bleka ansikte och sade bedröfvade:

»Du är visst alldeles utblottad, du, Nikolai Osipytsch!»

Alla smekte Sacha. Hon hade fyllt tio år, men hon var liten till växten och mycket späd ochsåg ej ut att vara mer än sju år. Den lilla bleka varelsen med de stora, svarta ögonen och det röda bandet i håret, var så olik de andra flickorna, som voro solbrända, okammade och klädda i långa, urblekta koltar, och alla betraktade henne med så förvånade och undrande blickar, som om hon hade varit något litet märkvärdigt djur, som fångats ute på fältet och förts in i stugan.

»Hon kan läsa också,» sade Olga med stolthet och såg förtjust på sin dotter. »Läs nu, barn!» Hon tog fram en bibel ur knytet. »Läs nu, så att de kristtrogna få höra.»

Bibeln var gammal och tung och de nötta läderpärmarna voro smutsiga i kanterna. Den spred omkring sig en underlig lukt — det var som om det kommit en mängd munkar in i stugan. Sascha drog upp ögonbrynen och började läsa entonigt och med hög röst:

»Och när de hade farit bort, se, då uppenbarades en Herrens ängel... för Josef i en dröm, sägande: Stå upp och tag barnet och dess moder...»

»Barnet och dess moder,» upprepade Olga och blef alldeles röd af sinnesrörelse.

»Och fly till Egypten... och var där till dess jag säger dig till...»

Vid ordet »till dess» kunde Olga ej längre återhålla tårarna, utan började gråta. Marja och Ivan Makarytsch's syster började också gråta. Gubben hostade och gick oroligt af och an i stugan för att söka reda på någon liten gåfva till sitt barnbarn, men han fann ingenting. Då läsningen var slut, gingo grannarna hem, djupt rörda och mycket nöjda med Olga och Sascha.Som det var helgdag, stannade hela familjen hemma. Gumman, som af alla

— männen, sonhustrurna och barnen — kallades babka, ville göra allting själf; hon skulle själf göra upp eld i spiseln, själf sköta samovaren; hela dagen sprang hon ut och in och grälade sedan öfver att hon blef alldeles utpinad af arbete. Hon förargade sig öfver allt möjligt, än var det någon, som åt en bit för mycket, än sutto gubben och sonhustrurna sysslolösa. Än tyckte hon sig höra att värdshusvärdens gäss kommit in i hennes kåltäppa, rusade under genomträngande skrik ut ur stugan med en lång käpp och stod länge och tjöt vid sin kål — som var lika torr och mager som hon själf; än tyckte hon att höken slog ned på hennes kycklingar och störtade ut för att slå ihjäl honom. Hon grälade från morgon till kväll och upphäfde ibland sådana tjut, att de förbigående stannade.

Sin gubbe behandlade hon hårdt och ovänligt och kallade honom lätting och odåga. Han var en svag, viljelös stackare, som troligen aldrig skulle arbeta, utan bara sitta på ugnen och prata, om hon ej ständigt drifvit på honom. Han satt länge och berättade för sonen om en af sina ovänner, beklagade sig öfver de glåpord, som grannarna ständigt slungade emot honom och som han var utledsen att höra.

»Ja,» sade han. »Ja... Veckan efter korsupphöjelsefesten sålde jag mitt hö för trettio kopek pudet... af egen fri vilja... Ja... Det var nog godt och väl... På morgonen skulle jag köra bort höet... Jag går bredvid lasset och gör ingen enda människa för när... då får jag se starosten AntipSjedelnikoff komma ut från krogen... 'Hvart skall du taga vägen med det där, din lymmel?'... och så blef jag fast.»

Kirjak hade hufvudvärk och blygdes för brodern.

»Brännvinet är skuld till alltsammans... Ack, Herre Gud!» mumlade han och skakade på sitt värkande hufvud. »Kära broder och syster förlåten mig för Kristi skull!»

Som det var helgdag, köpte man några sillar på värdshuset och kokade soppa på sillhufvudena. När det blef middag, satte sig hela familjen att dricka te; de drucko mycket och länge, började svettas och liksom svällde upp af teet; sedan åto de soppan, alla ur en skål. Sillarna gömde babka.

På aftonen gjorde krukmakarna upp eld i en ugn på sluttningen nedanför byn och brände lerkärl; flickorna sjöngo och lekte ringlekar nere på ängen och gossarna spelade harmonika. På andra stranden brann också en eld; äfven där sjöngo flickorna på ängen och sången klingade så mildt och vackert på afstånd. Borta vid krogen förde musjikerna oljud; de skrålade med hesa röster och svuro och grälade så att Olga oupphörligt förskräckt ropade:

»Ack! Herre Gud!...

Det föreföll henne besynnerligt, att oljudet kunde höras så oafbrutet och att gamla gubbar, som när som helst kunde vänta att de skulle kallas hädan, skränade allra värst. Men barnen och de unga flickorna åhörde allt detta oväsen utan att det tycktes bekomma dem det ringaste — de voro tydligen vana vid det allt ifrån sin första barndom.Det var öfver midnatt och elden i ugnarna var släckt, men ute på ängen och vid krogen fortfor oljudet ännu. Gubben och Kirjak voro druckna; de gingo hand i hand, skakade hvarandra vid skuldrorna och stannade utanför lidret, där Olga och Marja lågo.

»Låt henne vara,» bad gubben, »låt henne vara... Hon är en beskedlig kvinna ... Det är synd...»

»Ma-arja!» skrek Kirjak.

»Låt henne vara!... Det är synd... Hon är en beskedlig kvinna...»

De stannade en liten stund utanför lidret och gingo sedan vidare.

»Jag älskar ängens blommor!» började gubben plötsligt sjunga med hög, gäll röst. »Älskar att vandra på ängen!»

Sedan spottade han, mumlade en svordom och gick in i stugan.

4.

Babka hade sagt till Sascha, att hon skulle stå vid kåltäppan och vakta den för gässen. Det var en varm

augustidag. Värdshusvärdens gäss brukade ofta smyga sig in i kåltäppan, men nu voro de ifrigt upptagna med att plocka säd utanför värdshuset, lugnt och fredligt kacklande; då och då sträckte gåskarlen på halsen, som om han ville se efter, omgumman kom med käppen; andra gäss brukade ibland komma upp från dalen, men nu betade de långt nere vid floden och bildade en lång, hvit girland på den gröna ängen. Sascha stod en stund vid kåltäppan, men snart började hon tycka att det blef långsamt och gick bort därifrån, då hon såg att gässen ej kommo.

På en stor sten nere i backsluttningen fick hon se Marjas äldsta dotter, Motka, stå med blicken oafvändt fäst på kyrkan. Marja hade haft tretton barn, men endast sex voro nu vid lif — alla flickor, ingen enda gosse — och det äldsta var åtta år. Motka var barfotad och klädd i en lång kolt; hon stod midt i solgasset, alldeles orörlig, som om hon varit förstenad, och kände ej hur solen brände på hennes hjässa. Sascha ställde sig bredvid henne och började också se på kyrkan.

»I kyrkan bor Gud,» sade hon. »Människorna bränna lampor och ljus, men hos Gud brinna röda, gröna och blå lampor, klart strålande som ögon. Om natten vandrar Gud omkring i kyrkan, åtföljd af jungfru Maria och S:t Niklas — tipp, tipp, tipp... Och väktarna bli förfärade! Ja, kära vän,» tillade hon, härmande modern. »Och vid världens ände skola alla kyrkor lyftas upp till himlen...»

»Med alla klock-or-na?» frågade Motka, släpande på hvarje stafvelse.

»Ja, med alla klockorna. Och vid den yttersta domen skola de goda gå in i paradiset, men de onda skola brinna i den eviga elden, som aldrig släckes. Till min mamma och till Marja skall Gud säga: I hafven aldrig gjort någon orätt, I skolen stå vid min högra sida i paradiset; men till Kirjak och tillbabka skall han säga: Gån till vänster, i evig eld! Och den som har ätit på fastedagen, skall också brinna i evig eld.»

Hon såg upp mot himlen, spärrade upp ögonen och sade:

»Se upp mot himlen utan att blinka — och du skall få se änglarna!»

Motka började också se upp mot himlen och de stodo alldeles tysta en stund.

»Ser du dem?» frågade Sascha.

»Nej, jag ser ingenting,» svarade Motka.

»Men jag ser dem! Små änglar sväfva fram öfver himlen på sina små vingar — de flyga snabbt och lätt som myggor...»

Motka stod och funderade på något, såg ned mot jorden och frågade:

»Skall babka brinna?»

»Ja, det skall hon, min vän.»

På sluttningen nedanför stenen låg en jämn, grön gräsmatta, som såg så mjuk och inbjudande ut. Sascha lade sig ned i gräset och rullade sig utför backen. Med allvarlig min började också Motka rulla sig i gräset, hvarvid kolten drogs upp öfver axlarna.

»Hvad det var roligt!» ropade Sascha förtjust.

De sprungo upp för backen för att rulla sig ned en gång till, men då hördes plötsligt den välbekanta, gälla rösten. O, så förfärligt! Tandlös, mager, hopskrumpen, med det stripiga, gråa håret fladdrande för vinden, jagade babka gässen med en stor påk och skrek:

»All min kål ha ni fördärfvat, förbannade gäss! Om jag kunde slå ihjäl er!»Då hon fick se de små flickorna, kastade hon bort påken, grep tag i ett spö, tog Sascha i nacken med sina hårda, knotiga fingrar och började slå henne. Sascha grät af smärta och fruktan. Gåskarlen kom vaggande med utsträckt hals; han gick fram mot gumman och hväste någonting, och då han vände tillbaka till de sina, mötte alla gässen honom med ett gillande: ga-ga-ga! Sedan började babka slå Motka. Förtviflad och högljudt snyftande gick Sascha hem till stugan för att beklaga sig; efter henne kom Motka, också gråtande; hon torkade ej bort tårarna och hennes ansikte var så vått

som om det blifvit öfversköljdt med vatten.

»Herre Gud!» ropade Olga bestört, då de kommo in i stugan. »Heliga Guds moder!»

Sascha började beklaga sig; i samma ögonblick kom babka in, skrikande och grälande, Tekla blef ond, och det uppstod ett förfärligt oväsen i stugan.

»Det är väl inte så farligt,» tröstade Olga, bleknande vid åsynen af sitt gråtande barn. »Hon — är din farmor, därför är det synd att vara ond på henne. Det är väl inte så farligt, barn!»

Nikolai — som blef allt klenare och klenare af det ständiga grälet, hungern, oset och stanken, som hatade och afskydde fattigdomen och som inför hustru och barn blygdes öfver sina föräldrar — satt hopkrupen på ugnen. Han vände sig mot modern och sade vredgad, med af tårar kväfd stämma:

»Ni får inte slå henne! Ni har inte rättighet att slå henne!»

»Du ligger väl och domnar bort där uppe på ugnen, din odåga!» skrek Tekla ursinnig. »Hvad har du här att göra, matsnuggare!»musjikekna.

Sascha och Motka och alla de små flickorna hade gömt sig på ugnen bakom Nikolais rygg; därifrån hörde de förskräckta på allt detta oväsen och deras små hjärtan bultade högt. När någon medlem af familjen legat länge och hopplöst sjuk, finns det mörka stunder då de närmaste i djupet af sin själ nära en hemlig önskan, att den sjuke snart måtte dö; endast barnen känna alltid fraktan och förfäran vid tanken på sin anhörigas död. De små flickorna sutto med återhållen andedräkt och ett sorgset uttryck i sina ansikten: de sågo på Nikolai, tänkte på att han snart skulle dö och ville brista ut i gråt och säga honom något vänligt, deltagande ord.

Han smög sig intill Olga som om han sökte skydd hos henne och sade med svag, darrande röst:

»Olga, min älskling, jag kan inte stanna här längre! Mina krafter äro slut. För Guds skull, för Kristi skull, skrif till din syster Klavdja Abramovnja, att hon säljer och pantsätter allt hvad hon äger och skickar oss pengar, så att vi få resa härifrån. O, Herre Gud,» fortsatte han bedröfvad, »om jag kunde få återse moder Moskval Om hon ville uppenbara sig för mig i drömmen!»

När aftonen föll på och det blef mörkt i stugan var det så tungt och dystert därinne, att man knappt kunde få fram ett enda ord. Ännu sjudande af vrede satt babka en hel timme och sög på torra rågbrödskanter, som hon blötte i en kopp; då Marja mjölkat kon, bar hon in stäfvan och satte den på bänken; sedan hällde babka mjölken ur stäfvan i en kruka, långsamt, utan ringaste brådska och som det syntes mycket belåten öfver, att få behålla alltsammans, då ingen vågade dricka mjölk nu under22 musjikebna

himmelsfärdsfestens fasta. Endast helt litet slog hon af på ett tefat åt Teklas lilla barn. Då hon och Marja buro ut krukan i källaren, rusade Motka plötsligt upp, kröp ned från sitt gömställe, sprang fram till bänken där träskålen med brödkanterna stod och hällde dit litet mjölk från tefatet.

När babka kom tillbaka in i stugan, började hon åter suga på sina brödkanter, och Sascha och Motka sutto på ugnen och sågo på; de gladde sig öfver att hon bröt fastan och voro fullt öfvertygade om, att hon skulle komma till helvetet. Nu kände de sig tröstade och gingo till*hvila. Sascha hade under natten en förskräcklig dröm: hon såg en stor brinnande ugn — den såg ut ungefär som en af krukmakarnas —; en ond ande med horn som en ko och alldeles svart dref babka in i elden med en lång påk — alldeles likadan som den, med hvilken hon brukade jaga gässen.

5.

Himmelsfärdsdagen klockan elfva på kvällen började de unga som promenerade på ängen plötsligt springa upp mot byn under skrik och jämmerrop.

»Elden är lös! Elden är lös!» ljödo deras ångestfulla rop. »Vi brinna upp!»

De, som sutto där uppe på höjden och sågo ned åt ängen, kunde först ej förstå orsaken till deras förtviflan, men då de vände sig om fingo de se enmusjikekna.

23

hemsk syn: från halmtaket på en af de sista stugorna i byn reste sig en flera famnar hög eldpelare; den hvirflade och flammade och slungade ut gnistor åt alla håll — alldeles som en fontän. Inom ett ögonblick stod hela taket i ljus låga, och man hörde hur elden fräste och sprakade.

Månskenet fördunklades och hela byn upplystes af ett rödaktigt, flammande sken: svarta skuggor sväfvade fram öfver marken och öfverallt luktade det brandrök. De som kommo springande uppför backen flämtade och skälfde så att de icke kunde tala, stötte ihop med hvarandra, föllo omkull och kände ej igen hvarandra, ovana som de voro vid det skarpa eldskenet. Det var ett fasansfullt skådespel. I synnerhet gjorde det ett pinsamt intryck att se fåglarna kretsa omkring i röken öfver elden och att höra sång och spel från krogen, där man ännu ingenting visste om eldsvådan.

»Det brinner hos Semen!» ropade någon med grof röst.

Marja gick oroligt af och an framför stugan, gråtande och vridande händerna, fastän eldsvådan var långt borta i andra ändan af byn; Nikolai kom ut i sina filtskor, barnen sprungo omkring i sina koltar. TJppsyningsmännen tågade genom byn och stannade utanför hvarje stuga för att gifva brandsignal. Bom, bom, bom ... ljöd det oupphörligt, och hjärtat krympte samman af förskräckelse vid dessa ständigt upprepade, skrällande ljud. De gamla gummorna läste böner framför helgonbilderna. Får, kalfvar och kor släpptes ut på bygatan, kistor, skinn-fällar och såar buros ut. Den svarta hingsten, som ej fick beta bland de andra hästarna därför att hanmusjtkeuna.

sparkade och bet dem, blef lössläppt och sprang gnäggande fram och tillbaka genom byn, stannade vid teljegan och började sparka på den med bakbenen.

Äfven från andra stranden hördes brandsignalens

larm.

Omkring den brinnande stugan var det mycket varmt och så ljust, att hvart enda grässtrå tydligt kunde urskiljas. På en af de utburna koffertarna satt Semen, en rödbrusig musjik med stor näsa, mössan neddragen ända till öronen och klädd i kort röck; hans hustru låg och jämrade sig med ansiktet mot marken. En liten åttioårig gubbe med långt skägg och som ej hörde till byn, men likväl tydligen på något sätt blifvit lidande af eldsvådan, gick af och an utan mössa och med ett hvitt knyte i handen; eldskenet återspeglades på hans kala hjässa. Starosten, Antip Sjedelnikoff, svarthårig och mörk i hyn som en zigenare, kom fram till stugan med en yxa i handen och började hugga sönder det ena fönstret efter det andra — hvarför han gjorde så kunde ingen människa begripa — sedan högg han äfven sönder trappan.

»Hit med vatten, käringar!» ropade han. »Hit med sprutan! Raska på!»

Samma musjiker som nyss fört oljud vid krogen, kommo nu släpande med sprutan. De voro allesammans druckna, raglade och föllo omkull, hade allesammans tårar i ögonen och sågo hjälplösa ut.

»Jäntor, hit med vatten!» ropade starosten, som också var drucken. »Raska på, jäntor!»

De yngre kvinnorna sprungo ned till pumpen, buro upp ämbar och hinkar fulla med vätte», tömdemusjikekna.

25

dem i sprutan och skyndade ned igen. Äfven Olga, Sascha, Marja och Motka buro vatten. Gummor och pojkar pumpade; vattenstrålen hväste ur slangen, och starosten, som riktade den än mot dörren, än mot fönstren, höll för med fingret, hvarigenom det hväsande ljudet blef ännu skarpare.

»Bra, Antip!» hördes en gillande röst. »Stå på dig!»

Antip klättrade upp på den brinnande väggen och ropade:

»Pumpa på! Tag i af alla krafter!» Musjikerna stodo bredvid, slöa och likgiltiga och sågo på elden utan att hjälpa till med släckningen. Ingen visste hvad han skulle taga sig till, fastän sädesskylar, hövolmar, lador, högar med torrt ris lågo rundt omkring. Kirjak och gubben Osip, hans far, stodo halfrusiga bland de andra musjikerna. Liksom för att urskulda att han stod där sysslolös, vände gubben sig till kvinnan som låg på marken och sade:

»Ni kan nog reda er ändå, kära vän! För stugan måste ni ju betala skatt!»

Semen berättade än för den ene, än för den andre, hur elden hade uppkommit:

»Gubben där borta med knytet, general Sju-kovs . .. Han har varit kock hos salig generalen ... Han kom till oss på kvällen. 'Gif mig natthärberge!' sade han ... Vi drucko naturligtvis några glas ... Gumman tände samovaren ... för att bjuda gubben på te, men ställde den olyckligtvis ute i förstugan ... Elden flammar upp, det börjar brinna i taket, i halmen, och snart står hela stugan i brand ... Det var Tschechoff. 2gg MüSJIKEBNA.

en lycka att vi ej blefvo innebrända. Gubbens mossa brann upp ... det var skada.»

Det klämtades i kyrkan på andra stranden och de skrällande brandsignalerna ljödo oupphörligt. Då Olga en stund stått flämtande midt i eldskenet och med stigande förfäran sett på de röda fåren och de rosenfärgade dufvorna, som flaxade öfver rökhvirf-larna, började hon springa fram och tillbaka. Hon tyckte att de skrällande ljuden som hvassa törnen stungo henne i själen, att eldsvådan aldrig skulle kunna upphöra, att Sascha var afsvimmad... Då stugtaket störtade in med ett häftigt brak, trodde hon att hela byn skulle komma att brinna ned, och liksom bedöfvad af den tanken, förmådde hon ej längre bära vatten utan satte sig ned och ställde ämbaret bredvid sig; rundt omkring sutto gamla gummor och snyftade högt som om de begråtit en död.

Från herrgården på andra stranden kom förvaltaren med folk och brandredskap. I spetsen gick en mycket ung student med sin hvita skjorta uppknäppt. De hade med sig yxor; en stege restes upp mot det brinnande huset och några män klättrade upp, anförda af studenten, som var röd och varm och kommenderade med hög röst och med en ton, som om han vore fullkomligt förtrogen med eldsläckningsarbetet. De höggo lös de brinnande bjälkarna, röjde, undan skjul, gärdesgårdar och hö-volmar.

»Låt bli att bryta ned!» hördes en grof röst ropa ur mängden. »Låt bli det!»

Kirjak gick fram till stugan med beslutsam min, som om han föresatt sig att förhindra nedrifvandet,mttsjikebna.

27

men en af karlarna stötte honom tillbaka och gaf honom ett slag i nacken. Då han hörde de kringstående skratta, slog han till Kirjak en gång till, så att han föll omkull och vände tillbaka krypande på alla fyra.

Två vackra flickor kommo från andra stranden, troligen systrar till studenten. De stannade på afstånd och sågo på eldsvådan. De borthuggna bjälkarna brunno icke längre, men en tjock rök steg upp från dem; studenten, som skötte slangen, riktade vattenstrålen än på dessa rykande bjälkar, än på musjikerna, än på kvinnorna, som buro vatten.

»George!» ropade flickorna ogillande. »George!»

Elden var släckt. Nu först märkte de församlade, att dagen brutit in, att allt hade antagit en matt, gulblek färgton — så som det alltid är fallet i den tidiga morgonen, då de sista stjärnorna nyss slocknat på himlen. Musjikerna skildes åt; de skrattade och gjorde sig lustiga öfver general Sjukovs kock och öfver mössan som brunnit upp för honom; de hade lust att börja leka eldsvåda och tyckte nästan, att det var skada att elden blifvit så snart släckt.

»Ni förstår hur en eldsvåda skall släckas,» sade Olga till studenten. »Ni har varit med där hemma i Moskva; där är det eldsvåda nästan hvar dag.»

»Kanske ni är från Moskva?» frågade en af fröknarna.

»Ja, det är allt säkert, det! Min man har haft plats på 'Slavjanski Basar'... Och här är min dotter,» sade hon och visade på Sascha, som alldeles utfrusen smög sig intill modern. »Hon är också från Moskva ...»t) g musjikebna.

De båda fröknarna sade något på franska till studenten och denne gaf Sascha tjugu kopek. Gubben Osip såg det och hans ansikte upplystes af en hoppets stråle.

»Gud vare lof att det inte var storm, ers nåd,» sade han till studenten, »då hade hela byn brunnit ned... Ers nåd... snälla herrn...» tillade han sakta och förläget, »morgonen är kall och man behöfver något att värma sig med ... en slant till en half butelj, ers nåd!»

Han fick ingenting och gick mumlande tillbaka hem. Olga stod och såg på hur arbetarna vände tillbaka öfver floden och hur herrskapet vandrade hem öfver ängen; ett ekipage väntade dem på andra stranden. Hemkommen till stugan sade hon hänförd till mannen:

»Hvad de voro goda och hvad de voro vackra! Fröknarna sågo ut som små keruber!»

»Om jag kunde slita dem i stycken!» brummade den sömniga Tekla.

Marja ansåg sig vara mycket olycklig och sade, att hon längtade efter att få dö; Tekla däremot älskade det lif hon förde med dess fattigdom och osnygghet och med dess ständiga strider. Hon åt hvad man gaf henne utan att rata någonting, sof hvar som helst, slog ut slaskvattnet alldeles utanför

musjikekna.

trappan och gick sedan barfota i vattenpölen. Från första ögonblicket hade hon hatat Olga och Nikolai just därför att de ej älskade detta lif.

»Jag tycker mig se hvilka läckerheter ni åto där i Moskva! Så fint herrskap som ni!» sade hon hånfullt. »Jag tycker mig riktigt se det!»

En morgon i början af september kom Tekla upp från brunnen med två ämbar vatten — hon var vacker, frisk och rödblommig. Marja och Olga sutto vid bordet och drucko te.

»Te med socker!» sade Tekla försmädligt. »Hvilka fina fruar,» tillade hon och satte ned ämbaret, »de tro sig ha rätt att dricka te för hvar dag! Akta dig du, det är inte värdt att vara så styf!» fortfor hon med en hatfull blick på Olga och lyfte upp oket och slog till henne på axeln så häftigt, att de båda svägerskorna förskräckta slogo ihop händerna och ropade:

»Ack, Herre Gud!»...»

Sedan gick Tekla ned till floden för att tvätta och grälade hela vägen så att det hördes ända in i stugan.

Dagen var slut och den långa höstkvällen bröt in. I stugan voro alla familjens medlemmar sysselsatta med att haspla silke, alla utom Tekla: hon gick ned till floden. De arbetade för en fabrik i närheten och det inbringade dem omkring tjugu kopek i veckan.

»Det är mycket bättre att ha tjänst hos herrskap,» sade gubben. »Där arbetar man och äter och sofver på bestämda tider. Till middag får man kålsoppa, till kvällen också kålsoppa. Gurkor och kål får man äta så mycket man vill... Men det ärgy musjikerna.

mer ansträngande, man måste tänka på allt möjligt. v

Stugan upplystes af en rykande lampa, som spred ett matt sken i rummet. Då någon gick förbi lampan så att skuggan föll på fönstret, såg man hur det klara månljuset lyste in. Gubben Osip berättade långsamt och utförligt om hur det var förr i världen, hur man då hade ståtliga jakter här i nejden, där det nu rådde så mycket nöd och elände, hur mycket brännvin musjikerna drucko under jakttiden, hur det skickades hela foror med vildt till den unge godsägaren i Moskva, hur de brottslige straffades med spö eller skickades till godsen i Tver och hur de goda belönades. Äfven babka berättade; hon kom ihåg allting mycket noga, Hon berättade om sin matmor, en mycket förnäm och mycket god och gudfruktig kvinna; hennes man var en utsväfvande sälle och alla döttrarna blefvo dåligt gifta: den ena med en drinkare, den andra med en simpel borgare, den tredje rymde i hemlighet från

hemmet (babka, som då var helt ung, hjälpte henne att komma i väg), och alla tre dogo tidigt af sorg liksom modern. När babka tänkte på allt detta började hon gråta.

Plötsligt bultade någon på dörren och alla ryckte till.

»Djadja Osip! Gif mig natthärberge!»

En liten flintskallig gubbe kom in; det var general Sjukovs kock, densamme som förlorat mössan vid eldsvådan. Han slog sig ned, hörde på och började också berätta. Nikolai, som satt på ugnen, dinglande med benen, tog noga reda på alla möjliga rätter som lagats åt herrskapet: kotletter, en mängd olika soppor och såser, och kocken, som hade mycketmusjikekna.

31

godt minne, beskref rätter som aldrig lagades nu mera; det fanns till exempel en rätt, som bereddes af oxögon och som kallades »morgonfåglar».

»Kunde ni laga 'mareschal'-kottletter på den tiden?» frågade Nikolai.

»Nej.»

Nikolai skakade ogillande på hufvudet.

»Det var dåliga kockar!»

De små flickorna sutto och lågo ofvanpå ugnen och sågo ned utan att blinka: man kunde nästan tro att det var en mängd små keruber, som sväfvade bland molnen. Med förtjusning hörde de på allt som berättades — suckade, darrade och bleknade än af hänförelse, än af fruktan, och till babkas berättelser, som voro de allra mest intressanta, lyssnade de utan att andas och utan att våga röra sig.

Man gick till hvila under tystnad; allt som under kvällens lopp berättats från förgångna tider, förjagade sömnen från de gamlas ögon ; de tänkte på den härliga ungdomstiden — ty hurudan den än varit, kvarstod den dock i minnet som något lifs-kraftigt, gladt och ljuft — de tänkte på den hemska, kalla döden, som nu ej kunde vara så långt borta — bäst att icke alls tänka på den! Lampan var släckt. Mörkret, de två fönstren, genom hvilka det klara månljuset strålade in, stillheten, vaggans knarrande — allt ledde tanken in på samma stråt: lifvet var snart förgånget, det skulle aldrig mer vända åter... Ögonen slutas en stund i stilla slummer, men plötsligt vaknar den gamle af att någon knuffar till honom; han känner att någon andas honom på kinden, sömnen är åter borta och hela kroppen värker som om den vore sönderbråkad; tankarna på(q musjikerna.

döden vakna åter upp i hans hjärna; han vänder sig om — tanken på döden försvinner; han börjar nu tänka på händelser som inträffat för länge, länge sedan, på allt ledsamt, på all nöd och allt elände, på höet, på att mjölet blifvit dyrare ... och så kommer tanken åter in i det gamla spåret: lifvet är snart förgånget och kommer aldrig åter . . .

»O, Herre Gud!» suckade kocken.

Någon knackade sakta, sakta på rutan. Kanske det var Tekla, som kom hem. Olga steg upp; gäspande och mumlande en bön gick hon ut i förstugan och drog ifrån regeln, men ingen syntes till; en kall vindfläkt svepte in genom dörren och det blef med ens alldeles ljust. Där ute låg bygatan tyst och öde och från himlen strålade fullmånen.

»Hvem är det?» ropade Olga.

»Jag!» hördes någon svara. »Det är jag . . ,»

Utanför dörren stod Tekla alldeles naken, blek och skälfvande af köld; hon var vacker där hon stod, omstrålad af månljuset. De mörka skuggorna stucko så sällsamt af mot den i månskenet bländ-hvita huden, och de svarta ögonbrynen och den ungdomliga, fylliga barmen framträdde klart och tydligt.

»De uslingarna där borta på andra stranden klädde af mig och lämnade mig så här,» sade hon. »Jag måste gå hem

utan kläder . . . lika naken som jag kom till världen. Gif mig något att skyla mig med.»

»Kom in i stugan,» sade Olga sakta och började också darra.

»Gubbarna må väl inte se mig!»musjikekna.

33

I samma ögonblick började gumman bli orolig och mumlade någonting och gubben frågade: »Hvem är det?» Olga tog sin kjol och kofta och klädde på Tekla; sedan gingo de båda tyst och försiktigt in i stugan.

»Är det du, din lättsinniga varelse?» brummade babka då hon hörde hvem det var.

»Var inte ledsen nu!» hviskade Olga och svepte ett täcke omkring Tekla. »Yar inte ledsen nu, kära vän!»

Åter blef det tyst. Man sof i allmänhet dåligt i stugan; alla hade de något som störde sömnen: gubben hade ondt i ryggen, gumman hölls ofta vaken af bekymmer och vrede, Marja af fruktan, barnen af utslag och af hunger. Äfven nu var sömnen orolig: man kastade sig af och an, talade i sömnen, gick upp för att dricka . . .

Plötsligt började Tekla högljudt gråta, men snart lugnade hon sig, snyftade till då och då och blef slutligen alldeles tyst. Kyrkklockan hördes slå från andra stranden, men den slog så besynnerligt: först fem och sedan tre.

»O, Herre Gud!» suckade kocken.

Då man såg fram mot fönstret var det omöjligt att veta om det fortfarande var månen som lyste eller om det började dagas. Marja steg upp och gick ut; man hörde hur hon mjölkade kon ute på gården och ropade: »Stil-la!» Äfven babka gick ut. Det var ännu skumt i stugan, men alla föremål kunde redan urskiljas.

Nikolai, som ej sofvit en blund på hela natten, kröp ned från ugnen. Han tog upp sin frack ur den gröna kistan, satte den på sig, gick fram tillmüsjikerna.

fönstret, såg på ärmarna, tog i skörten — och smålog. Sedan tog han försiktigt af sig fracken, lade ned den i kistan och gick åter till hvila.

Marja kom tillbaka in och började göra upp eld i spiseln. Hon var tydligen ännu icke riktigt vaken och gick ostadigt. Troligen hade hon drömt något eller också tänkte hon på hvad som berättats föregående afton, ty hon sträckte helt makligt ut sig

framför elden, sägande:

»Nej, friheten är ändå bäst!»

7.

Kretsdomaren hade kommit till byn. En vecka förut hade man haft reda på när han skulle komma och anledningen till hans besök. Det fanns blott fyrtio gårdar i Sjukov, men summan af obetalta utskylder uppgick dock till mer än två tusen.

Kretsdomaren stannade vid värdshuset, drack ett par glas te och gick sedan till starostens stuga, där en mängd gäldenärer redan väntade honom. Starosten, Antip Sjedelnikoff, var trots sin ungdom — han var endast trettio år — mycket sträng och stod alltid på förmännens sida, ehuru han själf var fattig och mycket trög att betala sina skulder. Han var synbarligen mycket stolt öfver att vara starost och höra till de maktägande, och stränghet var det enda medel hvarigenom han kunde få visa sin makt. När han höll sammankomster, grepos alla af fruktanmusjikekna.

35

och voro mycket uppmärksamma; då någon förde oljud på bygatan eller vid krogen, störtade han sig plötsligt öfver den druckne, band hans händer på ryggen och satte honom i arrest; en gång hade han också satt babka i arrest och låtit henne sitta där ett helt dygn, därför att hon börjat gräla då hon i sällskap med Osip gick förbi den plats där sammankomsten hölls. Han hade aldrig bott i någon stad och läste aldrig några böcker, men han hade

samlat ett förråd lärda ord, som han ofta begagnade, hvarigenom musjikerna fingo stor aktning för honom, fastän de icke alltid kunde förstå hvad han sade.

Då Osip kom till starostens stuga med sin räntebok, satt kretsdomaren — en mager gubbe, klädd i gråa kläder — vid ett bord och skref. Det var rent och snyggt i stugan; på väggarna voro en

mängd taflor, urklippta ur tidningar, uppklistrade och bredvid ikonen hängde ett porträtt af Alexander af Battenberg, f. d. furste af Bulgarien. Antip Sjedel-nikoff stod vid bordet med händerna korslagda öfver bröstet.

»Han är gkyldig hundranitton rubel,» sade han då turen kom till Osip. »Jag är säker på, att han slösat bort sina pengar, så att han nu inte har en enda kopek!»

»Hur kan du handla så, bror lille?» sade kretsdomaren och såg på Osip.

»Haf förbarmande, ers nåd!» började Osip, häftigt upprörd. »I somras var det någon som sade till mig: 'Sälj ditt hö, Osip!' sade han, 'sälj ditt hö!'... Jag hade hundra pud att sälja ... kvinnorna hade mejat af det där borta på ängen ... Ja, köpet blef uppgjordt . . . Allt var godt och väl ...»gg müsjikeuna.

Han beklagade sig öfver starosten och vände sig då och då till de andra musjikerna, liksom för att taga dem till vittne, blef allt mer och mer röd i ansiktet, började svettas och fick ett ondskefullt uttryck i ögonen . . .

»Jag förstår inte hvarför du talar om allt det där,» sade kretsdomaren. »Jag frågar dig ju . . . jag ställer till dig den frågan: hvarför betalar du inte dina utskylder? Svara mig . . . Hvarför betalar du inte?»

»Jag kan inte!»

»Det där är bara tomma ord, ers nåd,» sade starosten. »Tschikildjeff är visserligen mycket fattig, men var god och fråga de andra skall ni få höra, att det är brännvinet som är orsaken därtill. Han är alldeles oefterrättlig!»

Kretsdomaren skref något och sade till Osip så lugnt och likgiltigt, som om han bedt om ett glas vatten:

»Gå din väg!»

En stund därefter lämnade kretsdomaren byn; då han satt sig upp i den gamla, dåliga tarantassen syntes det tydligt på hela hans person, till och med på den långa, magra ryggen, att han icke mer tänkte hvarken på Osip, på starosten eller på de obetalta utskylderna, utan var helt och hållet upptagen af sina egna angelägenheter. Han hade icke hunnit mer än en verst från byn, förrän Antip Sje-delnikoff gick in i Tschikildjeffs stuga och tog samo-varen. Babka sprang efter honom, gråtande och skrikande af alla krafter;

»Jag släpper dig inte! Jag släpper dig inte, din usling!»musjikekna.

37

Han tog långa steg och gick så fort han förmådde och babka sprang efter honom, flämtande, nära att stupa och alldeles ursinnig; hufvudduken hade glidit ned på halsen och det gråa, i grönt skiftande håret fladdrade för vinden. Plötsligt stannade hon och började slå sig för bröstet och tjuta och skrika ännu högre:

»Rättrogna kristna, I som tron på Gud! Vänner, man har bestulit mig! . . . Man har plundrat mig! ... O, o, mina små dufvor . . . Skydden mig! .. .»

»Babka! Babka!» sade starosten. »Var då förnuftig !»

Då samovaren var borta, blef det ännu mer tungt och dystert i Tschikildjeffs stuga. Det var förnedrande och förolämpande för stugan, att bli beröfvad samovaren — det var som om hon med ens förlorat sin ära. Det hade varit mycket bättre om starosten fört bort bordet och alla bänkar, kärl och krukor — då hade det ej kunnat bli så tomt. Babka skrek, Marja grät, och när de små flickorna sågo hur ledsen hon var, började de också gråta. Gubben, som kände sig skyldig, satt med nedslagna ögon, alldeles tyst i ett hörn. Nikolai var också tyst. Eljes brukade babka vara vänlig mot honom och tycka att det var synd om honom, men nu glömde hon med ens allt medlidande, rusade fram till honom, slungade emot honom de skarpaste förebråelser och knöt näfven åt honom. Hon skrek, att det var han som var skuld till alltsammans; hvarför hade han skickat hem så litet, då han själf i

sina bref skrutit med att han förtjänade femtio rubel i månaden? Hvarför hade han kommit hit hem? Om han dog, hvarifrån skulle man då taga pengar till begraf-musjikekna. 38

ningen? . • Olga och Sascha tyckte synd om Nikolai.

Gubben mumlade något, satte på sig mössan och gick till starosten. Det var redan mörkt. Antip Sjedelnikoff stod med uppblåsta kinder och lödde någonting vid ugnen; det var fullt med rök i rummet. Barnen lekte på golfvet; de voro lika magra och smutsiga som Tschikildjeffs; hustrun var ful och fräknig och satt och hasplade silke. Det var en fattig och olycklig familj. Antip var den enda som såg ungdomlig och frisk ut. Fem samovarer stodo i en rad på bänken. Gubben läste en bön framför Battenbergarens porträtt och sade:

»Antip, var barmhärtig! Gif mig samovaren för Kristi skull!»

»Kom hit med tre rubel så får du den!»

»Jag kan inte!»

Antip blåste i elden, som dånande flammade upp och återspeglades i samovarerna. Gubben tummade sin mössa och sade tankfullt:

»Gif mig den!»

Starosten var alldeles svart i ansiktet och såg ut som en trollkarl; han vände sig till Osip och sade barskt:

»Allt beror på semstvo. Vid förvaltningens session den tjugusjette kan du föredraga ditt ärende, antingen muntligen eller skriftligen.»

Osip begrep ingenting, men lät sig dock nöja med detta besked och gick hem.

Några dagar därefter kom kretsdomaren åter till byn, stannade en stund och reste igen. Vädret var kallt och stormigt; floden hade för länge sedan börjat frysa till, men ännu hade ingen snö fallit ochmusjikekna. 39

människorna kunde knappt taga sig fram. En söndagseftermiddag kommo några af grannarna till Osip för att prata bort en stund. Som det var synd att arbeta på söndagen, hade man ej tändt ljus, utan satt i mörkret. Det var några ledsamma nyheter de hade att förkunna: från ett par gårdar, som ej förmått betala -sina utskylder, hade man tagit några tuppar och skickat dem till kretsstyrelsen; de hade sedan dött af svält; från andra hade man tagit får; de bundos med rep, måste vid hvarje by forslas öfver på nya foror och behandlades så illa, att flera af dem dogo under vägen. Nu uppstod den frågan: hvem bar skulden till allt detta?

i Semstvo!» sade Osip. »Hvem eljes?»

»Ja, naturligtvis, semstvo!»

Semstvo fick vara syndabocken för allt ondt, för de höga utskylderna, för alla prejerier, för missväxt — ehuru ingen hade klart för sig, hvad ordet semstvo egentligen betydde. Denna misstro till semstvo hade ursprungligen utsåtts af rika musjiker, som ägde fabriker, bodar och värdshus och som voro röstberättigade, men ansågo sig ha skäl till missnöje och därför i sina fabriker och värdshus på allt sätt sökte nedsätta semstvo.

Man klagade öfver att Gud ej lät någon snö falla: veden skulle köras hem, men nu var det omöjligt att komma fram med den. För femton, tjugu år sedan och ännu längre tillbaka i tiden hade man bra mycket intressantare samtalsämnen i Sjukov. Då såg hvarenda gubbe ut som om han gick och bar på någon hemlighet, som om han fått veta något och gick och väntade på att något skulle hända, då gjorde man hemlighetsfulla antydningar, talade om4q mu6jikekna.

dolda skatter, om urkunder med gyllene bokstäfver, om jordens delning, om de nya jordlotterna, — men nu mera hade musjiken inga hemligheter, hela hans lif låg som ett flackt slättland som alla kunde se, och han hade ingenting annat att tala om än om nöden, om sitt hö och om att det ej föll någon snö...

Alla sutto tysta. Åter fördes deras tankar tillbaka till tupparna och fåren och de visste nu hvem som bar skulden till allt.

»Semstvo,» sade Osip sorgset. »Hvem eljes?»

8.

Sockenkyrkan låg sex verst från byn och dit gick man endast då det var alldeles nödvändigt, såsom vid dop, vigsel och själamässor; för att bedja gick man till kyrkan på andra sidan floden. Då det var vackert väder på helgdagarna, klädde flickorna sig fina och gingo gruppvis till kyrkan; det gjorde ett gladt och behagligt intryck, att se dem vandra fram öfver ängen i sina röda, gula och gröna dräkter; då det var dåligt väder, stannade do alla hemma.

Gubben trodde icke på Gud, därför att han nästan aldrig tänkte på honom; han erkände att det fanns något öfvernaturligt, men trodde att det var något som endast kvinnor borde befatta sig med, och då man talade med honom i religiösa ämnen eller gjordeMUSJIKEkNA.

honom någon fråga, ref han sig bakom örat och svarade motvilligt:

»Hvem kan veta det?»

Babka hade en mycket dunkel och oklar tro; allt blandades samman i hennes hjärna, och knappt hade hon börjat tänka på synden, döden och själens frälsning, förrän nöd och bekymmer åter grepo tankarna fångna och kommo henne att glömma allt det andra. Hon kom ej ihåg några böner, utan då hon skulle gå till hvila på kvällen, brukade hon vanligen ställa sig framför helgonbilden och mumla namnen på olika madonnabilder:

»Kasanskoi Bosjei Materi, Smolenskoi Bosjei Materi, Troerutschitsy Bosjei Materi...»

Marja och Tekla brukade göra korstecknet och hvarje år gå till nattvarden, men de begrepo ingenting. Ingen hade lärt barnen bedja, ingen hade någonsin talat med dem om Gud, ingen hade in-plantat några goda grundsatser hos dem, — man hade endast lärt dem hvad de voro förbjudna att äta under fastan. I de öfriga familjerna var det samma förhållande: få som trodde, få som förstodo något. Alla älskade och vördade den heliga skritt, älskade den af hela sitt hjärta, men de hade ingen bibel, ingen kunde läsa, ingen kunde förklara ordet; därigenom att Olga ibland föreläste ur bibeln, steg hon högt i allas aktning, och man sade alltid »ni» till henne och Sascha.

Olga gick ofta till kyrkan i grannbyn och i kretsstaden, där det fanns två kloster och tjugusju kyrkor. Hon var mycket tankspridd och glömde under kyrkfärden ofta bort att hon hade familj; först da hon kom hem, gjorde hon plötsligt den upptäckten,musjikekna. 42

att hon hade man och barn, och utropade då, strålande af glädje:

»Gud har bevisat mig sin nåd!»

Allt som förehades i byn var henne motbjudande och plågade henne. Under himmelsfärdsfesten söp man, under korsupphöjelsefesten söp man... Vid jungfru Maria förbönsfest var det kyrkofest i Sjukov och musjikerna söpo då i tre dagar; de söpo upp femtio rubel ur den gemensamma kassan och dessutom samlades det från alla gårdar ihop pengar till brännvin. Första dagen slaktades en gumse i Tschikildjeffs stuga, och af den åt man till morgon, middag och kväll, åt otroligt mycket, och till och med under natten stego barnen upp för att äta. Kirjak var drucken alla tre dagarna, han söp upp allt hvad han hade, sålde både mössa och skor för att få brännvin och slog Marja så förskräckligt, att hon svimmade och man måste slå kallt vatten på henne. När ruset gått öfver, plågades de allesammans af blygsel och grämelse.

Men en verklig kyrkohögtid firades dock i Sjukov en gång om året. Det var i augusti, då den lifgifvande madonnans bild bars från by till by. Den dagen, då man väntade att hon skulle komma till Sjukov, var det tyst och stilla i byn. Redan tidigt på morgonen gingo flickorna, klädda i sina brokiga dräkter, ut att möta ikonen; då det led mot aftonen, bars den, åtföljd af en procession, under sång och klockringning in i byn. Hela bygatan vimlade af människor, öfver allt sorl, damm och trängsel . .. Gubben, babka, Kirjak — alla sträckte händerna mot ikonen, betraktade den med af hänförelse strålande ögon och ropade gråtande:musjikekna.

»Förbarma dig öfver oss, Matuschka! Förbarma dig öfver oss!»

Det var som om det med ens blifvit uppen-baradt för dem alla att det dock fanns något mellan himmel och jord, som de rika och mäktiga ännu ej kunnat frånröfva dem, att det ännu fanns skydd mot oförrätter och slafveri, mot den tunga, outhärdliga nöden, mot det fruktansvärda brännvinet ...

»Förbarma dig, Matuschka!» snyftade Marja. »Matuschka!»

Men då bönerna förklingat och ikonen var borta gick allt i de gamla spåren, och åter hördes druckna röster skräna vid krogen.

Endast de rika musjikerna fruktade döden; ju rikare de voro, ju mindre trodde de på Gud och på själens frälsning, och det var endast af fruktan för den yttersta domen, som de så ifrigt läste sina böner. De fattiga musjikerna däremot voro icke rädda för döden. Gubben och babka talade helt öppet om, att de nu voro gamla och snart skulle dö, och tanken på detta oroade dem icke det minsta. Fastän Nikolai var närvarande, talade Tekla helt ogeneradt om, att när han var död, skulle hennes man taga afsked och komma hem. Marja fruktade icke döden, utan önskade till och med att den måtte komma snart, och hon var glad när något af hennes barn dog.

De voro ej rädda för döden, men hyste däremot en öfverdrifven fruktan för alla sjukdomar. En lindrig förkylning var alldeles nog för att babka skulle krypa upp och lägga sig på ugnen och svepa in siggg müsjikeuna.

i täcken, oafbrutet stönande: »Jag dö-ör!» Gubben sprang vid sådana tillfällen alltid till prästen, och babka fick nattvarden och den sista smörjelscn. Man talade mycket ofta om förkylningar, om bölder och svulster, som började i magen och sedan spredo sig upp åt hjärtat. Mest af allt fruktade man dock förkylningar och brukade därför äfven om sommaren kläda sig varmt och stå och värma sig vid spiseln.

' Babka tyckte om att medicinera och gick ofta till sjukhuset, där hon sade sig vara femtioåtta i stället för sjuttio år gammal. Hon trodde nämligen, att om doktorn finge veta hennes verkliga ålder, skulle han icke ge henne någon medicin, utan säga att tiden var inne för henne att dö. Till sjukhuset brukade hon vanligen gå tidigt på morgonen och tog då med sig ett par af flickorna; på kvällen kom hon tillbaka hungrig och ond — med droppar för sig och salva för flickorna. En gång tog hon med sig Nikolai, som sedan tog in droppar i två veckor och sade att han började bli bättre.

Babka kände alla läkare och kloka gubbar, som bodde i trakten, ända till trettio verst från byn, men hon gillade ingen enda af dem. Då prästen vid jungfru Maria förbönsfest gick omkring stugan med korset, rådde klockaren henne att gå till en gubbe som bodde i staden och som hade varit ute som fältskär i kriget och var mycket skicklig. Babka följde hans råd. Så snart den första snön fallit, for hon in till staden och hämtade fältskären; det var en lång man med skägg och hela ansiktet öfverdraget som med ett nät af blå ådror. De hade just handtverkare hemma i stugan: en gammal skräddare med stora brillor höll på att skära till en väst, och ettmu8jikerna.

par unga arbetare gjorde filtskor; Kirjak, som blifvit afskedad på grund af dryckenskap och som nu bodde hemma, satt bredvid skräddaren och lagade en sele. Det var trångt, kvaft och osundt därinne. Fältskären såg på Nikolai och sade att han måste koppas.

Han satte på koppjärnet, och skräddaren, Kirjak och de små flickorna stodo och sågo på och tyckte sig se hur sjukdomen gick bort från Nikolai. Nikolai såg också på hur koppglasen sögo sig fast på bröstet och så småningom fylldes med mörk blod; det kändes som om det onda verkligen skulle gå bort och han smålog af belåtenhet.

»Det där är mycket bra,» sade skräddaren. »Gud gifve att han blefve frisk!»

Två gånger satte gubben på koppjärnet och lät det göra sina tolf snitt på den sjukes bröst; sedan drack han te och gick. Nikolai började darra, kinderna föllo in och hela ansiktet såg ut som om det blifvit hopklämdt; fingrarna

blefvo blå. Han blef allt kallare och kallare, fastän de lade på honom både täcke och skinnfäll. På kvällen började han bli orolig, bad att få ligga på golfvet, bad att skräddaren ej skulle röka . . . sedan låg han stilla under skinnfällen och på morgonen dog han.46

9.

O, hvilken lång och dyster vinter!

Redan vid jultiden var brödet slut och man måste köpa mjöl. Kirjak, som nu bodde hemma, förde oljud om kvällarna och injagade skräck hos alla; om morgnarna plågades han af hufvudvärk och blygdes så att man måste tycka synd om honom. Från ladugården hördes kon dag och natt rårna af hunger, och då babka och Marja hörde hennes klagan, ville deras hjärtan brista. Kölden blef allt skarpare och skarpare och snön låg i höga drifvor; vintern varade ovanligt länge: på Maria bebådelsedag rasade en häftig snöstorm och vid påsken snöade det ännu.

Men ändtligen blef det dock ett slut på vintern. I början af april voro dagarna varma, men nätterna kalla — vintern ville icke ge vika, men till sist fick värmen öfverhand, bäckarna började forsa, fåglarna sjunga. Ängen var helt och hållet öfver-svämmad af vårfloden och hela sträckan mellan Sjukov och den andra stranden var förvandlad till en stor vik, på hvars yta flockar af vildänder simmade. Solnedgången på vårkvällarna, då himlen stod i lågor och molnen skimrade i guldglans, företedde ständigt nya skådespel, sällsamma och underbara, med färger och molnbildningar, som ej skulle anses naturliga, man såg dem återgifna på en tafla.

Snabbt ilade tranorna fram under klagande skrin — det lät som om de ropat på hvarandra. Olgamu8jikebna.

stod länge vid branten och såg ut Öfver det myckna vattnet, såg på solen, på kyrkan, som tycktes ha blifvit ung på nytt; tårarna strömmade, hon andades tungt af längtan att få ila långt, långt bort — så långt som blicken kunde nå — bort mot det blånande fjärran!... Det hade blifvit beslutadt, att hon skulle återvända till Moskva. Kirjak skulle följa med och söka sig något arbete, hvad helst han kunde få. Ack, om hon kunde få ge sig af nu snart!

Då vägarna torkat upp och det blifvit litet varmare, begåfvo Olga och Sascha sig i väg med sina knyten på ryggen och med bastskor på fötterna; de lämnade byn tidigt på morgonen, ledsagade af Marja. Kirjak var sjuk och skulle stanna hemma ännu en vecka. För sista gången gick Olga in i kyrkan för att bedja; då hon tänkte på mannen grät hon ej, men ansiktet förvreds och blef fullt med rynkor som om hon vore mycket gammal. Hon hade magrat och blifvit ful och gråhårig under vintern; det vackra, behagliga leendet var borta, sorgen hade kvarlämnat ett undergifvet, vemodsfullt uttryck på hennes ansikte och blicken hade blifvit slö och frånvarande. Hon kände det svårt att skiljas från byn och från musjikerna, tänkte på hur de burit Nikolai, vid hvarje stuga bedit för hans själ, och hur alla gråtit och deltagit i hennes sorg. Under sommarens och vinterns lopp hade hon ofta tyckt att dessa människor lefde sämre än djur och att det var ohyggligt att bo tillsammans med dem; de voro råa, oärliga, osnygga och aldrig nyktra, de lefde i osämja och grälade ständigt därför att de ej aktade, utan fruktade och misstrodde hvarandra. Hvilka var48

det som underhöllo krogen? Musjikerna. Hvilka var det som förslösade och söpo upp de pengar som tillhörde miren, skolan och kyrkan? Musjikerna. Hvilka var det som stulo från grannarna, anlade mordbrand, vittnade falskt vid domstolen för en butelj brännvin? Musjikerna. Ja, det var svårt att lefva bland dem, men de voro dock människor, som kunde lida och gråta som andra, och det var mycket i deras sorgliga belägenhet som kunde rättfärdiga dem: det tunga arbetet, som kom hela kroppen att värka under natten, den stränga vintern, den knappa skörden, det trånga utrymmet — och ingenstädes någon hjälp — intet hopp om hjälp! De som voro rikare och mäktigare lämnade ingen hjälp, därför att de själfva voro råa, oärliga, onyktra och själfva grälade lika mycket. Till och med den fine tschinovinken och förvaltaren behandlade musjikerna som landstrykare, och äfven starosten och kyrkvärden sade »du» till dem och trodde sig ha rättighet därtill. Hur skulle man kunna vänta någon hjälp

eller något godt föredöme af egennyttiga, giriga, utsväfvande lättingar, som kommo till byn endast för att samla in pengar och injaga skräck? Olga kom ihåg hur bedröfvad gubben hade sett ut, då Kirjak i vintras fördes bort för att undergå det kroppsstraff, som han blifvit ådömd ... Nu kände hon ett djupt medlidande med alla dessa människor, och oupphörligt vände hon sig om och blickade tillbaka mot byn.

Då Marja följt med dem tre verst, tog hon afsked; sedan föll hon på knä, började gråta högt och kastade sig ned med ansiktet mot marken.musjikekna.

49

»Åter är jag ensam!» snyftade hon. »Stackars min lilla dufva! . . . Arm och olycklig! ...»

Länge grät hon och snyftade, och länge sågo Olga och Sascha hur hon låg på knä med händerna för ansiktet; öfver hennes hufvud kretsade en svärm kråkor...

Solen hade stigit högt på himlen; det började bli varmt. Sjukov låg nu långt bakom dem; de började känna sig glada till mods och hade snart glömt både byn och Marja. Det var så mycket att se på under vägen: än var det en grafkulle, än en lång rad med telegrafstolpar, som ledde bort mot ett okändt fjärran och försvunno vid horisonten — från telegraftrådarna hördes ett sällsamt, sjungande ljud; — än skymtade en herrgård fram, inbäddad i grönska och så vacker och hemtreflig, att de människor som bodde där ovillkorligen måste vara lyckliga; än låg ett hästskelett ute på fältet och glänste hvitt i solen. Lärkan var outtröttlig att sjunga, vakteln slog och kornknarren lät höra ett oafbrutet, skärande ljud — det lät, som när man rasslar i gammalt järnskrot.

Vid middagstiden kommo Olga och Sascha till en stor by. På den breda bygatan mötte de general Sjukovs kock. Han var varm och röd, och den svettiga, kala hjässan blänkte i solskenet. Först kände Olga och han ej igen hvarandra, men så möttes deras blickar; ingen af dem sade ett enda ord, utan de fortsatte hvar och en sin väg. Olga och Sascha stannade utanför den stuga som såg ut att vara den förnämsta i byn; de ställde sig framför ett öppet fönster, Olga neg och sade med gäll, sjungande röst:

Tschechof. 350

musjikerna.

»Rättrogna kristna, gifven en allmosa för Kristi skull, på det att nåd och evig frid i himmelriket må gifvas eder och edra anhöriga!»

»Rättrogna kristna,» upprepade Sascha, »gifven en allmosa för Kristi skull, på det att nåd och frid i himmelriket...» På steppen.

1.

n af dessa gammaldags vagnar utan fjädrar, hvilka numera i Ryssland begagnas endast af handelsagenter och fattiga präster, rullade tidigt en julimorgon ut på stora landsvägen från kretsstaden N. i guvernementet Z. Den knakade och jämrade sig vid minsta rörelse, och ett ämbar, som var fast-bundet bak på vagnen, svängde gnisslande fram och tillbaka. En mängd skinntrasor dinglade kring den gamla vagnen och buro, jämte de klagande ljuden, tydligt vittne om hur bräcklig och utsliten den var.

I vagnen sutto två män: en köpman, Ivan Ivanytsch KusmitschofF, — slätrakad, med glasögon och halmhatt, mer lik en tschinovnik än en köpman, — och fader Christofor Sirijskij, en af Nikolaikyrkans i N. mest framstående präster. Han var en liten gubbe med långt hår, klädd i grå kaftan af groft tyg, cylinderhatt och ett stickadt, brokigt bälte kring midjan. Den förstnämnde satt försjunken i tankar och skakade på hufvudet för att jaga bort sömnen: i hans ansikte kämpade den hvardagliga affärsminen52 på steppen.

med ett uttryck af hjärtevärme, som tydde på att han nyss tagit afsked af anhöriga och kära dryckesbröder; den andre betraktade Guds natur med fuktiga ögon, full af beundran och med ett leende så bredt, att det nästan såg ut som om det inkräktat halfva cylinderhatten. Både Kusmitschoff och fader Christofer voro ute för att sälja ull. Innan de reste hemifrån hade de ätit sig mätta med pannkakor och gräddkräm och druckit rätt mycket, utan att

tänka på, att det var så tidigt på morgonen. De voro båda i hög stämning.

Utom dessa båda och kusken Deniska, som oupphörligt snärtade på de lifliga, bruna hästarna, fanns det ännu en passagerare i vagnen, en liten gosse omkring nio år gammal, med ansiktet brun-brändt af solen och fuktigt af tårar. Det var Jegoruschka, Kusmitschoffs systerson. Med morbroderns tillåtelse och välsignad af fader Christofor skulle han nu söka inträde vid gymnasium. Hans mor, Olga Ivanovna, änka efter en kollegieskrilvare och syster till Kusmitschoff, tyckte om bildade människor och förädlande umgänge och hade bedt sin bror att han skulle taga med sig Jegoruschka och försöka få in honom i skolan, när han reste för att sälja ull; och där satt nu den lilla gossen på kuskbocken bredvid Deniska, utan att veta hvarför eller hvart han skulle resa; han höll sig fast med armbågarna för att icke falla af och hoppade upp och ned som locket på en sjudande tekittel. Af den starka farten pöste hans röda skjorta upp i blåsor på ryggen och hatten med påfågelsfjädern gled oupphörligt ned i nacken. Han kände sig djupt olycklig och ville gråta.på steppen.

53

Då de foro förbi fängelset, såg Jegoruschka pä skyltvakterna — som tysta gingo rundt omkring de höga, hvita murarna — på de små gallerfönstren, på korset, som blänkte på taket, och tänkte på hur han för en vecka sedan, på Kasanska madonnans dag, bevistade altar festen i fängelsekyrkan tillsammans med modern, hur han i påskas gick till fängelset med Deniska och köksan Ljodmiloj och hade med sig påskbröd, ägg, piroger och oxstek; han kom ihåg att fångarna tackade och gjorde korstecknet och att en af dem gaf honom några tennknappar, som.fången själf hade gjort.

Gossen betraktade uppmärksamt alla ställen han kände igen, men den afskyvärda vagnen ilade förbi dem alla och lämnade dem långt bakom. Bortom fängelset mötte de några svarta, sotiga smeder, och foro sedan förbi den vackra, gröna kyrkogården, omgifven af en stenmur; innanför stenmuren blickade hvita kors och minnesvårdar gladt fram och lyste som hvita fläckar bland de gröna, lummiga körsbärsträden, som öfverskuggade dem. Jegoruschka kom ihåg, att när körsbärsträden blommade smälte alla dessa hvita fläckar tillsammans med körsbärsblommorna och bildade liksom ett stort, hvitt haf; han kom ihåg, att när körsbären voro mogna, brukade de hvita minnesvårdarna och korsen öfversållas af små purpurröda fläckar, som sågo ut som bloddroppar. Innanför stenmuren under körsbärsträden slumrade Jegoruschkas far och mormor, Sinaida Danilovna, dag och natt. Då mormor dog, lades hon i en lång, smal kista, och de öppna ögonen doldes af två kopparslantar. Medan hon ännu lefde, brukade bon köpa54 på steppen.

hem mjuka kringlor, beströdda med vallmofrö, men nu sofver hon, sofver . . .

Bakom' kyrkogården steg röken upp från tegel-bränneriet. Den svarta röken bolmade fram i tjocka moln, pressades ned mot marken och steg sedan långsamt uppåt. Öfver bränneriet och kyrkogården hade himlen antagit en brunaktig färg, och mörka skuggor sväfvade fram öfver fältet och öfver vägen. Hästar och människor gingo insvepta i rök och betäckta af rödt damm . . .

Vid bränneriet slutade staden och slätten tog vid. För sista gången vände Jegoruschka sig om och såg på staden, sedan lutade han hufvudet mot Deniskas arm och började gråta häftigt...

»Inte blir det bättre för att du gråter så där!» sade Kusmitschoff »Spar dina tårar, du lille bortskämda pojke! Vill du inte följa med, så stanna hemma. Det är ingen som tvingar dig!»

»Inte är det något att gråta öfver, kära Jegoruschka,» mumlade fader Christofor. »Inte alls, lille vän . . . Bed Gud om hjälp. Det är ju ingenting ondt, som händer dig, utan tvärt om bara godt och nyttigt. Lärdom är ljus, brukar man säga, och okunnighet mörker... Det är också sant,»

»Vill du vända om?» frågade Kusmitschoff.

»Ja-a...» snyftade Jegoruschka.

»Du kunde gärna få vända om. Jag är inte alls angelägen om att du skall ägna dig åt något så arbetsamt och så lönlöst som studier.»

»Säg inte så, käre vän...» sade fader Christofor. »Bed till Gud ... Lomonosoff var son till en fattig fiskare, men likväl blef hans namn kändt öfver hela Europa. Andliga gåfvor, som mottagas i tropå steppen.

och ödmjukhet, bära äfven sådan frukt, som är Gud behaglig--. Hvad skall du bedja om? Jo, att ditt arbete måtte bli skaparen till ära, dina lärare och anhöriga till glädje, kyrkan och fosterlandet till nytta...»

»Nyttan är nog tvifvelaktig...» sade Kusmit-schoff och tände en dålig cigarr. »Många hålla på att studera i tjugu år utan att göra något annat.»

»Ja, det är sant.»

»För somliga kan vetenskapen nog vara till nytta, men på andra förvrider den bara hufvudet. Min syster — en kvinna, som ingenting begriper — tycker om allt, som är fint och vill att Jegoruschka skall ägna sig åt studier och inser inte, att handels-yrket skulle kunna förskaffa honom en mycket tryggare framtid. Ser ni, det är ju alldeles klart, att om alla skulle ägna sig åt studier och andlig verksamhet, så skulle handel och åkerbruk helt och hållet bli försummade. Alla människor skulle komma att hungra ihjäl.»

»Men om alla ägnade sig åt handel och åkerbruk, skulle ju ingen befatta sig med studier.»

De voro båda öfvertygade om, att de uttalat en viktig, obestridlig sanning, och antogo därför en mycket allvarlig min.

Deniska, som höi*t på samtalet utan att begripa någonting, skakade på hufvudet, reste litet på sig och snärtade till hästarna. Det blef tyst en stund.

För de resandes blickar utbredde sig nu den vida, ändlösa steppen, genomskuren af en kedja små kullar, som tittade upp den ena bakom den andra och tycktes ligga tätt intill hvarandra. Längre åt höger smälte kullarna samman med en ås, som sträcktepå steppen.

sig längs vägen långt bort mot det blånande fjärran, och som hvarken tycktes ha någon början eller något slut... Solen syntes redan bakom staden och skred lugnt och stilla till sitt arbete. Först gled en bjärt gul strimma fram öfver marken längst borta i fjärran, där himmel och jord flöto samman, skimrade Öfver grafhögarna och öfver väderkvarnen, som såg ut som en liten människa med svängande armar; snart tändes en likadan ljusstrimma litet närmare och göt sin glans öfver kullarna. Jegoruschka kände något varmt i ryggen — det var en solstråle, som gled fram öfver vagnen och hästarna, ilade andra ljusknippen till mötes — och plötsligt gjorde sig hela den vida steppen fri från morgonens lätta skuggor, strålade i solljus och glittrade af dagg.

Den täta rågen, gräset, den frodiga hampan — allt som hade varit uppbrändt af hettan, förtorkadt och halfdödt, vaknade nu åter till lif — svalkadt af daggen och smekt af solen — för att blomstra upp på nytt. Fåglarna flögo jublande öfver vägen, korn-knarren och syrsan uppstämde sin entoniga sång i gräset, och från ett aflägset fjärran hördes vipans klagande läten. En flock rapphöns flaxade upp skrämda af vagnen, och flögo med ett sakta »trrr» bort öfver kullarna.

Men efter en stund hade daggen torkat bort, luften blifvit töcknig, och den nyckfulla steppen återtagit det vemodsfulla utseende, som vanligen utmärker den under juli månad. Gräset vissnade ned, lifvet dog bort. De af solen brunbrända kullarna, som längst borta hade en blåaktig färgton och liknade skuggor, slätten med sitt dunkla fjärran och himlen, som öfver steppen, där ingen skog och ingaPÅ steppen.

höga berg finnas, förefaller fruktansvärdt djup och genomskinlig —- allt detta gaf nu intryck af något oändligt — af något, öfver hvilket sorgen hvilar

tung...

Så dystert och vemodsfullt! Vagnen rullar framåt och Jegoruschka ser ständigt ett och det samma: himlen, slätten

och kullarna... Musiken i gräset har tystnat. Fåglarna äro försvunna, rapphönsen synas icke mer. I det vissna gräset hoppa råkorna dåsiga omkring; de äro allesammans lika hvarandra och göra steppen ännu mer enformig.

Alldeles intill marken sväfvar en gam med

orörligt utbredda vingar, plötsligt stannar han i luften — troligen begrundande lifvets gåta — sedan flaxar han till med vingarna och skjuter som en pil fram öfver steppen — men hvarför flyger han och hvad är hans mål? I fjärran sväfva kvarnvingar i oafbruten kretsgång ...

Hvita flintstenar i en mångfald olika former skimra i gräset; plötsligt dyker ett grått stenblock upp, ett torrt pilträd sträcker sina knotiga grenar mot himlen, en jordråtta kilar öfver vägen — därefter inträder åter samma enrormighet, man ser ingenting annat än gräset, kullarna och råkorna ...

Men där kommer en skrinda med säd! Gad vare lof! Högst uppe på lasset ligger en flicka Sömnig och trött af värmen lyfter hon upp hufvudet och ser på de åkande. Deniska betraktar henne uppmärksamt, hästarna sträcka fram hufvudena mot säden, vagnen knarrar och snuddar vid lasset, och sädesaxen stryka som kvastar mot fader Christofors cylinderhatt.58 på steppen.

»Skall du köra på folk så där!» skrikor Deniska. »Axen stickas ju som bin!»

Flickan småler sömnigt, rör på läpparna och lägger sig ned igen... På kullen där borta står en ensam poppel; hvem har planterat den, och hvarför står den där — Gud vet det.

Med saknad slites blicken bort från det vackra trädet i sin gröna skrud. Kan denna skönhet vara lycklig? Om sommaren brännande hetta, om vintern köld och snöyra, om hösten hemska nätter, då man icke ser något annat än ett ogenomträngligt mörker, icke hör något annat än stormens vredgade tjut — och framför allt under hela lifvet ensam... ensam ... Vid poppelns fot ligger en bjärt gul matta utbredd — det är en hveteåker, som sträcker sig från kullens topp ända ned till vägen. På kullen är säden redan afmejad och lagd i skylar, men längre ned har man nyss börjat skära den... Sex skördemän stå i en linie och svänga med liarna, som gladt blixtra i solen; »vchchi, vchchi!» ljuder det i takt från dem alla på en gång. Att hettan är kväfvande och brännande synes på de utröttade kvinnornas rörelser, på skördemännens ansikten och på glansen från liarna. Från skördemännen kommer en svart hund springande fram emot vagnen med hängande tunga, troligen i afsikt att börja skälla, men han stannar på halfva vägen och betraktar likgiltigt Deniska, som svänger med sin piska: det är för varmt att skälla! En gammal kvinna reser sig upp, trycker båda händerna mot den trötta ryggen och följer Jegoruschkas röda skjorta med ögonen. Tycker hon om den röda färgen eller tänker hon påpå steppen.

59

sina barn? Länge står hon orörlig och ser efter honom ...

Så försvinner den skimrande hveteåkern. Ater ser man blott den vida steppen, de förtorkade kullarna, den brännande himlen — åter sväfvar gamen öfver marken. I fjärran svinga kvarnvingarna liksom förr, och kvarnen liknar en liten människa, som står och svänger med armarna. Det blir tröttsamt att sitta och se på den, ty det ser ut som om man aldrig skulle kunna nå fram till den, som om den skulle aflägsna sig allt mer och mer från vagnen.

Fader Christofer och Kusmitschoff sutto tysta. Deniska hojtade och manade på hästarna, Jegoruschka grät icke mer, utan blickade likgiltigt åt sidan. Hettan och ensligheten på steppen gjorde honom tung och dåsig. Han tyckte att han redan suttit och skakat mycket länge och att solen länge bränt honom i ryggen, och han hade ännu icke åkt tio verst då han tänkte: »Om man ändå snart finge hvila sig!» Från morbroderns ansikte hade det hjärtegoda uttrycket så småningom försvunnit och lämnat rum för en torr affarsmin, som gaf det magra, slätrakade ansiktet ett drag af hårdhet och obeveklighet. Fader Christofer fortfor att med förvånade blickar leende betrakta Guds natur. Han satt tyst, försjunken i sina glada tankar, och ett lyckligt leende hade stelnat på hans ansikte. Det såg ut som om de glada, lyckliga tankarna hade domnat af värmen och ej förmådde lämna hans hjärna ...

»Hvad tror du, Deniska, hinna vi upp föran i dag?» frågade Kusmitschoff.

Deniska såg upp mot himlen, reste litet på sig, klatschade på hästarna och svarade sedan:60 på steppen.

»I natt, 0111 Gud vill, hinna vi upp den...»

Hundskall hördes. Sex stora stepphundar sprungo fram från något bakhåll, rusade vildt skällande mot vagnen och omringade den under hesa tjut; Deras ögon voro röda af raseri, och det såg ut som om de ursinniga djuren ämnade sönderslita både hästar) vagn och människor. .. Deniska blef förtjust öfver detta tillfälle att få visa sin skicklighet i att drifva på och sätta fart i hästarna, och med en skadeglad min lutade han sig utom vagnen och slog till hundarna med piskan. De började tjuta ännu ursinnigare, och hästarna satte af i vildt sken. Jegoruschka, som knappt kunde hålla sig kvar, satt och såg på hundarnas ögon och tänder och förstod att, om han föll af, skulle de ögonblickligen slita honom i stycken, men han kände likväl ingen fruktan, utan betraktade dem med samma skadaglada min som Deniska och förargade sig öfver, att han ingen piska hade.

Vagnen ilade förbi en fårahjord.

»Stanna!» skrek KusmitschofF. »Tprr!»

Deniska drog i tömmarna af alla krafter och höll in hästarna. Vagnen stannade.

»Kom hit!» ropade KusmitschofF till herden. »Lugna de förbannade hundarna!»

Den gamle herden, som var trasig och barfota, hade en varm skinnmössa på hufvudet, en smutsig säck kring höfterna och en lång, upptill böjd staf i handen — en allt igenom gammaltestamentlig gestalt — befallde hundarna vara tysta och gick fram till vagnen med mössan i hand. En alldeles likadan figur stod, som en uppenbarelse från gamla testamentet, orörlig på andra sidan om hjorden och betraktade likgiltigt de resande.på steppen.

61

»Hvem tillhör den där hjorden?» frågade Kus-mitschoff.

»Varlamoff!» svarade gubben med hög röst.

»Varlamoff!» upprepade herden, som stod på andra sidan om hjorden.

»Har Varlamoff farit förbi här i går?»

»Nej . . . Men hans förvaltare reste förbi.»

»Kör!»

Vagnen millade vidare, och herdarna med de ilskna hundarna stannade långt bakom. Jegoruschka blickade motvilligt framåt mot det blånande fjärran och började redan tycka att kvarnen kommit litet närmare. Den framträdde allt tydligare, blef större och större, och man kunde redan mycket väl urskilja de båda vingarna. Den ena vingen var gammal och bräcklig, den andra, som glänste i solen, var helt nyligen gjord af nytt trä.

Vagnen gick rakt fram, och därför började nu kvarnen draga sig allt mer och mer åt vänster. De åkte och åkte, alltjämt gled den åt vänster och försvann ej ur sikte.

»Det är en präktig kvarn, Boltvas son har byggt där borta,» anmärkte Deniska.

»Men hans gård syns ju inte till.»

»Den ligger där bakom skogsdungen.»

Snart syntes också Boltvas gård, men kvarnen stod alltjämt och såg på Jegoruschka, svängde rundt med sina vingar och tycktes aldrig ämna draga sig tillbaka. En sådan trollpacka!

Kvarnvingarnas ringdans, hettan och enformigheten på steppen bedöfvade Jegoruschka helt ochpå steppun.

hållet. Han ryste och skakade som af köld, tänkte icke på något, hoppades ingenting och ansträngde sig af alla krafter att ej se på kvarnen ...

2.

Vid middagstiden körde vagnen in på en väg, som gick åt höger, och stannade efter en liten stund. Jegoruschka hörde ett svagt sorl och kände en helt annan luft strömma sig till möte — det var som om frisk, sammetslen mossa strukits mot hans kinder. Från en kulle med en mängd ofantliga stenblock porlade vattnet fram genom ett rör, nedlagdt af någon okänd välgörare. Det rann ned på marken i en smal stråle, glittrade klart och muntert i solen och flöt med ett sakta sorl åt vänster, säkert i den tron, att det var en brusande bäck. Strax invid kullen slingrade sig en liten å; den var nästan utsinad af den glödande marken och de heta solstrålarna, som girigt drucko af vattnet; litet längre bort flöt den troligen samman med en annan liten å, ty omkring hundra steg bortom kullen växte tät och frodig vass, från hvilken tre snäppor skrikande flögo upp, då vagnen for förbi.

De resande stego af för att hvila och fodra hästarna. Kusmitschoff, fader Christofor och Jegoruschka slogo sig ned på en utbredd filt i skuggan af vagnen och de frånspända hästarna och började äta. De goda, lyckliga tankar, som af sommarvärmen domnatpå steppen. 63

i fader Christofors hjärna, började vakna till lif och söka sig uttryck, då han ätit ett ägg och druckit af det friska vattnet. Han såg vänligt på Jegoruschka, tuggade och började tala:

»Min kära vän, jag har själf studerat. Anda från min tidigaste barndom hade Gud begåfvat mig med god uppfattning och klart förstånd, så att jag var mina föräldrar och lärare till glädje, och inte liknade andra barn, som voro som du. Jag var ännu inte tjugufem år, då jag talade och skref vers på latin lika ledigt som på ryska. Jag bar biskopsstaden åt hans högvördighet Christofor, och jag kommer ihåg hur han en gång efter högmässan — det var på den fromma Alexandra Pavlovitschas födelsedag — med ett vänligt leende vände sig till mig och frågade: 'Puer bone, quam appelaris?' — och jag svarade: 'Christophorus sum.' — 'Ergo con-nominati suinus,' det betyder: 'då är du ju min namne. Sedan frågade han på latin: 'Hvems son är du?' Och jag svarade, också på latin, att jag var son till diakonen Sirijskij i Lebedinsk. Då hans högvördighet hört mina kvicka, rediga svar, gaf han mig sin välsignelse och sade: 'Skrif till din far, att jag ej skall taga min hand ifrån honom och att jag skall ha dig i minne.' Prästerna, som stått omkring altaret och hört vårt samtal på latin, blefvo icke litet förvånade och gåfvo med beröm och loford till känna sin tillfredsställelse med mig. Jag var ännu helt ung då, men var redan hemma i både latin, grekiska och franska, studerade filosofi, matematik och alla vetenskaper. Gud hade gifvit mig ett för-vånansvärdt godt minne. Då jag läst igenom någonting ett par gånger, kunde jag det strax utantill.tå 6teppen.

Jag väckte mina lärares och välgörares förvåning, och de menade att af mig skulle det med tiden bli en lärd man, ett kyrkans ljus. Jag ämnade till och med resa till Kiev, för att fortsätta mina vetenskapliga studier, men det ville mina föräldrar ej gifva sitt samtycke till. 'Skall du fortsätta studera i hela ditt lif, då vi gå här och vänta på dig?' sade min far. När jag hörde sådana ord, öfvergaf jag vetenskapen och började tjänstgöra. Ehuru jag hade så stor lust för studier, ville jag ej göra mina föräldrar emot, utan stannade hemma hos dem och förljufvade deras ålderdom. Lydnad är bättre än fasta och bön!»

»Men nu kanske ni har glömt bort allt hvad ni läst?» anmärkte Kusmitschoff.

»Hur vore det möjligt, att inte glömma efter så många år? Af filosofi och retorik kommer jag ännu ihåg något, men språk och matematik har jag alldeles glömt.»

Fader Christofer slöt ögonen, funderade och sade med låg röst:

»Hvad är det väsentliga i lifvet? Det är olika för hvarje människa — det gäller blott att uppfylla sin plikt!»

Han vände på hufvudet och log af rörelse.

»Andlig spis!» sade han. »Den materiella födan ger kroppen dess näring, och den andliga spisen föder själen.»

»Vetenskapen åt vetenskapen!» suckade Kusmitschoff. »Nu få vi inte reda på Varlamoff — det lär inte vetenskapen kunna hjälpa oss till.»

»Nej, vi träffa inte på en enda människa, men han är nog någonstädes här i trakten.»på steppen.

Öfver vassen kretsade de tre snäpporna, och i deras klagande skrin spårades tydligt fruktan för att de voro förföljda. Hästarna tuggade ifrigt och smågnäggade; Deniska gick rundt omkring dem och försökte på allt sätt visa, att han var fullkomligt likgiltig för gurkorna, pirogerna och äggen, som hans herrar åto, och att han var helt och hållet upptagen af att döda flugor och bromsar, som i massa sutto på hästarnas bukar och ryggar. • Med största ifver slog han ihjäl sina offer och lät höra några egendomliga, ondskefulla läten, som skulle uttrycka segerglädje: om hans mordförsök någon gång misslyckades, brummade han förargad och följde med ögonen de lyckliga, som undgått döden.

»Hvad gör du där, Deniska? Kom hit och ät!» sade Kusmitschoff med en djup suck, som tillkännagaf, att han redan ätit sig mätt.

Deniska gick förlägen fram till filten och utvalde åt sig fem stora gurkor (han blygdes att taga de bästa och friskaste), tog två ägg, de sämsta han såg, och rörde tveksamt vid en pirog, som om han fruktat att någon skulle slå till honom på den utsträckta handen.

»Tag för dig du!» uppmanade honom Kusmitschoff.

Deniska tog dristigt en pirog, gick litet åt sidan och satte sig på marken med ryggen mot vagnen. Nu började ett så ljudligt tuggande, att till och med hästarna vände på hufvudena och sneglade misstänksamt på Deniska.

Då Kusmitschoff slutat äta, tog han en liten påse ur vagnen och sade till Jegoruschka:ßg fa steppen.

»Jag skall sofva litet, se efter att ingen tar bort den här påsen, som jag lägger under hufvudet. »

Fader Christofor tog af sig bältet och kaftanen, och Jegoruschka såg på honom alldeles utom sig af förvåning. Han hade aldrig trott att präster begagnade byxor, men nu fick han se att fader Christofor hade vanliga byxor, instoppade i de höga stöfvelskaften, och en kort jacka af randigt tyg. Jegoruschka tyckte att fader Christofor med sitt långa hår och skägg och klädd i denna dräkt, som ej passade för hans höga värdighet, mycket liknade Robinson Crusoe. Då fader Christofor och Kusmit-schoff hade tagit af sig sina varma kläder, lade de sig i skuggan af vagnen med ansiktena vända emot hvarandra och slöto ögonen. Deniska sträckte ut sig på rygg i solgasset då han slutat tugga.

»Se efter, att inte hästarna ge sig af!» sade han till Jegoruschka och somnade strax.

Det var tyst och stilla. De enda ljud, som kunde förnimmas, voro hästarnas tuggande, de sofvandes snarkningar, en vipas klagan i fjärran, de tre snäppornas skrin — de kretsade ännu omkring för att se efter, om de objudna gästerna voro kvar — och den lilla bäckens stilla sorl; men alla dessa ljud störde ej stillheten — ej en enda vindfläkt svalkade den brännheta luften, naturen försjönk i allt djupare sömn.

Jegoruschka, som plågades af den tryckande värmen ännu mer nu sedan han hade ätit, gick framåt vassen för att se sig omkring. Han kunde icke upptäcka något annat än detsamma som han sett hela dagen förut: slätten, kullarna, himlen ochpå steppen.

67

det blånande fjärran; kullarna hade endast kommit litet närmare, men kvarnen däremot syntes nu mycket långt borta. Bortom den steniga kullen, där den lilla rännilen hade sin källa, höjde sig en annan jämnare och bredare kulle, vid hvilken en liten by, bestående af fem à sex hus, klängde sig fast. Utanför stugorna syntes inga människor, inga träd, ingen skugga — hela den lilla byn låg som försoffad af värmen och torkan. Som Jegoruschka icke visste hvad han skulle taga sig till, fångade han en syrsa, höll den intill örat och stod en lång stund och hörde på hur den spelade på sitt instrument. Då han blef trött på musiken, började han springa efter några gula fjärilar, som flögo från vassen bortåt hvilstället, och plötsligt befann han sig åter vid vagnen. Morbror och fader Christofor sofvo tungt; troligen skulle de komma att sofva ännu ett par timmar medan hästarna hvilade. Hvad skulle han förströ sig med under hela den långa tiden och hvar skulle han kunna finna något skydd mot

värmen? Det var en svår gåta att lösa. .. Helt mekaniskt satte han munnen under vattenstrålen, som flöt ur röret; det kändes så friskt och behagligt. Först drack han för att han var törstig, sedan han släckt törsten fortsatte han att dricka ända till dess att den friska svalkan spridit sig från munnen öfver hela kroppen och vattnet genomblött skjortan. Därefter gick han fram till vagnen och såg på de sofvande. Morbroderns ansikte hade samma kalla affärsmin som nyss, Kus-mitschoff gick så helt upp i sina affärer, att de ständigt upptogo hans tankar — till och med under sömnen, under bönen och under gudstjänsten i kyrkan; det syntes tydligt att han nu drömde om ullpackor,ßg pl STEPPEN.

foror, prisförändringar och om Varlamoff... Fader Christofor var en vek, opraktisk människa, som älskade lifvets ljusa, glada sidor, och som aldrig lät affärerna öfva något hämmande tryck på själen. Då han inlät sig i någon affär, var det egentligen aldrig självfva affären, som lockade honom, utan mer den verksamhet och det umgänge med människor, som den gaf anledning till. Under de ständiga resorna var det icke ullen, Varlamoff och priserna, som intresserade honom, utan i stället de långa vägarna, samtalen med reskamraterna, middagsluren under vagnen, de oregelbundna måltiderna ... Af uttrycket i hans ansikte kunde man antaga, att han nu drömde om hans högvördighet Christofor, om det latinska samtalet, om sin hustru, om pannkakor med grädd-kräm och om allt sådant, som Kusmitschoff ej kunde drömma om.

Medan Jegoruschka stod och såg på de sofvande, fick han plötsligt höra någon sjunga långt bort i fjärran. Det var en kvinnoröst, men från hvilket håll rösten kom, var svårt att afgöra. De milda, vemodsfulla tonerna ljödo som en klagan och så svagt, att de knappt kunde uppfattas; än tycktes sången komma från höger, än från vänster, än ofvanifrån, än nedifrån jorden — det var som om en ande sjungande sväfvat fram öfver steppen. Jegoruschka såg sig omkring utan att kunna få klart för sig, hvarifrån den underbara sången kom; när han länge lyssnat, föreföll det honom, som om det var gräset som sjöng. Med dessa klagande toner utan ord ville det döende gräset bevisa sin oskuld: det var solen, som förbränt det så att det nu måste dö, innan det hunnit vara till något gagn i lifvet, ville säga attpå steppen.

69

det ännu var ungt — ännu kunde ha varit skönt och härligt, om icke solhettan och torkan varit; det var oskyldigt, men likväl bad det om förbarmande och bedyrade, att det ej kunde bära allt detta lidande, denna sorg och smärta . ..

Jegoruschka lyssnade ännu en stund och tyckte att den vemodsfulla sången gjorde luften ännu mera het, kvalmig och tryckande; han lyssnade litet till och kände hur bröstet sammanpressades som af ett häftigt illamående, och hur tankarna började domna bort liksom nyss, då han satt och såg på de vajande kvarnvingarna... För att slippa höra sången, sprang han bort till vassen, sjungande och stampande. Härifrån såg han sig om åt alla sidor och upptäckte hvem det var, som sjöng. Utanför den sista stugan i den lilla byn stod en kvinna i kort underkjol, långbent som en häger, och sållade någonting; under sållet syntes ett hvitt dammoln, som långsamt gled utför kullen. Nu kunde han tydligt se, att det var hon som sjöng. Strax bredvid henne stod en liten gosse i bara skjortan och utan mössa. Liksom förtrollad af sången, stod han alldeles orörlig, med blicken riktad ned åt kullen — säkert var det Jegoruschkas röda skjorta han såg på.

Sången tystnade. Jegoruschka vände långsamt tillbaka till vagnen och började åter leka med vattnet. Han stack in fingrarna i rörets mynning, vattnet upphörde genast att rinna och sorla och glittra i solen; så tog han bort fingrarna och det började åter sorla och rinna ur röret. När han låtit det rinna en liten stund, stoppade han åter till mynningen. Ehuru detta var en tämligen enformig sysselsättning, upptog den honom likväl så helt, att70 l'Ä STEPPEN.

hans ansikte fick ett uttryck af det lifligaste intresse, och han märkte icke, att tio minuter hade förflutit.

Den vemodsfulla sången hördes ånyo. Det var den långbenta kvinnan, som sjöng i byn bakom kullen. Jegoruschka började åter tycka att det var tråkigt, lämnade röret och såg upp. Det, som han nu fick se, var så oväntadt, att han nästan blef rädd: vid en af de stora stenarna där uppe på kullen stod en liten gosse i bara

skjortan, rund i ansiktet med stor, utstående måge och små, smala ben; det var samma lilla gosse, som han nyss sett stå bredvid kvinnan. Hans ansikte uttryckte slö förvåning och en hemlig fruktan för de underliga främlingarna; med munnen vidöppen och utan att blinka stod han och såg på vagnen och på Jegoruschkas röda skjorta. Den röda skjortan hade lockat honom, och vagnen och de sofvande männen hade väckt hans nyfikenhet; kanske hade han icke ens märkt hur den granna färgen och hans egen nyfikenhet hade dragit honom bort ifrån byn, ty han var tydligen mycket förvånad öfver sin djärfhet. Både Jegoruschka och den lilla gossen kände sig blyga, och de stodo en lång stund och stirrade på hvarandra utan att säga ett enda ord. Slutligen frågade Jegoruschka:

»Hvad heter du?»

Den lilles kinder svällde ut ännu mer; han lutade ryggen mot stenen, spärrade upp ögonen, rörde på läpparna och svarade med hes röst: »Tit.»

Något mer sade gossarna ej till hvarandra. Då den hemlighetsfulle Tit stått tyst en stund, lyfte han upp den ena foten — utan att taga blicken frånpÅ steppen.

71

Jegoruschka — kände sig för tills han fick tag i ett fotfäste och klättrade baklänges upp på stenen; sedan klättrade han upp på nästa sten, alltjämt med blicken fast på Jegoruschka och utan att våga vända sig om af fruktan för att denne skulle knuffa till honom bakifrån; på detta sätt fortsatte han att klättra ända till dess att han försvunnit bakom kullen.

Jegoruschka satte sig på marken och följde honom med ögonen; den obehagliga känsla af illamående, som hettan och sången framkallat, fick åter makt öfver honom. Han satt med händerna kring knäna och hufvudet nedböjdt ... De heta solstrålarna brände honom i nacken, på halsen och ryggen. Än dog den vemodsfulla sången bort, än dallrade den åter genom den kvafva, kvalmiga luften, entonigt ljöd bäckens sorl och hästarnas tuggande, och timmarna tycktes så oändligt långa, som om tiden stått stilla. Det var som om hundra år förflutit sedan morgonen . . . Yar det Guds vilja att Jegoruschka, vagnen och hästarna skulle domna bort i den kväfvande hettan, förstenas som kullarna och i evighet bli stående på samma ställe? . . .

Jegoruschka lyfte upp hufvudet och lät den matta blicken irra utåt slätten; det blånande fjärran, som förut synts alldeles orörligt, började nu glida undan och sväfvade tillsammans med himlen ännu längre bort, ryckande med sig vassen och det brunbrända gräset. Med en kväfvande tyngd öfver bröstet och en brännande känsla som af hett järn i nacken, drogs Jegoruschka i svindlande fart bort mot detta flyende fjärran. Ljudlöst jagades han framåt af en okänd makt, förföljd af hettan och den pinsamma sången. Han böjde ned hufvudet mot knäna och slöt ögonen ...7 2 pÅ steppen.

Deniska vaknade först. Det var något som bet honom, hvarför han rusade upp och började häftigt gnida sig på axeln.

»Fördömdt! Att jag inte kunde få tag i odjuret!»

sade han.

Sedan gick han bort och drack och började tvätta sig.

Af hans frustande väcktes Jegoruschka upp ur sin slummer. Gossen såg på Deniskas våta ansikte, som var alldeles öfversålladt af vattendroppar och stora fräknar och såg ut som om det varit mar-moreradt.

»Skola vi resa snart?» frågade han,

Deniska såg efter hur högt solen stod på himlen och svarade:

»Ja, nu snart.»

Han torkade sig på skjortärmen, antog en mycket allvarlig min och började hoppa på ett ben.

»Få se, hvem som först hinner fram till vassen!» sade han.

Jegoruschka började springa, ehuru han var sömnig och dåsig af värmen. Deniska var omkring tjugu år, tjänade som kusk och ämnade nu snart gifta sig, men hade ännu icke upphört att vara pojkaktig. Han var mycket road af tärningsspel och kappspringning, af att släppa upp drakar och skrämma dufvor och deltog gärna i barnsliga upptåg och lekar. Så snart husbonden gått bort eller somnat in, var han genast färdig med några pojkaktigheter, såsom till exempel att hoppa på ett ben eller kasta sten. Äldre personer, som sågo med hvilken hänförelse han tumlade om med minderåriga, måste ovillkorligen utbrista: »En sådan tosing!» Barnen sågopa 6teppen.

ingenting märkvärdigt däri, att den store kusken deltog i deras lekar: »Lek med oss, men slåss inte!» Alldeles som små hundar alls icke finna någonting underligt i att stora hundar komma och leka med dem.

Deniska hann fram före Jegoruschka och var synbarligen mycket belåten däröfver. För att visa att han kunde hoppa på ett ben hur långt som helst, frågade han om Jegoruschka ville hoppa i kapp med honom bort till vägen och därifrån tillbaka igen till vagnen utan att hvila. Jegoruschka, som var trött och andfådd, afböjde förslaget.

Plötsligt fick Deniska en mycket allvarsam uppsyn; icke ens när Kusmitschoff läxade upp honom eller hotade honom med käppen, brukade han se så allvarsam ut; han lyssnade, böjde långsamt ena knäet mot marken, och ansiktet fick ett så förfäradt uttryck, som om han hört en grof hädelse. Den oroliga blicken vittnade om stor själsspänning, långsamt lyfte han upp handen och kastade sig sedan handlöst i gräset.

»Här är den!» ropade han triumferande, i det han reste sig upp och visade Jegoruschka en stor gräshoppa.

Jegoruschka och Deniska ströko gräshoppan öfver den breda, gröna ryggen i den öfvertygelsen, att hon tyckte om att bli smekt. Sedan tog Deniska en stor broms, som sugit sig mätt med blod, och stack fram den åt gräshoppan. Hon såg mycket lugn ut, som om Deniska vore en gammal bekant till henne, öppnade sina stora käkar och bet af bromsens bakkropp. Deniska släppte gräshoppan; hennes vingar skimrade i en rosafärgad skiftning,

och så snart hon slagit sig ned i gräset, började hon åter sin sång. Äfven bromsen återfick friheten, han sträckte ut vingarna och flög bort till hästarna,

utan bakkropp.

En djup suck hördes från vagnen. Det var Kusmitschoff, som vaknade. Han lyfte ögonblickligen upp hufvudet och såg sig oroligt omkring. Att hans första tanke gällde ullen och Varlamoff, syntes tydligt på den likgiltiga blick han gaf Jegoruschka och Deniska.

»Eader Christofor! Det är tid att stiga upp!» ropade han ifrigt. »Hur kan man ligga och sofva på det sättet och försumma affärerna! Deniska, spänn för!»

Samma leende, som sväfvade på fader Christofers läppar då han somnade, fanns där ännu. Hans ansikte hade blifvit skrynkligt efter sömnen och tycktes nästan ha krympt ihop. Sedan han tvättat och klädt sig, tog han fram en liten flottig bönbok ur fickan, gjorde korstecknet och började läsa halfhögt med ansiktet vändt mot öster.

»Fader Christofor!» sade Kusmitschoft' otåligt. »Vi måste ge oss af nu, hästarna äro redan förspända. Men Herre Gud ni...»

»Strax, strax!...» mumlade fader Christofor. »Jag måste först läsa mitt kafismi. Jag har inte läst det än i dag.»

»Det kan ni väl göra en annan gång.»

»Omöjligt, Ivan Ivanytschl Jag har mina vissa föreskrifter att följa för hvarje dag...»

»Inte är väl Gud så noga!»

En kvarts timme stod fäder Christofor med ansiktet vändt mot Öster och läpparna i ständig rörelse;

Kusmitschoff såg föraktfullt på honom och ryckte otåligt på axlarna. Hvad som i synnerhet förargade honom var att fader Christofor äfven nödgade de andra att göra korstecknet och deltaga i andakts-öfningen, därigenom att han efter hvarje »slavy» med hög röst upprepade sitt:

»Halleluja, halleluja, hallelujal Pris ske dig, o Gud!»

Slutligen lystes hans ansikte upp af ett leende, han lyfte blicken mot himlen, stoppade bönboken i fickan och sade:

»Finil»

Efter några minuter rullade vagnen framåt vägen. Samma skådespel tedde sig åter för de resandes blickar — det kunde nästan förefalla som om vagnen ej gick framåt utan vände tillbaka samma väg. Otaliga kullar höjde sig i det blånande fjärran; gräs, stenar, afmejade åkertegar jagade förbi, och råkorna och gamen kretsade omkring öfver steppen, långsamt och värdigt. Hettan gjorde luften allt mer kvalmig, stilla och maktlöst domnade naturen bort... Ingen vindfläkt, intet moln, intet muntert, väckande ljud.

Men när solen sjönk ned i väster, kunde steppen, kullarna och luften ej längre uthärda beklämningen; försmäktande sökte de afskudda sig det tyngande oket. Ett tjockt, askgrått moln steg plötsligt upp bakom kullarna. Det såg sig omkring på steppen och mörknade. Det var som om någonting med ens brustit i den tunga, tryckande luften. En häftig stormil drog susande och hvinande fram öfver steppen. Det prasslade i det torra gräset, på vägen blåste dammet upp i hvirflar, jagades framåt, ryckande

med sig halmstrån, trollsländor och fjädrar, steg upp i höga pelare och förmörkade solen. Sädeskärfvar hoppade och skuttade omkring öfver steppen; en af dem drogs in i en hvirfvel, kretsade omkring som en fågel, slungades upp mot himlen, förvandlades till en mörk punkt och försvann slutligen ur sikte. Efter den följde en andra, så en tredje, och Jegoruschka såg hur två kärfvar stötte tillsammans i den blå rymden och hakade sig fast vid hvarandra som till tvekamp.

En trapp flaxade upp alldeles intill vägen. Med de blanka fjädrarna, som skimrade i solljuset, liknade han en glänsande metallfisk. Trappen flög uppåt i en rak linie, skälfvande i luften lik en insekt, som fröjdar sig öfver sina brokiga, skiftande färger; plötsligt sköt han åt sidan, tydligen skrämd af ett dammoln. Länge kunde man se den skimrande fågeln sväfva i luften ...

Oroad af stormen flög kornknarren upp ur gräset. Han flög med och ej mot vinden som andra fåglar, och fjädrarna burrades upp af stormen, hvarigenom den lilla fågeln blef mycket större och såg ond ut. En ensam råka, som åldrats på steppen och var van vid dessa häftiga stormar, kretsade lugnt öfver gräset eller hackade i den hårda jorden med sin stora näbb, obekymrad om allt.

Lofva åskknallar hördes i fjärran; det började blåsa friskt. Deniska hvisslade muntert och manade på hästarna. Eader Christofor och Kusmitschoff höllo i sina hattar och sågo bort mot kullarna ... Tänk om det skulle komma en störtskur!

Let såg ut som om ovädret efter ännu en liten ansträngning skulle få öfverhand. Men den osynliga,

allt förlamande makten lade så småningom vinden i bojor, tvingade ned dammolnen, och åter rådde lugn och stillhet som om ingenting händt. Molnet försvann, de förtorkade kullarna sågo dystra ut, luften blef åter kvaf och tryckande, och en orolig vipa lät höra sitt sorgsna läte, klagande öfver ödet...

Snart därpå bredde sig kvällens skuggor öfver steppen.

3.

Ett stort tvåvåningshus med rostigt plåttak och mörka fönster dök upp i skymningen. Detta hus kallades gästgifvaregård, ehuru det icke ens var omgifvet af någon gård, och stod midt på steppen utan någon inhägnad. En liten bit därifrån skymtade en körsbärslund fram — mörk och dyster, och nedanför fönstren slumrade några solrosor med tungt hängande hufvuden. Bredvid körsbärslunden rasslade en liten kvarn. Intet annat ljud hördes, intet störde enformigheten — öfverallt blott den öde steppen.

Knappt hade vagnen stannat utanför trappan, förrän glada röster hördes inifrån huset, porten gnisslade och en lång, mager figur med dinglande rockskört kom fram till vagnen, ifrigt fäktande med armarna. Det var värden på gästgifvaregården Moisej Moiseitsch, en medelålders man med blekt ansikte och kolsvart, vackert skägg. Han var klädd78

i en sliten, svart röck, som hängde på hans smala axlar alldeles som på en klädhängare; hvar gång Moisej Moiseitsch af glädje eller förskräckelse slog med händerna, flaxade rockskörten som ett par vingar. Dessutom hade han ett par vida, hvita byxor och en röd sammetsväst, som såg ut som en stor vägglus. När Moisej Moiseitsch kände igen de resande, stod han först liksom förlamadx af öfversvallande glädje, sedan slog han ihop händerna och suckade. Rockskörten viftade, ryggen kröktes i båge, och det bleka ansiktet upplystes af ett så strålande leende, som om åsynen af vagnen ej endast var honom en angenäm öfverraskning, utan äfven beredde honom den största lycka.

»Ack, Herre Gud! Herre Gud!» ropade han med sjungande röst, medan han flämtande sprang om kring vagnen och med lifliga åtbörder bjöd de resande att stiga ur. »Hvilken lyckodag detta var för mig! Med sång och spel borde en sådan högtid firas. Ivan Ivanytsch! Fader Christofor!... Gud nåde mig! En sådan fin, liten herre sitter där på kuskbocken-! Herre Gud, här står jag orörlig och ber inte ens mina gäster stiga in! Våren så goda! Jag ber er ödmjukast vara välkomna! Låt mig taga vara på edra saker!... Ack, Herre Gud!»

Moisej Moiseitsch hjälpte de resande att stiga ur och höll just på att taga sakerna ur vagnen, då han plötsligt vände sig om och började skrika med hes röst och så förtvifladt som om han vore i sjönöd:

»Salomon! Salomon!»

»Salomon! Salomon!» upprepade en kvinnoröst inne i huset.PÅ STEPPEN. 79

Dörren knarrade och på tröskeln visade sig en liten jude med stor örnnäsa och rödt, knollrigt hår-Han var klädd i korta trikåbyxor, en kort, mycket nött röck, med afrundade skört och korta ärmar; hela denna kostym gjorde att han själf såg liten och afstubbad ut — som en plockad fågel. Detta var Salomon, Moisej Moiseitsch's broder. Utan att säga ett ord och utan att hälsa gick han fram till vagnen med ett underligt leende på läpparna.

»Ivan Ivanytsch och fader Christofer ha kommit,» sade Moisej Moiseitsch med en ton, som om han fruktat att brodern icke skulle tro honom. »Det är något riktigt ovanligt att få sådant främmande! Akta nu sakerna, Salomon! Kom ihåg att det är fina gäster!»

En stund därefter sutto Kusmitschoff, fader Chri-stofor och Jegoruschka kring det gamla ekbordet i det stora, mörka rummet. Utom detta bord funnos inga andra möbler i rummet än en bred soffa med trasigt öfverdrag och tre stolar, som knappt förtjänade att kallas möbler; de allt för mycket bakåt-lutande karmarna gåfvo dem mer likhet med barnkalkar. Det var omöjligt att utforska hvarför snickaren gjort stolskarmarna så sluttande, och man skulle nästan kunna tro, att det varit någon stark karl, som velat pröfva sin styrka på stolarna och böjt karmarna tillbaka, och att han sedan velat reparera skadan, men i stället böjt dem ännu mer. Rummet var mörkt och dystert. Väggarna voro grå, och taket nedrökt; på golfvet funnos en mängd stora sprickor, och djupa hål gapade här och där; hur de uppkommit var obegripligt, om icke samma starka karl, som böjt stolsryggarna, stött hål i golfvet med sina stöfvelklackar. Hvarken på väggarna eller ia steppen. 80

fönstren fanns något, som skulle kunna kallas prydnad. På den ena väggen hängde en tafla i mörk träram med några ordningsregler under den ryska dubbelörnen, och på den andra något slags gravyr med öfverskrift:

»Likgiltiga människor», och infattad i en likadan ram. Hvad människorna voro likgiltiga för, var omöjligt att utgrunda, ty gravyren var illa åtgången af tiden och tycktes alltid ha varit ett älsklingstillhåll för flugorna. Det luktade skämdt och surt i rummet.

Medan Moisej Moiseitsch förde in sina gäster fortsatte han att bocka sig, slå ihop händerna och ropa högt af glädje — hvilket allt han ansåg nödvändigt för att vara riktigt artig och älskvärd.

»När passerade våra formän här förbi?» frågade Kusmitschoff.

»Några kommo tidigt i morse, Ivan Ivanytsch, och de andra rastade här under middagen till fram emot aftonen.»

»Har Varlamoff varit här?»

»Nej, Ivan Ivanytsch. I går morse kom hans förvaltare, Grigori Jegorytsch, hit och han talade om att Varlamofl' har rest till Molokana.»

»Utmärkt! Vi hinna nu snart upp föran och sedan fara vi till Molokana...»

»Gud bevare er, Ivan Ivanytsch!» sade Moisej Moiseitsch förskräckt och slog med händerna. »Hvar tänker ni då vara i natt? Nej, ni skall äta kväll hos mig i lugn och ro och hvila här öfver natten, och i morgon bittida, om Gud vill, fortsätter ni resan!»

»Omöjligt, alldeles omöjligt! ... Ni måste ursäkta mig, Moisej Moiseitsch,---en annan

gång, men nu har jag inte tid. Vi stanna här enPÅ STEPPEN.

81

kvarts timme, sedan ge vi oss af och stanna kanske öfver natten i Molokana.»

»En kvarts timme!» suckade Moisej Moiseitsch »Gud hjälpe er, Ivan Ivanytsch! Ni tvingar mig att gömma er mössa och läsa dörren i lås. En bit mat vill ni väl ändå äta och dricka litet te?»

»Nej, vi ha inte tid med något te,» sade Kusmitschoff.

Moisej Moiseitsch böjde hufvudet åt sidan, krökte benen och sträckte ut handen som om han velat skydda sig för ett slag, och med en sorgsen min och ett bevekande leende började han bedja sina gäster:

»Ivan Ivanytsch! Fader Christofer! Låt mig få öfvertala er att dricka ett glas te! Är jag verkligen en så dålig människa, att I icke ens kunnen dricka te hos mig? Ivan Ivanytsch...»

»Litet te kunna vi väl dricka,» sade fader Christofer medlidsamt. »Det hindrar ju ingen tid.»

»Nå, låt gå då!» instämde Kusmitschoff.

Moisej Moiseitsch rätade upp sig, drog en suck af lättnad, började sprattla med händer och fötter som om han plötsligt blifvit kastad ur kallt i varmt vatten, sprang till dörren och skrek lika hest och ängsligt som han nyss ropat Salomon:

»Rosa! Rosa! Gör i ordning samovaren!»

Efter ett par minuters förlopp öppnades dörren och Salomon kom in i rummet med en stor bricka. Medan han ställde brickan på bordet, sneglade ban hånfullt åt sidan med samma egendomliga leende som nyss. I lampskenet kunde man nu närmare iakttaga detta leende, i hvilket en mängd olika känslor spårades, men som framför allt uttryckte ett82

l'Ä STEPPEN.

djupt förakt. Det föreföll som om han skulle tänka på något dumt och löjligt, som förargade honom och som han ansåg det vara under sin värdighet att skratta åt, eller som om han gick och väntade på ett lämpligt ögonblick för att få ge luft åt sitt förakt och brista ut i ett hånskratt. Öfver den långa näsan, de tjocka läpparna och i de listiga, utstående ögonen hvilade samma uttryck af tillbakahållen skrattlust. Kusmitschoff såg på honom och frågade

med ett hånfullt leende:

»Salomon, hvarför kom du inte till marknaden i N. i somras och spelade jude?»

Äfven Jegoruschka kom ihåg, att Salomon på marknaden i N. för två år sedan medverkat vid de teaterföreställningar, som skildrade scener ur judarnas lif, och rönt stor framgång. Minnet af detta tycktes ej göra minsta intryck på Salomon. Han svarade ingenting utan gick ut och kom efter en stund tillbaka med samovaren.

Då han dukat bordet, gick han åt sidan och stod en stund orörlig med händerna korslagda öfver bröstet, ena foten framskjuten och den hånfulla blicken riktad mot fader Christofor. Det låg något utmanande, öfvermodigt och föraktfullt i hela hans ställning, någonting på samma gång i högsta grad ynkligt och löjligt, och ja mer utmanande hans ställning blef, desto tydligare framträdde hans korta byxor och urväxta röck och hela den fågellika, afstympade gestalten.

Moisej Moiseitsch hämtade en stol från rummet bredvid, satte sig på litet afstånd från bordet och började underhålla sina gäster;PA STEPPEN.

»Måtte teet nu smaka er bra! Sådant rart främmande, sådant rart främmande! Och fader Christofer, som jag inte sett på fem år! Men ingen har talat om för mig, hvem den där lille herrn är,» sade han med en vänlig blick på Jegoruschka.

»Det är min syster Olga Ivanovnas son,» svarade Kusmitschoff.

»Hvart skall han resa?»

»Han skall börja läsa. Vi skola försöka få in honom i skolan.»

Moisej Moiseitsch antog af artighet en mycket förvånad min och nickade betydelsefullt.

»O, så lyckligt det är för honom!» sade han. »Så lyckligt! Alla de, som gå ut från skolorna, bli herrar, som vi andra taga af hatten för. Du blir lärd och rik och får en ärofull framtid, och din mor skall komma att känna sig stolt öfver dig. O, hvilken lycka för dig!»

Han satt tyst en stund och såg ned och sade sedan med en till hälften vördnadsfull, till hälften skämtsam ton:

»Ni måste förlåta mig, fader Christofor, men jag ämnar just skrifva till ärkebiskopen och tala om att ni tar bort förtjänsten för köpmännen. Jag tänker taga ett ark stämpladt papper och skrifva, att fader Christofor har för liten inkomst, att han inlåter sig i affärer och börjat sälja ull.»

»Ja, jag har fått den idén nu på gamla dagar,» sade fader Christofor skrattande. »Jag har blifvit köpman i stället för präst. Men nu kommer jag att stanna hemma, ägna min tid åt bönen och upphöra med alla affärsresor... Det är bara fåfänglighet.»

»Ja, men det förtjänar man pengar på.»84

l'Ä steppen.

»Jag fikar ej efter guld. Varorna tillhöra icke mig, utan min måg Michail.»

»Hvarför reser han då inte själf?»

»Ja, hvarför?... Han är ännu inte torr bakom öronen och är alldeles för ung och oerfaren för att sköta affärer. Han köpte upp ull i stora partier, men kunde inte bli af med den, slösade med pengarna och visste aldrig hur han skulle ha sig. När det fortgått på det sättet en tid, kom han till mig och sade: 'Kära pappa, sälj ullen åt mig! Var barmhärtig! Jag förstår mig inte alls på det där.' Ja, just så står det till! Då var det strax att komma till mig, förut trodde han, att han kunde reda sig ändå. Då han gjorde uppköpen bad han inte om råd, men nu, då han bragts till det yttersta, kommer han till mig. Hvad kan jag göra? Om inte Ivan Ivanytsch varit, hade jag inte kunnat hjälpa honom. Det är bara bekymmer.»

»Ja, nog har man bekymmer för barnen, det är då sant!» suckade Moisej Moiseitsch. »Jag har själf haft sex barn.

En är liten och måste bäras, en annan är sjuk och måste ha vård, en tredje skall lära sig läsa, och när de vuxit upp, bli bekymren ännu större. Äfven den heliga skrift bär vittne om detta. Då Jakobs barn voro små, grät han öfver dem, men då de växt upp, gåfvo de honom ännu större anledning till sorg.»

»Ja,» instämde fader Christofor, med blicken tankfullt fästad på teglaset, »Gud har inte haft någon särskild anledning att vredgas på mig. Gifve Gud att alla lyckats fylla sitt lifskall så som jag . .. Mina döttrar äro alla gifta med bra män, mina söner ha arbetat sig upp till en fri och oberoende ställning

och ha nu hvar och en sitt arbete att sköta, ehuru de blifvit spridda åt olika håll och bo vidt skilda från hvarandra. De lefva ett lugnt och stilla lif med sina hustrur, äta, dricka och sofva, glädja sig öfver barnen, bedja till Gud och behöfva icke längre mig. Jag har öfver nog af detta lifvets goda och önskar intet mer. Aldrig har jag haft någon sorg, och om kejsaren skulle fråga mig: 'Hvad önskar du?' skulle jag svara: 'Intet!' Mig fattas intet, Gud vare tack! Lyckligare människa än jag finns inte i hela staden ... En syndig människa är jag ju, men jag tröstar mig med att ingen utom Gud är syndfri. Eller hvad säger du?»

»Jo, det är sant.»

»Jag är visserligen utan tänder, och ryggen är krökt af ålder, och ibland plågas jag af andtäppa och andra krämpor.. . Kroppen är inte riktigt frisk — men tänk hur länge jag lefvat! Åttio år! Man kan ju inte begära, att alltid få vara lika frisk!»

Plötsligt kom fader Christofor ihåg någonting, frustade i glaset och höll på att storkna af skratt. Moisej Moiseitsch började af artighet också skratta och hosta.

»Tänk så lustigt,» sade fader Christofor. »Min äldste son kommer en dag på besök till mig. Han är distriktsläkare i guvernementet Tschernigovsk. Jag säger till honom: 'Jag har så svår andtäppa ... Du, som är läkare, kan väl böta din gamle far!' Han klär strax af mig, börjar knacka och lyssna på olika delar af kroppen .. . knådar mig på magen och säger sedan:

'Kära pappa, du måste ha inandningar!'»

Fader Christofer reste sig upp och fick ett så häftigt skrattanfall att tårarna började rinna.

»Herre Gud, hjälpe honom! .. . Inandningar!...» sade han nästan kiknande af skratt och slog med händerna, »Herre Gud, inandningar! ...»

Moisej Moiseitsch reste sig också upp, höll händerna för magen och brast ut i skratt — ett gällt skratt, som liknade hundskall.

»Herre Gud, inandningar!. ..» upprepade fader Christofor skrattande.

Moisej Moiseitsch tog två toner högre och kom i ett så konvulsiviskt skratt, att han knappt kunde stå på benen.

»O, Herre Gud...» stönade han. »Jag måste få andas ut... Att narra mig att skratta så att... hå .. . jag kan dö!...»

Han skrattade och pratade och sneglade ibland misstänksamt på Salomon, som stod kvar i samma ställning som nyss. Leendet och uttrycket i Salo-mons ögon vittnade om att han kände hat och förakt, men detta passade icke alls ihop med den lilla af-stubbade figuren, och Jegoruschka trodde därför att han endast på skämt hade antagit den utmanande, hånfulla minen för att narra gästerna att skratta.

Då Kusmitschoff under tystnad druckit ur sex glas te, röjde han rum framför sig på bordet, tog fram samma lilla påse, som han hade under hufvudet då han låg och sof på middagen, knöt upp snöret, skakade ur innehållet och bredde ut en mängd sedlar på bordet.

»Låt oss räkna nu, fader Christofor!» sade Kusmitschoff.

Då Moisej Moiseitsch fick se pengarna, blef han förlägen, och som han ville visa sig vara en finkänslig människa, som ej brydde sig om andras affärer, gick han ut på tå, balanserande med armarna. Salomon stannade kvar.

»Hur många rubel är det i hvarje bunt?» frågade fader Christofor.

»Femtio i buntarna med en-rubelsedlar; nittio i de med tre-rubelsedlar och tusen i de med tjugufem- och hundra-rubelsedlar. Om ni räknar af sju tusen åtta hundra till Varlamoff, så skall jag räkna dem som Grusevitsch skall ha. Men se noga efter och räkna inte fel! ...»

Jegoruschka hade aldrig förr i sitt lif sett så mycket pengar. Det måste vara oerhörda summor, eftersom bunten med de sju tusen åtta hundra, som fader Christofor lagt af åt Varlamoff, såg helt liten ut i jämförelse med allt det andra. Under andra förhållanden skulle åsynen af så mycket pengar ha väckt den största förvåning hos Jegoruschka och kommit honom att tänka på hvilken mängd vallmokakor och annat godt man skulle kunna få för alla dessa sedelbuntar; nu såg han likgiltigt på dem, och det enda, som fäste hans uppmärksamhet, var den obehagliga lukt af ruttna äpplen, som spred sig från sedlarna. Han var trött efter den långa färden och skakningen i vagnen och längtade efter att få sofva. Han orkade ej hålla hufvudet uppe, ögonen föllo ihop och tankarna blefvo orediga som trassliga trådar. Om han ändå kunde få luta hufvudet mot bordet och slippa se lampskenet och fingrarna, som famlade öfver sedelbuntarna, och inte behöfva anstränga sig med att hålla tillsammans de trötta,ßy pl steppen.

orediga tankarna. Han stretade af alla krafter mot sömnen. Lamplågan, glasen, fingrarna mångdubblades, samovaren svängde fram och tillbaka, och lukten af ruttna äpplen föreföll honom allt mer obehaglig och motbjudande.

»Ack, de pengarna, de pengarna!» suckade fader Christofer. »Man har bara sorg och bekymmer för dem. Nu kanske min Michail ligger och sofver och drömmer att jag lämnar honom så här mycket pengar.»

»Er Michail Timofeitsch är en otörståndig människa,» sade Kusmitschoff med låg röst, »som inte kan sköta sina affärer, men ni är klok och har godt omdöme. Lämna nu er ull åt mig, som jag föreslog er, och res hem; af vänskap för er kan jag ju betala en half rubel mer.»

»Nej, Ivan Ivanytsch,» sade fader Christofer med en suck. »Tack för er vänlighet. .. Om jag hade rätt att handla efter eget godtycke, så skulle jag inte tveka ett ögonblick, men som ni vet, äro varorna icke mina.»

Moisej Moiseitsch kom in på tå. Af finkänslighet försökte han att icke se på sedelbuntarna, smög sig tyst fram till Jegoruschka och drog honom i skjortan.

»Kom ut, lille vän,» hviskade han till honom, »så skall du få se en björn. En förskräcklig best!»

Jegoruschka steg upp och följde långsamt efter Moisej Moiseitsch. Han kom in i ett litet rum, och *nnan han ännu kunde urskilja något, var han nära att mista andan af en obehaglig lukt af surt och skämdt, som här var mycket starkare än i det stora rummet, och som spred sig härifrån ut öfver helaPÅ STEPPEN.

89

huset. Ena hälften af rummet upptogs af en stor säng med ett smutsigt täcke, och den andra af en komod och ett helt berg af alla möjliga gamla kläder, från stärkkjolar till barnbyxor och hängslen. På komoden brann ett talgljus.

I stället för den omtalade björnen, såg Jegoruschka en lång, mycket korpulent judinna med utslaget hår och klädd i en röd ylleklädning med svarta prickar; hon hade svårt att röra sig i den smala gången mellan sängen och komoden och stönade och suckade som om hon haft tandvärk. Då hon fick se Jegoruschka, såg hon bedröfvad ut och suckade djupt, och innan han hunnit se sig omkring, stack hon en brödskifva med honung på i munnen på honom.

»Ät, barn, ät!» sade hon. »Din mor finns inte här, och det är ingen, som ger dig någon mat. Ät!»

Jegoruschka började äta, ehuru han just icke kunde finna något godt i honung, uppblandad med vax och bivingar,

då han varit van att äta karameller och vallmokakor hvar dag hemma. Han åt och Moisej Moiseitsch och judinnan sågo på, oupphörligt suckande.

»Hvart skall du resa, barn?» frågade hon.

»Till skolan,» svarade Jegoruschka.

»Hur många syskon har du hemma hos mamma?»

»Inga. Jag är ensam.»

» Ack!» suckade judinnan och lyfte blicken uppåt. »Arma mor, arma mor! Hvad hon skall sörja och gråta! Yi skickade också bort vår Naum till skolan.

Ack!»ijq pä steppen

»Ack, Naum, Naum!» suckade Moisej Moiseitscb, och det började rycka nervöst i hans bleka ansikte. »Och sedan blef han så sjuk.»

Någonting rörde sig under det smutsiga täcket, och ett lockigt barnhufvud på en smal hals tittade fram; två svarta, glänsande ögon stirrade nyfiket på Jegoruschka. Moisej Moiseitsch och judinnan fortsatte att sucka, gingo bort till komoden och började samtala på ebreiska. Moisej Moiseitsch talade sakta och med djup bas: »Gal-gal-gal-gal. ..»; kvinnan svarade med gäll röst, det lät nästan som när en höna skrockar: »Tu-tu-tu-tu ...» Medan de pratade, tittade ännu ett lockigt hufvud på en smal hals upp under det smutsiga täcket, så ett tredje, sedan ett fjärde. Om Jegoruschka haft liflig fantasi, kunde han ha trott, att en hydra med hundra hufvud låg under täcket.

»Gal-gal-gal-gal...» sade Moisej Moiseitsch.

»Tu-tu-tu-tu ...» svarade judinnan.

Samtalet slutade med att judinnan med en djup suck tog fram en stor pepparkaka i form af ett hjärta, som låg inlindad i en grön trasa.

»Se här har du, barn,» sade hon och gaf Jegoruschka pepparkakan. »Du har ingen mamma nu, som ger dig något.»

Jegoruschka stoppade pepparkakan i fickan och drog sig mot dörren, som om han icke längre förmådde inandas den förskämda luften. Då han kommit tillbaka till det stora rummet slog han sig bekvämt ned i soffan.

Kusmitschoff hade just slutat räkna pengarna och höll på att lägga dem tillbaka i påsen. Han kastade helt vårdslöst ned dem i den smutsiga påsen,på steppen.

91

så likgiltigt, som om de varit skräppapper i stället för sedlar.

Fader Christofor språkade med Salomon.

»Na, vise Salomon, hvad har du för dig?» frågade han gäspande.

»Hvad jag har för mig?» sade Salomon och såg så förolämpad ut, som om han blifvit beskylld för ett brott.

»Ja... Hvad sysselsätter du dig med?»

»Sysselsätter mig med?» upprepade Salomon och ryckte på axlarna. »Än det ena, än det andra ... Ser ni, jag är dräng. Jag är min brors dräng; min bror är de resandes dräng; de resande äro Varlamoffs drängar, och om jag ägde tio millioner, skulle Varlamoff vara min dräng.»

»Hvarför skulle han då vara din dräng?»

»Hvarför? Jo, därför att det inte finns en enda af alla dessa herrar, som inte skulle vara färdig att slicka handen på hvilken rik judtölp som helst. Jag är nu en fattig, föraktad jude, och alla behandla mig som en hund, men om jag bara hade pengar, skulle Varlamoff inför mig vara samma smilande narr, som Moisej Moiseitsch inför er!»

Fader Christofor och Kusmitschoff sågo på hvarandra. Ingen af dem kunde förstå, hvad Salomon menade. Kusmitschoff gaf honom en sträng blick och frågade barskt:

»Är du verkligen en sådan narr, att du jämför dig med Varlamoff?»

»Ännu har jag inte blifvit så dåraktig, att jag skulle vilja likna Varlamoff,» svarade Salomon och såg hånfullt på gästerna. »Ehuru Varlamoff visserligen är ryss, är han dock i hjärtat ingenting annat92 pa steppen

iin en girig jude. Han lefver blott för att förtjäna pengar — men jag har bränt upp alla mina pengar. Jag fikar hvarken efter pengar, egendomar, får, eller efter att vara fruktad och se människor stå bugande vid min väg. Jag är mycket klokare än er Varlamoff och har större värde som människa!»

Jegoruschka satt och slumrade, men hörde att Salomon talade med en röst, som var dof och hes af undertryckt vrede; först hade han talat en oklanderlig ryska, men så började han skildra förhållanden bland judarna, och då fick han med ens en ebreisk brytning och talade alldeles på samma sätt som på marknadsföreställningen.

»Sluta nu!» afbröt honom fader Christofor. »Om du inte är nöjd med den religion du bekänner, kan du öfvergå till en annan, men det är synd att håna: 'den som gör narr af sin religion, är uslast bland människor'.»

»Ni begriper ju inte alls hvad jag säger!...» sade Salomon vresigt. »När jag talar om en sak, svarar ni på något helt annat.»

»Det märks, att du är en mycket enfaldig människa,» sade fader Christofor. »Jag förmanar dig så godt jag kan, lugnt och stilla, som en gammal erfaren man, och du blir ond som en tupp och brusar upp: bla-bla-bla! Det är verkligen bra illa...»

Moisej Moiseitsch kom in. Han såg oroligt på Salomon och på sina gäster, och åter började nervryckningarna i hans ansikte Jegoruschka såg sig omkring, och hans blick gled förbi Salomon just i det ögonblick, då denne vände sig om så att han såg ansiktet i half profil: den långa näsan aftecknade sig mot vänstra kinden och liksom skar i tu den;Fa steppèN. 93

det föraktfulla leendet, de hånfulla, glänsande blickarna, det öfvermodiga uttrycket, hela den egendomliga kroppsbildningen gjorde att Salomon i det ögonblick, då han skymtade förbi Jegoruschkas blickar, mer liknade ett fantastiskt väsen, en ond ande, än en människa.

»Gud hjälpe honom! Han är ju alldeles besatt!» sade fader Christofor leende. »Ni borde skicka bort honom, Moisej Moiseitsch, eller laga så att han blir gift... Han är inte som andra människor ...»

Kusmitschoff såg ond ut. Moisej Moiseitsch betraktade åter sin bror och sina gäster med samma oroliga, forskande blick.

»Gå härifrån, Salomon!» sade han strängt. »Gå!»

Han tillade ännu något annat på ebreiska. Salomon skrattade och gick ut.

»Hvad var det?» frågade Moisej Moiseitsch.

»Han bar sig dumt åt,» svarade Kusmitschoff »Det är en oförskämd och inbilsk slyngel!»

»Yar det inte det jag kunde tro!» sade Moisej Moiseitsch förskräckt och slog ihop händerna. »Ack, Herre Gud! Herre Gud!» mumlade han. »Nu måste ni vara goda och ursäkta honom och inte vara onda. Han är en så underlig människa! Ack, Herre Gud! Herre Gud! Han är min bror, men aldrig har jag haft annat än sorg af honom. Men, ser ni, han ...»

Moisej Moiseitsch strök med handen öfver pannan och fortsatte: »Han är inte riktigt klok... stackars människa. Och inte vet jag hvad jag skall göra åt honom. Aldrig håller han af någon, aldrig känner han aktning eller fruktan för någon ... Han skrattar96

Jegoruschka fick se ett par svarta ögonbryn, ett par stora, bruna ögon, två mjuka, fina kinder helt nära intill sig; från groparna i kinderna strömmade leendet ut öfver hela ansiktet, liksom strålarna från solen.

»Hvems är den lilla, vackra pojken?» frågade damen. »Kasimir Michailovitsch, se en sådan liten skönhet! Herre Gud, han sofver ju! Lilla älskling! ...»

Damen kysste honom på båda kinderna, och han smålog, slöt ögonen och trodde att han sof. Dörren knarrade och brådskande steg hördes: det var någon, som kom in och strax gick ut igen.

»Jegoruschka! Jegoruschka!» hörde han ett par grofva röster ropa. »Kom, vi skola resa nu!»

Någon, troligen Deniska, ställde ned Jegoruschka på golfvet, tog honom på armen och bar ut honom; han öppnade ögonen till hälften och såg ännu en gång den vackra, svartklädda damen, som hade kysst honom. Hon stod midt i rummet och såg på när man bar ut honom, smålog och nickade vänligt. När han kom till dörren, fick han se en vacker, ståtlig herre. Kanske det var damens följeslagare.

»Tprr!» ljöd det ut ifrån gården.

Vid trappan stod en fin, präktig kalesch, förspänd med ett par svarta hästar. På kuskbocken satt en livréklädd betjänt med en lång piska i handen. Endast Salomon följde de resande ut. Öfver hans ansikte hvilade ett spändt uttryck af återhållen skrattlust; det såg ut som om han med största otålighet väntade på att de resande skulle ge sig af, så att han riktigt fick skratta ut dem.PA stëppkn.

9?

»Grefvinnan Dranitskaja,» hviskade fader Christofer, medan han steg upp i vagnen.

»Ja, grefvinnan Dranitskaja,» upprepade Kusmitschoff med låg röst.

Grefvinnans ankomst hade tydligen gjort ett mäktigt intryck på alla, till och med Deniska talade hviskande och kunde icke komma sig för med att begagna piskan eller hojta åt hästarna, förrän de tillryggalagt nära fyra verst och gästgifvaregården syntes som en mörk punkt långt borta i fjärran.

4.

Hvem var då denne eftersökte, hemlighetsfulle VarlamofF, som alla talade så mycket om, som Salomon föraktade och som den vackra grefvinnan ville träffa? Jegoruschka satt bredvid Deniska och tänkte halfsofvande på denne man. Han hade aldrig sett honom, men mycket ofta hört talas om honom och ofta föreställt sig hur han borde se ut. Han visste säkert att VarlamofF var ägare af en mängd stora egendomar, omkring hundra tusen får och mycket pengar; angående hans enskilda lif och sysselsättning visste Jegoruschka ingenting annat än att han ständigt var på resande fot och att man alltid sökte efter honom.

Jegoruschka hade äfven hört talas om grefvinnan Dranitskaja. Hon ägde också flera gårdar, många får, stuteri och mycket pengar, men hon reste icke Tschechoff. 598

l'Ä steppen.

omkring, utan vistades hemma på sin stora egendom, om hvilken både Ivan Ivanytsch och andra haft många underbara saker att förtälja, fastän de i själfva verket aldrig varit hos grefvinnan; man berättade bland annat, att i grefvinnans salong, där det hängde porträtt af alla polska konungar, fanns en stor bord-studsare i form af en klippa, på klippan stod en gyllene häst med ögon af briljanter, och på hästen satt en gyllene ryttare, som viftade med hatten till höger och vänster för hvar gång klockan slog. Det berättades äfven, att grefvinnan årligen gaf två baler, som bevistades af guvernementets alla adelsmän och ämbetsmän och äfven af Varlamoff; teet serverades vid dessa fester ur en silfversamovar och gästerna bjödos på alla möjliga sällsynta rätter (till exempel jordgubbar och hallon vid jultiden); musiken spelade natt och dag ...

»Men så vacker hon var!» tänkte Jegoruschka och kom ihåg hennes ansikte med det milda leendet.

Kusmitschoff tänkte synbarligen också på grefvinnan, ty då de åkt ett par verst sade han:

»Den där Kasimir Michailytsch förstår sig på att skrapa åt sig pengar. Då jag en gång för tre år sedan köpte ull af grefvinnan, förtjänade han tre tusen på mitt köp.»

»Ja, man kan ju inte vänta annat,» sade fader Christofor.

»Men det bryr hon sig inte om. Ungdom och dårskap brukar man säga. Allt får gå vind för våg.»

Jegoruschka ville icke tänka på något annat än på grefvinnan och Varlamoff, i synnerhet på den förra. Alla hvardagliga tankar hade förjagats fråna steppen. 99

hans trötta hjärna, som allt mer och mer förslappades, och den ena underbara, fantastiska bilden dök upp efter den andra, utan att han ansträngde sig det allra minsta, och försvann åter spårlöst, om ban bara skakade litet på hufvudet. Hela den omgifvande naturen var föga ägnad att stämma till nyktra tankar. Till höger reste sig de mörka kullarna och gåfvo intryck af något hemskt och hemlighetsfullt; till vänster var himlen längst ned vid horisonten öfvergjuten af ett rödt skimmer, och det var svårt att afgöra, om det var återskenet från någon eldsvåda eller om det bebådade månens uppgång. Liksom under dagen kunde man äfven nu se ut öfver de stora vidderna, men den mjuka, blå färgtonen hade försvunnit då aftonens skuggor föllo på, och hela steppen hvilade nu dold under kvällens töcken, liksom Moisej Moiseitsch's barn under täcket.

Fastän vakteln och kornknarren icke längre låta höra sig under juliaftnarna och nätterna, och näktergalen ej mer sjunger i skogsdungarna, och blommorna ej dofta, är steppen dock härlig och full af lif. Knappt har solen gått ned och kvällens töcken sänkt sig öfver jorden, förrän dagens tunga är glömd, allt är försonadt, och steppens breda bröst drar en suck af lättnad. Ett muntert prasslande, som aldrig brukar höras under dagen, uppstår i gräset — alldeles som om de vissna grässtråna nu i mörkret ej kunde se sin skröplighet; alla de prasslande, sjungande ljuden, från steppens djupaste bas till dess högsta diskant, smälta samman till ett oafbrutet, entonigt sorl, som stämmer till vemodsfulla tankar och drömmar. Det enformiga sorlet verkar söfvande som en vaggsång; man färdas alltjämt framåt och känner-joo 1>a steppen.

att man börjar slumra; då och då ljuder ett kort, klagande skri från någon sömnlös fågel eller ett obestämdt ljud, liknande ett förvånadt »a!», och sömnen sluter ögonlocken. Far man förbi någon liten lund, hörs där inifrån en fågel, som steppens bebyggare kalla »spliokan», därför att den ständigt ropar: »splio, splio, splio!», eller en annan, hvars läte än liknar skratt, än konvulsivisk gråt — det är ugglan. Hvarför de pipa och skria, och hvem, som hör dem, vet Gud allena, men det ligger sorg och klagan i deras skrin ... Det doftar af höet, af det vissna gräset och af en och annan försenad blomma, men doften är svag och kvalmig.

Allt kan skönjas i skymningen, men det är svårt att urskilja blommorna och föremålens form. Ingenting framstår i sin rätta gestalt. Plötsligt ser man framför sig på vägen en skepnad, som liknar en munk; han står alldeles orörlig som om han väntade och håller någonting i handen. Kanske det är en röfvare? Skepnaden kommer närmare, blir större och större, nu är den alldeles intill vagnen, och man upptäcker, att det icke är någon människa, utan en enstaka buske eller en stor sten. Sådana orörliga skepnader, hvilka liksom tyckas vänta på något, stå öfverallt: på kullarna, gömma sig bakom graf högarna, titta upp ur gräset, och alla likna de människor och väcka onda aningar.

Men när månen går upp, försvinner halfdunklet, natten blir ljus, och skuggorna falla mörka. Luften är genomskinlig, frisk och behaglig, allt kan tydligt urskiljas, och man är till och med i stånd att se ett och annat grässtrå, som ligger på vägen. De hotande munkskepnaderna förefalla ännu mörkare och dystrare,PÅ STEPPEN. lO|

då de nu belysas af nattens strålande fackla. Under det entoniga sorlet i nattens stillhet ljuder då och då samma förvånade »a!» och ett och annat skri från någon sömnlös eller drömmande fågel. Mörka skuggor sväfva fram öfver steppen liksom molnen på himlen, och om man länge håller blicken fäst vid det okända fjärran, framträder den ena dunkla, underbara bilden efter den andra.

Men om man ser upp mot den blekgröna, stjärnbeströdda himlen utan ett enda moln, utan en enda mörk fläck, då förstår man hvarför den milda luften är så lugn och stilla, hvarför naturen står liksom på vakt och är rädd att röra

sig: hon fruktar att förlora ett enda af lifvets ögonblick. Blott på hafvet och på steppen när månen lyser, kan man få en aning om himlens djup och oändlighet. Där ter den sig för oss både fruktansvärd, skön och kärleksfull, blickar ned så mildt och liksom vinkar oss till sig, men denna underbara mildhet kommer vårt hufvud att svindla.

Man åker vidare ... Under vägen träffar man på en gammal grafkulle eller ett stenblock, som blifvit ditslungadt Gud vet när och af hvem; ljudlöst flyga nattfåglarna fram öfver jorden. Man kommer ihåg gamla steppsägner, sagor, som någon njanka från steppen berättat, och allt sådant, som gjort ett mäktigt, lefvande intryck på själen. Då sprider sig liksom ett skimmer af skönhet, ungdom, kraft och sjudande lefnadslust öfver de hemlighetsfulla skepnaderna, öfver grafkullarna, öfver insekternas surrande, öfver himlen, öfver månljuset, öfver nattfåglarna, öfver allt, som syns och hörs; allt detta härliga, underbara finner genklang i själen, och man102 l'Ä steppen.

känner en häftig längtan att få följa nattfåglarna på deras flykt öfver steppen. Men genom denna skönhet och öfversvallande lycka dallrar en ton af vemod och sorg, det är som om steppen kände hur ensam den är, att dess rikedom och poesi gå förlorade för världen, ingen besjunger den, ingen behöfver den, och genom glädjesorlet ljuder dess sorgsna, förtviflade rop: sångare, sångare!

Natten hade gjort intryck på Jegoruschka och försatt honom i en sorgsen sinnesstämning. Han tänkte på hur skönt det skulle vara att resa just i sådant väder, men inte till skolan utan hem — äta kväll och gå till sängs. Han inbillar sig att han reser hem, men ej i den skakande vagnen, utan i grefvinnans kalesch, som han nyss sett. Den är rymlig, mjuk och bekväm, och det bästa af allt är, att man kan luta sig tillbaka och hvila hufvudet mot kuddarna; han sitter bredvid grefvinnan och slumrar, sedan lägger han hufvudet och händerna i hennes knä — så skönt... Så småningom somnar ban in; kaleschen rullar mjukt på den dammiga vägen och ilar gungande fram med otrolig hastighet. Innan han somnat in riktigt, lyfter han upp hufvudet och ser ut i den månljusa natten, hör sorlet, småler och lutar åter ned hufvudet i den vänliga, vackra damens knä. Hvilken underbar resa! Moisej Moiseitsch^ gård, kvarnen och kullen med källan har han för länge sedan farit förbi. Där står poppeln på höjden, inom ett ögonblick ser han tegelbruket med de svarta rökmolnen, kyrkogården, där mormor sofver, smedjan, fängelset — och nu ändligen ...

»Tprrr!»på steppen. 103

Mamma och deras jungfru, Ljodmila, komma springande ut ur huset. Mamma hälsar gladt på honom och frågar: »Hvem är den där damen?» Jegoruschka svarar, att det är samma grefvinna, som i sin salong har klockan med den gyllene ryttaren. Af tacksamhet öfver att han fått komma hem igen, faller han grefvinnan om halsen och kysser henne på ögonen, på pannan och tinningen .. . »Har han inte varit besvärlig under vägen?» frågar mamma. »Nej,» svarar grefvinnan, »han har sofvit hela tiden.» — Man pratar en stund, grefvinnan Dranitskaja tar afsked och vill resa, men modern hindrar henne att stiga upp i vagnen och ber: »Yill ni inte vara så god och stanna hos oss Öfver natten?» Grefvinnan samtycker, och Ljodmila skyndar in för att bädda åt henne på soffan i salongen. Men Jegoruschka går in i barnkammaren, kastar sig på sängen utan att kläda af sig och sofver, sofver, sofver! Det enda som stör honom är något hårdt, som skafver på högra höften — det är pepparkakan, som han fått af judinnan, och som ligger i fickan. Jegoruschka sofver djupt och småler af välbefinnande — men plötsligt får han höra någon ropa högt alldeles intill hans öra:

»Tprrr! God dag, Pantelei! Har allt gått bra?»

»Ja, Gud vare lof, Ivan Ivanytsch!»

»Har ni inte sett Varlamoff?»

»Nej.»

Jegoruschka vaknade och öppnade ögonen. Vagnen stod stilla. Han såg en lång rad med foror framför sig på vägen och några människor, som rörde sig fram och tillbaka. Vagnarna, som voro lastade med104

stora ullpackor, sågo höga och runda ut; hästarna voro små med korta ben.

»Vi äro på väg till Molokana,» sade Kusmitschoff. »Juden påstod att VarlamofF skulla vara där öfver natten ... Farväl då, kära vänner, Gud vare med er!»

»Farväl, Ivan Ivanytsch!» svarade några röster.

»Vänta!» ropade Kusmitschoff. »Ni kan gärna ta den här lilla pojken med er! Hvarför skall han behöfva sitta och skaka här hos oss? Låt honom sitta på ditt lass, Pantelei, och kör långsamt, så hinna vi upp er! Stig af, Jegoruschka, och gå dit!»

Jegoruschka klättrade upp på lasset. Någon fattade tag i honom och lyfte honom högt upp; han sjönk ned på någonting, som var stort och mjukt och fuktigt af dagg. Nu tyckte han att han var nära himlen och långt borta från jorden.

»Se, här är hans röck!» ropade Deniska nedifrån.

Rocken jämte ett litet knyte kastades upp och föllo ned bredvid Jegoruschka. Han tog strax knytet och lade det under hufvudet, bredde rocken öfver sig, sträckte ut benen och smålog af välbefinnande.

»Sofva, sofva, sofva...» tänkte han.

»Far nu inte illa med honom!» hörde han Deniska säga.

»Farväl, mina vänner! Gud vare med er!» ropade Kusmitschoff. »Jag litar på er!»

»Var lugn, Ivan Ivauytsch!»

Deniska hojtade åt hästarna, och vagnen rullade förbi fororna. Ett par minuter var det alldeles tyst, som om hela föran sofvit, och det enda, som hördes,

var det i fjärran bortdöende ljudet af det skramlande ämbaret, som hängde bak på vagnen. Plötsligt ropade någon från ett af de främsta lassen:

»Kirjocha, framåt!»

Det första lasset började knarra, sedan det andra och det tredje . .. Jegoruschka kände hur lasset, som han låg på, började luta och så knarrade äfven det. Fororna hade satt sig i rörelse. Jegoruschka grep fastare tag i repet, som var bundet om ullpackorna, smålog ännu en gång af belåtenhet, lade pepparkakan till rätta i fickan och somnade in lika djupt som om han legat hemma i sin säng ...

Då han vaknade hade solen redan gått upp; öfver en och annan grafhög hvilade ännu en mörk skugga, men solstrålarna, som ville sprida ljus öfver världen, bröto sig fram öfver allt och göto sitt guldskimmer öfver horisonten. Jegoruschka tyckte att solen ej gick upp på samma ställe som dagen förut, då hade den varit rakt bakom hans rygg, men nu var den mer åt vänster ... Och hela trakten hade ett helt annat utseende. Det fanns icke mer några kullar, utan öfver allt endast den bruna, dystra slätten så långt man kunde se; här och där reste sig några små grafhögar, och några råkor flögo fram öfver steppen. Långt borta i fjärran skymtade en klockstapel och några stugor; som det var söndag sutto invånarna hemma, hade gjort upp eld och lagade mat, det kunde man se på röken, som steg upp ur alla skorstenar och sväfvade öfver byn som en blå, genomskinlig slöja. Mellan stugorna och bakom kyrkan skimrade en flod, och sedan vidtog åter ett dunkelt fjärran. Men ingenting hade förändrat sig så mycket som själfva vägen. Den såg ut som ett

ofantligt bredt, grått band, och dess ovanliga bredd förvånade Jegoruschka och väckte underliga tankar hos honom. Hvem hade rest fram här? Hvarför behöfde vägen vara så bred? Det var underbart och obegripligt. Skulle man ej kunna tänka sig att människor, lika väldiga och jättelika som Uja af Murom, ännu färdades fram på vägarna i Ryssland, och att de jättestora hästarna ännu icke dött ut? Jegoruschka betraktade den breda vägen och inbillade sig att han såg sex stora vagnar bredvid hvarandra, alldeles som han sett på teckningarna i sin bibliska historia; vagnarna voro förspända med sex jättestora, eldiga hästar, och de stora hjulen jagade upp dammet i

tjocka moln; hästarna kördes af människor, som endast kunde drömma och försjunka i underbara tankar. Om dessa människor funnos till, hur väl de skulle passa tillsammans med steppen och vägen!

På högra sidan om vägen stodo telegrafstolpar. De blefvo allt mindre och mindre, och borta vid byn försvunno de bakom stugorna och träden; sedan syntes de åter i det blånande fjärran som små, smala pinnar, liknande blyertspennor, nedstuckna i jorden. På telegraftrådarna sutto hökar, falkar och korpar och blickade likgiltigt ned på de framglidande fo-rorna.

Jegoruschka låg på det sista lasset och kunde därför se Öfver hela den långa raden af foror. Det var omkring tjugu lass, och vid hvart tredje lass gick en forman. Bredvid det sista lasset, på hvilket Jegoruschka låg, gick en gubbe med grått skägg, lika liten och mager som fader Christofor, men med ett solbrändt, strängt och sorgset ansikte. Det kunde mycket väl

hända, att gubben hvarken var sträng eller sorgsen, men de röda ögonlocken och den långa, spetsiga näsan gåfvo ansiktet det barska, frånstötande uttryck, som är utmärkande för sådana människor, som äro vana att ständigt gå ensamma och grubbla på allvarliga ting. Liksom fader Christofor hade också han en hatt med hög kulle, men det var ingen fin herrhatt utan en gammal, brun filthatt, som liknade en af-huggen kägla. Han gick barfota och stampade med fötterna och slog med händerna liksom för att hålla sig varm — troligen en gammal inrotad vana från de kalla vintrarna, då han måste gå bredvid lasset och frysa. Då han märkte att Jegoruschka vaknat, såg han på honom och sade, i det han kröp ihop som om han frusit:

»Jaså, du är vaken nu. .. Är du son till Ivan Ivanytsch?»

»Nej, systerson...»

»Till Ivan Ivanytsch? ... Jag har tagit af mig stöflarna och går barfota. Mina fötter äro onda och ömkylda; hemma i byn bruka de också gå barfota ... Ja, hemma i byn, lille vän .. . Där går man också utan stöflar ... Jaså, du är hans systerson? Det är en präktig karl... Gud välsigne honom ... Jag menar Ivan Ivanytsch ... Han har farit till Molokana ... Gud beskydde honom! ...»

Gubben talade i korta, afbrutna satser och utan att öppna munnen riktigt, som om det vore mycket kallt; konsonanterna uttalade han illa, stammande som om läpparna varit frusna. Han såg sträng ut och smålog icke en enda gång medan han talade med Jegoruschka.jqg i'å steppen.

Vid ett af de andra lassen gick en karl i lång, röd röck och mössa. Han kunde vara omkring fyrtio år gammal. Då han vände sig om, såg Jegoruschka ett rödbrusigt ansikte med tunt skägg och en svulst under högra ögat. Utom den vanprydande svulsten var det ännu något annat, som strax föll i ögonen, då man såg honom: i vänstra handen höll han piskan och den högra svängde fram och tillbaka, som om han anfört en osynlig kör; ibland stack han piskan under armen och började svänga äfven med den vänstra handen, medan han lät höra ett doft, egendomligt ljud.

Nästa forman var lång och smal, hade sluttande axlar och höll sig så rak i ryggen som om han sväljt en lineal eller vore en soldat ute på marsch; armarna hängde ned, stela och orörliga som störar; han klef fram med stora steg utan att böja på knäna, stelbent som en tennsoldat, och medan de andra togo två steg, tog han ett, hvarför det såg ut som om han skulle gå långsammare. Han hade en trasa bunden kring ansiktet och på hufvudet något som liknade en kalott, och var klädd i en kort röck, alldeles öfversållad af lappar, vida, blå byxor och bastskor på fötterna.

Dem, som voro längst bort, kunde Jegoruschka ännu icke se. Han låg på magen, krafsade i ullen och tvinnade ihop den till trådar. Gubben, som gick bredvid lasset, föreföll icke så butter och allvarlig som han såg ut att vara. Han fortsatte att prata när han väl kommit i gång.

»Hvart skall du resa?» frågade han och stampade med fötterna.

»Till skolan,» svarade Jegoruschka.PÅ STEPPEN. 1Q9

»Till skolan?... Aha!... Må Guds moder beskydda dig då!... Jaså... Att ha ett förstånd är nog bra, men det är ännu bättre att ha två. It några människor gifver Gud ett förstånd, åt andra två, och åt några få tre. Det är nog sant, att det bara är en och annan, som har tre. Med ett förstånd födas vi, det andra fördärfvas genom studier och det tredje genom ett rent lif. Det voro lyckligt om alla människor hade äfven det tredje slaget af förstånd. Ej för att kunna lefva, men för att kunna dö lättare. Dö... Och dö måste vi alla, som lefva ...»

Gubben ref sig i pannan, såg upp till Jegoruschka och fortsatte:

»Maksim Nikolaitsch från Slawjanosserbsk skickade också sin gosse till skolan förra året. Inte vet jag hvad studierna hade för verkan på honom, men sedan var han inte mer som en pojke... utan som en fin herre. Och nu skall du också till skolan ... I Slawjanosserbsk finns det inte några sådana läroanstalter ... Och inga städer heller. Vanliga folkskolor finns det nog, men inga för högre undervisning ... Nej, inte en enda... Hvad heter du?»

»Jegoruschka.»

»Jegorgi således . . . Den helige martyren Jegorgi Pobjedonosets' (Segrarens) dag är den tjugutredje april. Jag heter Pantelei, det är också ett helgonnamn ... Pantelei Sacharoff Cholodoff... Jag är från Tim a i guvernementet Kursk... Mina bröder inskrefvos bland stadens borgare och blefvo handtverkare, men jag blef musjik... Och musjik har jag förblifvit... För sju år sedan reste jag dit hem ... Jag var då både i byn och i staden... i Tima. Då110

lefde alla de mina, Gud vare lof, och voro vid god hälsa, men hur det är nu, vet jag inte ... Kanske någon af dem är död ... Tiden är nog inne för dem att lämna detta lifvet, ty de äro alla gamla, några äro till och med äldre än jag. Döden är ingenting att frukta, det är skönt att få dö, om man blott först ångrar sina synder. Att dö utan ånger är det största af alla brott. Öfver en sådan död gläder sig djäfvulen. Den, som vill dö med en rätt syndaånger för att ej bli utesluten från Guds boningar, han skall bedja till den heliga Varvara. Hon beder då för honom, det är alldeles säkert. Gud har gifvit henne den plats hon intar i himlen för att alla skola ha full rätt att bedja henne om en sann ånger...»

Det var tydligt att Pantelei var fullkomligt likgiltig för, huru vida Jegoruschka hörde honom eller ej; han talade lågt och otydligt, släpande på ett och annat ljud, utan att någonsin höja eller sänka rösten och hann säga otroligt mycket på en kort stund, men det var blott osammanhängande satser af ett innehåll, som icke det minsta intresserade Jegoruschka. Kanske talade han endast af längtan att när det nu ändtligen var morgon efter den långa, tysta natten, få ge luft åt sina tankar, som ständigt kretsade kring de kära där hemma. När han nu framhållit ångerns nödvändighet började han åter tala om Maksim Ni-kolaivitsch från Slawjanosserbsk.

»Ja, så var det... han skickade bort sin lilla pojke...»

En af de första formännen stannade plötsligt, sprang åt sidan och började slå med piskan på marken. Det var en lång, bredaxlad, omkring trettioPÅ STEPPEN. II 1

år gammal karl med blond t, lockigt hår och tydligen mycket frisk och stark. Att döma af alla hans rörelser och den spänstighet, som präglade hela hans kroppsställning, måste han också vara liflig och hurtig. En annan forkarl sprang fram till honom; han var liten och undersätsig, med svart, yfvigt skägg och klädd i väst och skjorta. Han brast ut i högljudt skratt och började ropa:

»Bröder, Dymoff har dödat en orm!»

Det finns människor, hvilkas röst är så karakteristisk, att man efter den kan bedöma deras för-ståndsgåfvor. Den svartskäggige var en bland dessa; hans röst och skratt vittnade om gränslös dumhet. Då den blonde Dymoff slutat att slå, tog han med piskan upp någonting, som liknade en repstump, och kastade det skrattande bort åt fororna.

»Det är ju bara en snok!» ropade någon.

Mannen med den raka hållningen och det ombundna ansiktet skyndade fram till den döda ormen, såg på den och

slog ihop händerna.

»Din usling!» ropade han med en röst så jämmerlig, som om han varit gråttärdig. »Hvarför har du slagit ihjäl den stackars ormen? Hvad har den gjort dig för ondt? Att kunna slå ihjäl en liten snok! Hvarför har du gjort det?»

»Man skall aldrig slå ihjäl snokar, det är sant,» mumlade gubben lugnt. »Aldrig... De äro inte farliga. Fastän de ha ormens skapnad, äro de dock fredliga, oskyldiga kräk, som hylla sig till människan ...»

Dymoff" och den svartskäggige hade tydligen ett förhärdadt samvete, ty de skrattade och vände långsamt tillbaka till sina lass, utan att bry sig om den112

andres förebråelser. Då det sista lasset hann fram till stället där ormen låg, stod mannen med det ombundna ansiktet ännu kvar bredvid ormen, vände sig till Pantelei och frågade i jämmerlig ton:

»Hör du, farfar, hvarför slog han ihjäl ormen?»

Han såg upp till Jegoruschka med sina små, matta ögon; ansiktet var blekt och sjukligt, hakan röd och mycket svullen.

»Hvarför slog han ihjäl ormen?» upprepade han och gick rakt fram till Pantelei.

»Det kliade väl i fingrarna på den dumma människan, därför slog han ihjäl ormen,» svarade gubben. »Man skall aldrig slå ihjäl snokar .. . Det är ju allmänt kändt, att Dymoff är en riktig slagskämpe, slår allt hvad han kan komma åt, och Kirjocha försökte inte hindra honom, det skulle han ha gjort, men han bara skrattade — ha-ha-ha, och ho-ho-ho. .. Men nu skall du inte vara ond, Yasja... Hvad tjänar det till att förarga sig ?.. . Må Grud vara dem nådig!... De ha dödat ormen, Dymoff af råhet och Kirjocha af dumhet... Ja, så är det... De äro enfaldiga människor, som ingenting begripa. Grud hjälpe dem!... Se på Emeljan, han rör aldrig någon, så vida icke nödvändigheten tvingar honom till det... Det är därför att han är en bildad människa, men de där båda äro råa och obildade . .. Emeljan, han rör aldrig någon...»

Förmannen med den röda rocken och svulsten, och som ständigt svängde med armarna som om han anfört en osynlig kör, hörde sitt namn nämnas, stannade och väntade, och när Pantelei och Yasja hunnit upp honom, gick han bredvid dem.på steppen. |13

»Hvad tala ni om?» frågade han med hes, skroflig röst.

»Jo, Vasja är ond,» svarade Pantelei, »och jag försöker öfvertala honom att inte gå och förarga sig .. Aj, så ondt jag har i mina fötter! Aj, aj, det sticker och bränner!»

»Det är för att du har gått så mycket,» anmärkte Vasja.

»Nej, kära vän, nej ... Det är inte för att jag gått mycket. När jag går, bruka de vara bättre, men när jag lägger mig och de komma i värmen

---det blir min död! När jag går är det

bättre ...»

Emeljan med den röda rocken stod emellan Pantelei och Vasja och svängde med händerna. När han stått så en stund, lät han armarna falla slappt ned och utropade förtviflad:

»Jag har ingen röst! En sådan olycka! Hela natten och morgonen har jag haft för mig melodien till 'Herre förbarma dig!' som vi sjöngo vid kröningsfesten; den sitter i hufvudet, men i strupen... Nej, jag kan aldrig sjunga mer... Har ingen röst!»

Han var tyst en stund, som om han funderade på någonting, och fortsatte sedan:

»Under femton år var jag sångare, och vid hela fabriken fanns inte en enda, som hade en sådan röst som jag. Men nu kan jag inte sjunga en enda ren ton. Jag har förkylt strupen. För mig är det lika svårt att vara utan röst, som för

en arbetare att vara utan händer.»

»Ja, det är nog sant,» instämde Pantelei.

»Jag är nu mer ingenting annat än en förlorad människa...»på steppen.

Vasja fick helt oförmodadt se -Jegoruschka. Hans ögon blefva fuktiga och sågo ännu mindre ut.

»Se, vi ha ju en liten herre med oss!» sade han och höll handen öfver ansiktet som om han blygdes. »En sådan duktig isvostschik ... Du kan gärna stanna hos oss och fara med ullforor ...»

Den tanken, att samma person skulle kunna vara både herre och isvostschik, syntes honom så lustig och så kvick, att han började skratta och fortsatte att vidare utveckla den idén. Emeljan såg också på Jegoruschka, men endast helt hastigt och likgiltigt. Han var helt och hållet upptagen af sina egna tankar, och om Vasja icke varit, skulle han icke ha märkt Jegoruschkas närvaro. Fem minuter hade icke förflutit, förrän han åter började slå med handen, sedan tog han piskan under armen och svängde med båda händerna, för att gifva sina reskamrater en föreställning om hur härligt det var detta »Herre förbarma dig!» som under natten dykt upp i hans minne.

Omkring en verst från byn stannade man vid en brunn. Den svartskäggige Kirjocha, som hissat ned sitt ämbar i brunnen, låg på magen med hufvudet och halfva kroppen nere i den mörka brunnsmynningen, så att man endast kunde se de korta benen, som knappt berörde marken. Han blef förtjust öfver att få se sin spegelbild djupt nere i brunnen och lät höra ett groft, ljudligt skratt. När han reste sig upp, var han mörkröd i ansiktat. Dy-moff kom först fram och drack. Han drack under muntert skratt och tog ofta munnen från ämbaret för att berätta något lustigt för Kirjocha; när han slutat dricka, vände han sig om och ropade någonpå steppen. 115

grofhet ut öfver steppen. Jegoruschka begrep ej ordens betydelse, men han hade ofta hört dem. Han visste hvilken afsky hans anhöriga hyste för allt sådant, och själf delade han denna känsla utan att veta hvarför och hade klart för sig att det endast var druckna eller råa människor, som brukade uttala sådana ord. Han kom ihåg den ihjälslagna ormen, hörde på Dymoffs skratt och kände något liknande hat mot denne man. Liksom medveten om detta såg DymofF i samma ögonblick på Jegoruschka, som nu klättrat ned från lasset och gick ned till brunnen; han skrattade högt och ropade:

»Hör ni vänner, gubben har fått en liten pojke i natt!»

Kirjocha var nära att kikna af skratt. Några af de andra skrattade också, men Jegoruschka rodnade och fick nu bekräftelse på sin förmodan att DymofF var en mycket elak och rå människa.

Dymoff var vacker där han stod med sitt blonda, lockiga hår, utan mössa och med skjortan uppknäppt öfver bröstet; han såg ovanligt kraftfull ut och i hvarje hans rörelse framträdde den starke slagskämpen, medveten om sin kraft. Han sträckte på sig, satte händerna i sidorna, pratade och skrattade högre än alla andra och såg ut som om han vore redo att med en hand lyfta något mycket tungt och väcka hela världens beundran genom sitt kraftprof. Med ett öfvermodigt, hånfullt uttryck lät han blicken glida öfver vägen, öfver föran och öfver himlen utan att fästa den vid något särskildt och tycktes söka efter något, som han kunde få slå ihjäl för att ha någonting att göra, eller efter något, som han kunde få skratta åt. Det syntes att han icke fruktade någon,116

pä steppen.

ej hade hänsyn för någon och icke det minsta brydde sig om Jegoruschkas mening ... Men Jegoruschka hatade redan af hela sitt hjärta hans styrka, hans ljusa hår och vackra ansikte, hörde på hans skratt med afsky och fruktan och funderade på hvad han skulle kunna säga honom för grofhet i gengäld.

Pantelei gick också fram till ämbaret. Han tog upp ur fickan en liten grön helgonlampa, som han hade inlindad i en trasa, hämtade upp vatten ur ämbaret och drack; lindade sedan åter in lampan i trasan och stoppade ned den i fickan.

»Farfar, hvarför dricker du ur lampan?» frågade Jegoruschka förvånad.

»Somliga dricka ur ämbar, andra ur lampor,» svarade gubben undvikande. »Hvar och en har sitt sätt... Du dricker

ur ämbar, drick då och låt vattnet dig väl smaka! ...»

»Min lilla dufva . .. lilla vackra mamma ...» sade plötsligt Yasja med vänlig, gråtmild röst. »Min lilla dufva... du springer omkring som en liten hund!»

Han stod och såg bort mot det blånande fjärran, ögonen voro fuktiga, och öfver ansiktet hvilade samma milda, sentimentala uttryck som då han nyss såg på Jegoruschka.

»Hvad är det du ser?» frågade Kirjocha.

»En liten räfmamma... Hon ligger på rygg och leker alldeles som en liten hund ...»

»Hvar är hon?»

»Se... se bara hur hon svänger på den yfviga lilla svansen ...»

Alla blickade ut åt slätten, spejande efter räfven, men ingen kunde upptäcka den. Yasja ensam hade roligt och kunde se räfven med sina små, vattiga,I>A STÈPPEtf.

matta Ögon. Han hade en ovanligt skarp syn, hvilket Jegoruschka sedan fick ytterligare bevis på. För honom var den bruna, öde steppen alltid full af lif och intressanta företeelser. Han behöfde blott blicka ut i fjärran för att få se räfvar, harar, trappar eller andra djur, som äro rädda för människor. Att se en springande hare eller en flygande trapp är ingenting märkvärdigt, det är något, som hvar och en som reser öfver steppen ofta kan få se, men det är däremot icke alla människor förunnadt att få se de skygga djuren i deras lugna hemlif, då de icke äro på språng, icke gömma sig undan och icke speja omkring sig med förskrämda blickar.. . Men Vasja såg den lekande räfven, haren, som satt och tvättade sig med tassarna, trappen, som lugnt plockade sina fjädrar. Tack vare denna skarpa syn hade Yasja utom den värld, som alla sågo, ännu en annan värld, som var till blott för honom, och den måtte ha varit mycket härlig, ty då han blickade in i den världen och fröjdade sig öfver den, såg han så lycklig ut att det var svårt att icke afundas honom.

Då fororna åter satte sig i rörelse, ringde kyrkklockan till högmässa.

5.

Under middagstimmarna rastade formännen på flodstranden strax bredvid byn. Solen brände lika hett som dagen förut, luften var lugn och kvalmig.118

På stranden stodo några ämbar; skuggorna från dem föllo ej på marken utan ned i vattnet, där de ej voro till den ringaste nytta; i skuggan under lassen var det hett och kvaft. Vattnet återspeglade den blå himlen och lockade förföriskt.

Forkarlen Stepka var nu ensam föremål för Jegoruschkas uppmärksamhet; det var en adertonårig yngling från Lill-Ryssland, klädd i en lång blus utan gördel och vida byxor, som fladdrade kring honom då han gick. Han klädde hastigt af sig och hoppade ned i vattnet. Två gånger dök han ned, simmade sedan på rygg och slöt ögonen af välbehag. Än smålog han som om han hade mycket roligt, än grimaserade han som om någon kittlade honom eller gjorde honom illa.

Under kvalmiga dagar, då man ingenstädes kan finna skydd mot hettan, verka vattenskvalp och badande människors frustanden som en ljuflig musik. Dymoff och Kirjocha stodo och sågo på Stepka, klädde skyndsamt af sig och hoppade ned i vattnet under högljudt skratt. Öfver den stilla, lugna floden ljödo de badandes rop, skratt och flåsanden. Kirjocha hostade, skrattade och skrek som om han hållit på att drunkna, och Dymoff grep efter honom och försökte att få tag i hans fot.

»Tag fast honom! Håll kvar honom!» skrek han.

Kirjocha skrattade och jublade, men uttrycket i hans ansikte var alldeles detsamma som då han var på land: dumt

och slött som om någon hade smugit sig på honom bakifrån och slagit till honom med en yxa i hufvudet. Jegoruschka klädde också af sig, sprang upp på en liten höjd vid stranden och hoppade i vattnet. Han dök djupt ned, men nådde ejPÅ STEPPEN. Hg

bottnen, utan lyftes åter upp af någon osynlig kraft, af något som kändes så svalt och behagligt och som omslöt hela hans varelse. Han var åter uppe i vattenbrynet och slog frustande upp ögonen; solen speglade sig i floden alldeles invid hans ansikte. Först såg han något liknande en bländande eld, sedan en regnbåge och slutligen började mörka punkter kretsa för hans ögon. Han skyndade att åter dyka ned, öppnade ögonen nere i vattnet och såg något matt grönt liknande himlen under månljusa nätter. Ater lyftes han upp af samma osynliga kraft, som ej ville tillåta honom att vidröra bottnen och få stanna kvar i svalkan; uppkommen till ytan drog han ett djupt andedrag. Sedan intog han alla möjliga ställningar för att riktigt få njuta af vattnet: låg på rygg, vred och vrängde på kroppen, sprutade vatten öfver sig, tumlade om, simmade på magen, på ryggen, på sidan och upprätt i vattnet. Andra stranden var tätt beväxt med vass, öfver hvilken solen göt sitt guldskimmer, och vassblommorna lutade sina vackra vippor öfver vattnet. På ett ställe for vassen tillsammans och bugade sig djupt ned med ett sakta susande: det var Stepka och Kirjocha, som letade kräftor.

»En kräfta! Ser ni vänner, en kräfta!» ropade Kirjocha triumferande och höll upp en kräfta i handen.

Jegoruschka simmade bort till vassen, dök ned och började leta bland rötterna. Han gräfde i den lösa, glatta gyttjan och fick tag på någonting, som kändes hårdt och slemmigt, och som mycket väl kunde vara en kräfta, men i samma ögonblick grep någon tag i hans fot och drog upp honom. Frustande120

och hostande öppnade Jegoruschka ögonen och såg framför sig Dymoffs våta, leende ansikte. Den starke slagskämpen andades tungt, och att döma af uttrycket i hans ögon ämnade han fortsätta leken. Han höll fast Jegoruschkas fot och lyfte upp den andra handen för att gripa tag i hans hals. Jegoruschka, som erfor en häftig känsla af vämjelse och fruktan, och som var rädd att den starke mannen skulle slå ihjäl honom, lyckades slita sig lös och ropade:

»Jag skall ge dig din bondtölp!»

Men som han tyckte att detta ej var nog starkt uttryck för hans hat, funderade han en stund och tillade sedan:

»Skurk! Usling!»

Men Dymoff brydde sig icke längre om Jegoruschka utan simmade bort till Kirjocha och ropade:

»Hallå, vänner! Ha ni inte lust att fiska?»

»Jo, hvarför inte,» instämde Kirjocha, »här finns nog bra med fisk.»

»Stepka, spring till byn och bed att få låna en not.»

»Det får jag nog inte.»

»Jo, om du ber dem. Säg att vi äro pilgrimer och bed dem göra det för Kristi skull.»

»Ja, det kanske hjälper.»

Stepka skyndade upp ur vattnet, klädde sig fort och sprang till byn utan mössa och med de vida byxorna fladdrande omkring sig. Efter sammanstötningen med Dymoff hade vattnet förlorat allt behag för Jegoruschka. Han gick upp på land och började kläda på sig. Pantelei och Vasja sutto på en sten vid stranden med fötterna i vattnet och sågo på de badande. Emeljan låg på knä i vattnet alldeles intillPÅ STEPPEN. 121

stranden, höll sig med ena handen fast i gräset för att icke falla och gned kroppen med den andra. Han gjorde en mycket lustig figur, där han låg hopkrupen med utstående skulderblad, svulsten under ögat, och synbarligen rädd för vattnet. Hans ansikte var strängt och allvarligt, och han såg på vattnet med en så förbittrad min som om han ämnade börja gräla på det för att det en gång förorsakat honom förkylning och beröfvat honom rösten.

»Hvarför badar du inte?» frågade Jegoruschka Yasja.

»Jo, därför. .. att jag inte tycker om det,» svarade Vasja.

»Hvarför är din haka svullen?»

»Jag har ondt i den ... Ser ni, lille herre, jag arbetade på en tändsticksfabrik. Doktorn sade att luften där var mycket ohälsosam och att det var orsaken till svullnaden. Tre af mina kamrater hade på samma sätt och på en af dem frättes hakan nästan alldeles bort.»

Stepka, kom snart tillbaka med en not. Dymoff och Kirjocha hade varit så länge i vattnet att de blifvit hesa och alldeles blå om kropparna, men de hängåfvo sig dock med lif och lust åt fisket. I början höllo de sig på djupare vatten längs utmed vassen; vattnet gick Dymoff till halsen, men steg den lille Kirjocha öfver hufvudet, han frustade och hostade, och Dymoff råkade snafva bland rötterna, föll och trasslade in sig i noten. Båda började sprattla och skrika.

»Så dumt,» hväste Kirjocha, »nu kunna vi ju inte få någon fisk.»

»Slit inte sönder den!» skrek DymofF och försökte få noten i ordning igen. »Håll i med händerna!»

»På det där sättet får ni ingenting!» ropade Pantelei från stranden. »Ni skrämmer ju bort fisken. Gå längre åt vänster! Där är bottnen jämnare.»

En stor fisk skimrade till alldeles invid noten. Från alla hördes ett utrop af öfverraskning, och DymofF hytte förargad med knytnäfven åt det håll, där fisken försvunnit.

»Nu passade ni inte på! Den kilade sin väg!» ropade Pantelei och stampade med fötterna.

När DymofF och Kirjocha dragit sig mer åt vänster, där bottnen var mindre tätt beväxt, kom fisket så småningom riktigt i gång. De hade aflägsnat sig omkring tre hundra steg från de andra, som tydligt kunde se hur de drogo noten, tysta och nästan utan att våga röra på fötterna, hur de plaskade med händerna i vattnet och prasslade i vassen för att skrämma fiskarna och jaga dem in i noten. De drogo noten öfver till andra stranden, men efter en stund kommo de med en besviken min varligt klifvande tillbaka till vassen. De talade med hvarandra, men hvad de sade kunde man icke höra. Solen brände dem i ryggen, flugorna stuckos, deras kroppar voro icke längre blå utan mörkröda. Bakom dem gick Stepka; han hade skjortan uppkaflad ända upp under armarna och höll fast den med tänderna. Så snart de gjort en lyckad fångst, lyfte han upp fisken, lät den glimma i solen och ropade:

»Se, en sådan raring! Vi ha redan flera likadana!»

Man såg hur Dymoff, Kirjocha och Stepka för hvar gång de dragit in noten länge letade i gyttjan, lade en del fiskar i ämbaret och kastade bort andra; då och då fastnade något i noten, som tycktes väcka allmän nyfikenhet, gick ur hand i hand och sedan kastades bort.

»Hvad var det?» ropade man från stranden.

Stepka svarade något, men det var omöjligt att urskilja orden. Efter en stund steg han upp ur vattnet och började springa tillbaka till rastställets, hållande ämbaret med båda händerna och utan att komma ihåg att draga ned skjortan.

»Ämbaret är redan fullt med fisk!» ropade han flåsande. »Nu måste vi ta oss till med något annat!»

Jegoruschka undersökte ämbaret: det var alldeles fullt. En liten gädda tittade upp ur vattnet, och där nere hvimlade det af småfisk och kräftor. Jegoruschka stack handen ända ned till bottnen och började skvalpa i vattnet: gäddan försvann, men i hennes ställe döko en aborre och en lindare upp. Vasja stod också och såg ned i ämbaret. Hans ögon voro fuktiga och uttrycket i ansiktet lika sentimentalt som nyss då han såg räfven. Han tog upp någonting ur ämbaret, stoppade det i munnen och började tugga. Man hörde hur det knastrade.

»Ser ni!» ropade Stepka förvånad. »Vasja äter simpan lefvande!... Ey!»

»Det är inte någon simpa,» svarade Vasja lugnt

och fortsatte att tugga.

Han tog ut fiskstjärten ur munnen, såg vänligt på den och stoppade den åter in i munnen. Då Jegoruschka såg honom stå där och tugga på den lefvande fisken, föreföll det honom som om det icke124

vore en människa han hade^ framför sig. Vasjas uppsvällda haka, uttryckslösa blick, ovanligt skarpa syn, fiskstjärten, som stack ut ur munnen på honom, och den färdighet hvarmed han tuggade sönder simpan — allt detta kom honom att likna ett djur.

Jegoruschka tyckte att det började bli tråkigt. Han gick omkring lasset och funderade och drog sig sedan allt mer och mer framåt byn.

Efter en stund stod han inne i kyrkan med pannan tätt in till en rygg, som luktade hampa, och lyssnade till körsången. Högmässan led mot slutet. Jegoruschka förstod ingenting af sången och kände sig fullkomligt likgiltig för alltsammans. Han lyssnade en stund, gäspade, började betrakta ryggarna och nackarna och kände igen Emeljans röda nacke, ännu fuktig efter badet. Håret var både i nacken och vid tinningarna mer än vanligt afstubbadt, och Emeljans röda öron stucko fram som ett par kardborrar och tycktes icke alls sitta på sin rätta plats. Jegoruschka stod och såg på nacken och öronen och blef allt mer öfvertygad om att Emeljan säkert var mycket olycklig. Han kom att tänka på hans hesa gnolande, på det förskräckta uttrycket i hans ansikte då han satt och tvättade sig, och dessa tankar väckte hos Jegoruschka en känsla af medlidande. Han ville säga något riktigt vänligt till honom.

»Här är jag!» ropade han därför och ryckte Emeljan i armen.

Personer, som deltaga i körsången, i synnerhet de, som en gång varit anförare, ha för vana att hysa en viss afvoghet och misstänksamhet mot små pojkar. Denna vana bibehålla de äfven sedan, då de ickepå 8tkppen.

mer kunna deltaga i sången. Emeljan vände sig om, såg förargad på Jegoruschka och sade:

»För inte oväsen i kyrkan!»

Jegoruschka trängde sig nu längre framåt altaret. Där fick han se en mängd intressanta människor. Längst fram till höger såg han en herre och en äldre dam. Herrn stod rak och orörlig som en soldat och höll upp den nyrakade hakan, som hade en blå anstrykning. Den uppstående kragen, den i blått skiftande hakan och den eleganta käppen gåfvo honom ett mycket förnämt utseende. Af idel stolthet höll han upp hakan så högt och sträckte så mycket på halsen att man i hvart ögonblick kunde frukta att hufvudet skulle gå löst och ge sig af uppåt. Damen var klädd i en hvit sidenschal, höll hufvudet på sned och såg ut som om hon nyss gjort någon en tjänst och ville säga: »Ack, gör er inte besvär med att tacka! Jag tycker inte om sådant!» Rundt omkring stodo bönderna och bildade liksom en tät mur.

När Jegoruschka sett sig mätt på det förnäma paret gick han fram och kysste ikonen. Inför hvarje helgonbild bugade han sig långsamt djupt ned mot ' golfvet och lät under tiden blicken irra ut öfver församlingen, sedan lyfte han upp hufvudet och kysste bilden. Det kändes så svalt och behagligt då pannan kom i beröring med det kalla golfvet. När Jegoruschka fick se kyrkvaktaren gå för att släcka ljusen, reste han sig hastigt upp och skyndade efter honom.

»Skall hostian delas ut nu?» frågade han.

»Nej, visst inte!» mumlade kyrkvaktaren buttert.

Högmässan var slut. Jegoruschka gick långsamt ut ur kyrkan och ströfvade omkring på planen utanför. Han hade

aldrig förr i sitt lif sett en så126

l'ä steppen.

liten by, och hvarken människorna eller något annat förmådde väcka hans intresse. För att fördrifva tiden, gick han fram till en bod, öfver hvars dorr ett stycke rödt ylletyg hängde. Butiken bestod af två stora, men mörka rum: i det ena såldes röda ylletyger och specerier, i det andra stodo tjärtunnor och i taket hängde selar; från det senare rummet spred sig en behaglig lukt af läder och tjära. Bakom disken stod den fete krämaren med magen mot skrifpulpeten och drack te, djupt suckande efter hvarje klunk; öfver det breda, skäggiga ansiktet hvilade ett drag af den största likgiltighet.

»G-if mig för en kopek karameller,» sade Jegoruschka.

Krämaren drog upp ögonbrynen, gick utanför disken och tömde ned i Jegoruschkas ficka för en kopek karameller, som han mätte med en tom pomad-burk. Jegoruschka hade icke lust att gå än. Han stod länge och såg med en begrundande min på en låda pepparkakor, pekade på några, som tydligen voro mycket gamla och frågade:

»Hur mycket kosta de där pepparkakorna?»

»Två kopek.»

Jegoruschka tog upp pepparkakan som han fått af judinnan och frågade:

»Hur mycket skulle ni ta för en sådan pepparkaka?»

Krämaren tog pepparkakan, vände på den och synade den noga, drog upp det ena ögonbrynet och sade:

»För en sådan? ...»

Sedan drog han äfven upp det andra ögonbrynet och svarade:l'Å BTKPrKN.

127

»Tre kopek.»

Det blef tyst en stund.

»Hvem är du?» frågade krämaren och slog i te åt sig ur en tekanna af koppar.

»Ivan Ivanytsch's systerson.»

»Det finns många, som heta Ivan Ivanytsch,» sade krämaren med en suck. Han betraktade Jegoruschka noga och frågade sedan: »Vill du inte ha litet te?»

»Jo tack,» sade Jegoruschka litet tveksamt, fastän han mycket saknat sitt morgonte.

Krämaren slog i ett glas te och gaf honom det jämte en bit socker. Jegoruschka satte sig på en stol och började dricka. Han ville veta hur mycket ett skålpund brända mandlar kostade och skulle just fråga det, då en kund kom in och hans värd satte ifrån sig koppen och steg upp för att expediera. Han förde kunden ut i det rummet, där det luktade tjära, och pratade länge med honom. Kunden var tydligen en mycket envis människa, som hade sitt hufvud för sig; han drog sig allt mer och mer mot dörren. Krämaren sökte öfvertala honom och började ösa hafre i en stor säck.

»Det där är inte ren hafre, den duger bara till hönsmat,» sade kunden allvarligt. »Nej, jag går till Bondarenko.»

Krämaren kände sig förolämpad, men visade det hvarken med ord eller åtbörder, utan började endast helt långsamt ösa hafren ur säcken tillbaka i lådan. Kunden blef ängslig och började ursäkta sig. Jegoruschka hade för länge sedan druckit ur sitt glas. Han ville gärna ha mer te, men kunde icke komma sig för med att slå i åt sig själf. Han gick fram och tillbaka i butiken och väntade och undersökte128

l'ä steppen.

hvad som fanns i lådorna, men när han såg att krämaren ånyo började ösa hafren i säcken, ropade han: »tack så mycket!» och gick.

Då Jegoruschka kom tillbaka till floden brann en liten eld på stranden. Det var formännen, som kokade sin middag. Midt i röken stod Stepka och rörde i grytan med en stor släf. Strax bredvid sutto Kirjocha och Vasja, rödögda af röken, och rensade fisk. Framför dem låg noten betäckt af gyttja och tång och full af glänsande fiskar och krälande kräftor.

Emeljan, som nyss återkommit från kyrkan, satt bredvid Pantelei, gestikulerade med händerna och gnolade sakta med hes röst. Dymoff skötte om hästarna.

När Kirjocha och Vasja slutat rensa, plockade de ned fiskarna och kräftorna i ämbaret, sköljde dem och kastade dem sedan i det kokande vattnet.

»Skall jag lägga på fett?» frågade Stepka cch rörde med slefven i grytan.

»Hvad skall det tjäna till? Fisken gör spadet tillräckligt kraftigt,» svarade Kirjocha.

Innan Stepka tog grytan af elden lade han tre näfvar ris och en sked salt i vattnet; när allt var färdigt smakade han på anrättningen, smackade med läpparna, slickade af skeden och ropade med en belåten min på de andra — det betydde att maten nu var färdig.

Alla utom Pantelei slogo sig ned omkring grytan och började äta.

»Hör ni! Gif lille herrn en sked!» ropade Pantelei barskt. »Han vill väl också äta litet!»

»Af vår bondmat?» frågade Kirjocha förvånad.på steppen. 14.1

»Ja, bondmaten smakar nog bra. om man är hungrig.»

De gåfvo Jegoruschka en sked. Han böljade äta, men satte sig ej utan stod alldeles invid grytan och såg ned i den som i en djup grop. Det luktade fisk, och öfverallt bland risgrynen syntes fiskfjäll; de ätande kunde ej få tag i kräftorna med skedarna, utan måste taga upp dem med fingrarna. I synner-net Vasja tycktes icke vara det minsta generad utan stack ned handen så djupt att rockärmen blef våt. Men det oaktadt tyckte Jegoruschka att maten smakade mycket bra, den påminde honom om en sorts kräftsoppa, som hans mamma brukade koka på fastedagar. Pantelei satt strax bredvid och tuggade på ett stycke bröd.

»Hvarför kommer du inte hit och äter, farfar?» frågade Jegoruschka.

»Jag äter aldrig kräftor... Fy!» sade gubben och vände sig bort med vämjelse.

Samtalet var lifligt under måltiden. Genom detta samtal fick Jegoruschka den uppfattningen att alla dessa hans nya bekanta hade någonting gemensamt, någonting som förlänade dem alla en viss likhet med hvarandra: det förgångna var för dem alla rikt på sköna minnen, men det närvarande var svårt och motbjudande; de talade allesammans med hänförelse om flydda tider, men nästan med förakt om det närvarande. Ryssen älskar minnenas värld, men ej den värld, som omger honom; detta förstod Jegoruschka ännu icke, och innan måltiden var slut hade han därför kommit till den öfvertygelsen att alla dessa män, som sutto kring grytan, blifvit hårdt och omildt behandlade af ödet. Pantelei berättade att förr i130

l'ä steppen.

världen, då det ännu icke fanns några järnvägar, förde han foror mellan Moskva och Nichni och förtjänade så mycket pengar att han icke visste hvar han skulle göra af dem. Hvilka köpmän det fanns på den tiden, hvilka fiskar, och hvad allt var billigt! Nu voro vägarna kortare, köpmännen girigare, folket fattigare, brödet dyrare — allt hade blifvit så smått. Emeljan talade om att förr var han bland sångarne vid fabriken där han arbetade, hade en utomordentlig röst och läste noterna obehindradt; nu var han bonde och lefde blott af sin brors barmhärtighet. Denne hade nämligen lämnat honom sina hästar, men behöll i ersättning halfva förtjänsten. Yasja hade förr varit vid en tändsticksfabrik; Kirjocha hade varit kusk hos förnämt folk, och hans skicklighet att köra var känd vida

omkring. Dymoff var son till en förmögen musjik, hade fört ett gladt, sysslolöst lif och ej vetat hvad bekymmer ville säga, men knappt hade han fyllt tjugu år, förrän den stränge fadern, som ville att han skulle vänja sig vid arbete och fruktade att han skulle bli bortskämd hemma, skickade honom ut att köra foror som en fattig arbetare. Endast Stepka var tyst, men på hans ansikte kunde man läsa att äfven han förr haft det vida bättre.

När DymofF kom att tänka på sin far upphörde han att äta, antog en bister uppsyn och lät blicken glida från den ena till den andra af kamraterna och slutligen stanna vid Jegoruschka.

»Tag af hatten din hedning!» sade han barskt. »Hur kan man sitta och äta med hatten på? Och det skall vara en herre!»

Jegoruschka tog af hatten utan att säga ett ord, kände icke mer hur maten smakade och hörde ickepå steppen. 14.1

att Pantelei och Yasja togo honom i försvar. Han kände en häftig vrede mot Dymoff' och beslöt att göra honom något ondt, kosta hvad det ville.

Efter middagen lade de sig allesammans i skuggan af lassen.

»Farfar, skola vi resa snart?» frågade Jegoruschka Pantelei.

»När Gud vill skola vi resa... Ännu är det för hett. Ack, Herre, ske din vilja!... Heliga Guds moder!... Gå och lägg dig!...»

Snart hördes snarkningar under lassen. Jegoruschka tänkte gå tillbaka till byn, men satt och funderade en stund, började gäspa och lade sig slutligen ned bredvid gubben.

6.

De stannade hela dagen vid floden och bröto ej upp förrän solen gått ned.

Åter låg Jegoruschka på ullpackorna, lasset knarrade och gungade sakta. Pantelei gick nedanför, stampade med fötterna och slog händerna i sidorna som om han skulle frysa; i luften tonade steppens musik lika underbart som kvällen förut.

Jegoruschka låg på rygg med händerna under hufvudet och såg upp mot himlen. Han såg hur aftonrodnaden tändes och hur den sedan så småningom slocknade: skyddsänglarna sväfvade upp till sitt nattläger, beskuggande horisonten med de gyllene vin-32 l'ä steppen.

garna; dagen var lyckligt tilländagången, natten bröt in tyst och stilla, och de kunde lugnt hvila ut i sitt hera där uppe i himlen. Jegoruschka såg hur himlen så småningom mörknade, hur nattens töcken sänkte sig ned öfver jorden, och hur den ena stjärnan tändes efter den andra.

Då man länge hållit blicken oafvändt fäst på himlen, smyger sig öfver själen en känsla af oändlig ensamhet, och allt det som förr låg vårt hjärta nära och var oss kärt, syns oss nu så fjärran och så värdelöst. Den outgrundliga himlen, töcknet, stjärnorna, . som sedan tusentals år blickat ned på jorden, verka genom sin tystnad tyngande på själen, då vi stå öga mot öga med dem och försöka utforska dem; den ensamhet, som förestår oss alla i grafven, sväfvar för våra tankar, och hela tillvaron syns oss så hemsk ...

Jegoruschka tänkte på mormor, som nu slumrade under körsbärsträden på kyrkogården; han kom ihåg hur hon låg i kistan med kopparslantarna på ögonen, hur de sedan lade på kistlocket och sänkte ned henne i grafven. Han kom äfven ihåg det döfva ljud, som hördes, då de kastade jord på kistan ... Han tyckte sig se mormodern ligga i den trånga kistan hjälplös och öfvergifven af alla. Det föreföll honom som om hon plötsligt börjar röra på sig och inte vet hvar hon är, bultar på kistlocket, ropar på hjälp och slutligen blir så utmattad af förskräckelse att hon dör igen. Han inbillade sig att att han såg fader Christofers döda moder och äfven grefvinnan Dranit-skajas och Salomons. Men hur mycket han än sökte föreställa sig att han själf låg i den mörka grafven långt borta från hemmet död och hjälplös, ville detpà steppen. 133

dock ej lyckas honom; han kände det så som om han själf aldrig skulle komma att dö...

Pantelei, som kunde vänta att döden skulle komma när som helst, gick nere på vägen försjunken i tankar.

»Ja, Herre Gud...» mumlade han. »Maksim Nikolaitsch skickade sin gosse till skolan... Det finns inte någon högre läroanstalt i Slawjanosserbsk ... Nej, det är fullkomligt säkert. Men det är en snäll gosse... När han blir stor skall han hjälpa sin far. Du är liten nu Jegoruschka, men när du blir stor skall du försörja far och mor. Så är Guds vilja.. . Hedra din fader och din moder ... Jag har också haft barn, men de blefvo innebrända... Både hustru och barn brunno inne . .. Det var under trettondags-natten, som stugan brann ner ... Jag var inte hemma, jag hade rest till Orel.. . till Orel... Marja hade sprungit ut, men då hon kom ihåg att barnen lågo och sofvo i stugan, sprang hon tillbaka och brann inne med dem ... Ja ... Dagen därpå fanns det bara några benknotor kvar af dem ...»

Vid midnatt sutto Jegoruschka och formännen åter omkring en liten eld. Kirjocha och Yasja gingo efter vatten; de försvunno i mörkret, men man hörde länge hur ämbaret gnisslade och hur de pratade. Det tycktes vara långt till källan. Eldskenet kastade stora ljusfläckar på marken rundt omkring; när man en stund sett in i elden och sedan blickade ut öfver steppen tycktes den ligga insvept i ett ogenomträngligt mörker, fastän det var månljust. Eormännen hade eldskenet i ögonen och sågo endast en liten del af vägen; lassen och hästarna framträdde i mörkret som otydliga bergskonturer. Omkring tjugu134

l'ä steppen.

steg från elden stod ett lutande träkors ute på slätten strax invid vägen. Innan elden blifvit tänd kunde man se längre bort, och då hade Jegoruschka upptäckt att det stod ett alldeles likadant gammalt träkors på andra sidan om vägen.

När Kirjocha och Vasja kommit tillbaka öste de kitteln full med vatten och ställde den öfver elden. Stepka hade med släfven i hand återtagit sin plats i röken vid elden och såg tankfullt ned i vattnet, medan han väntade att det skulle börja sjuda. Pantelei och Emeljan sutto tysta bredvid hvarandra och tycktes fundera på någonting. Dymoff låg på magen med hufvudet lutadt mot handen och blickade in i elden; Stepkas skugga gled fram och tillbaka öfver honom så att hans vackra ansikte än höljdes af mörker, än belystes af eldskenet. Kirjocha och Vasja ströfvade omkring och samlade ihop gräs till bränsle. Jegoruschka stod bredvid Pantelei med händerna i fickorna och såg på hur elden förtärde gräset.

Alla sutto tysta och tankfulla och kastade då och då en blick på korset, öfver hvilket det röda eldskenet lekte. Det hvilar något vemodsfullt, något i högsta grad stämningsfullt öfver en ensam graf... Det är sa tyst och stilla .. . man känner ej den döde, som hvilar under korset, men man känner att hans ande är närvarande. Ar den dödes själ lycklig här ute på steppen? Grips hon ej af sorg och längtan under månljusa nätter? Steppen kring grafven förefaller dyster och sorgsen, det hvilar något vemods-fullt öfver gräset, och syrsornas sång hörs så klagande. Ingen resande försummar att bedja en bön för den ensamma själen och att låtø blicken hvila på grafven tills den försvunnit i fjärran, dold af töcknet.pa steppen. 135

i

»Farfar, hvarför står korset där?» frågade Jegoruschka.

Pantelei såg på korset, vände sig sedan till Dymoff och frågade:

»Mikola, var det inte här slåtterkarlarne slogo

ihjäl köpmännen?»

Dymoff reste sig motvilligt på armbågarna, blickade ut åt vägen och svarade:

»Jo, det var här...»

Ingen sade något på en lång stund. Kirjocha virade ihop det torra, knastrande gräset i en knippa och lade det på elden, som genast flammade upp; den tjocka röken kringhvärfde Stepka, och skuggan af korset dansade fram och tillbaka kring lassen ute på vägen.

»Ja, de blefvo mördade,» sade Dymoff. »Köpmännen, far och son, reste för att sälja helgonbilder. De stannade

vid den gästgifvaregård, som Ignat Fourin nu innehar. Gubben drack för mycket och började skryta öfver att han hade mycket pengar. Alla köpmän äro riktiga skräflare. De ha ingen ro förrän de fått visa att de äro bättre än vi andra. Slåtterkarlarne, som tagit nattkvarter på gästgifvare-gården, hörde köpmännens skryt...»

»O, Herre Gud! ... Heliga Guds moder!. ..» suckade Pantelei.

»Tidigt följande morgon innan det ännu börjat dagas,» fortsatte Dymoff, »gjorde köpmännen sig i ordning att resa. Slåtterkarlarne började prata med dem. »Yi kunna ju få göra sällskap. Det är mycket trefligare att vara flera och mindre farligt också, ty den här trakten är mycket öde...» sade de. För att helgonbilderna inte skulle gå sönder åkte köp-136

l'ä steppen.

männen mycket långsamt, och det gynnade slåtter-karlarnes plan...»

Dymoff reste sig på knä och sträckte på sig.

»Jo,» fortsatte han gäspande, »det gick mycket lätt. Då köpmännen hade kommit hit började slåtter-karlarne anfalla dem med sina liar. Sonen, som var helt ung, ryckte till sig en lie och försvarade sig. Men slutligen fingo slåtterkarlarne öfverhand, ty de voro åtta stycken. De sargade sönder köpmännens kroppar och gräfde ned dem vid vägen, fadern på den ena sidan och sonen på den andra. Midt emot det här korset, på andra sidan om vägen, skall det finnas ett annat kors... Om det står kvar, vet jag inte... Det syns inte här ifrån.»

»Jo, det finns kvar,» sade Kirjocha.

»Det påstås att de inte gjorde något stort kap.»

»Nej, endast hundra rubel,» sade Pantelei.

»Ja, och tre af dem dogo sedan af såren, som den yngre köpmannen tillfogat dem... På en af dem hade han huggit af högra handen, och det påstås att karlen sprang fyra verst utan hand, och att man sedan fann honom sittande på en sten med hufvudet lutadt mot knäna som om han satt och grubblade på någonting, och när man såg närmare på honom — var han död ...»

»De hade följt blodspåren tills de funno honom,» sade Pantelie.

Alla sågo på korset, och det blef åter alldeles tyst. Plötsligt hördes några hemska fågelskrin: »splio! splio! splio!. ..»

»Lägg mer bränsle på elden!» sade Emeljan.

»Ja, lägg på mer — mer! instämde Pantelei och flyttade sig med en djupsinnig min närmarepå steppen. 14.1

elden. »Den som lefvat så länge som jag, har varit vittne till mycket,» fortsatte han med låg röst. »Många goda och rättfärdiga människor har jag sett, men oräkneligt många onda och dåliga... Heliga Guds moder förbarma dig! Fräls oss!... För omkring trettio år sedan — eller kanske det var ändå längre tillbaka — körde jag för en förmögen köpman, som var känd för att alltid ha mycket pengar på sig. Det var en präktig karl. .. Yi hade rest hela dagen och stannade öfver natten på en gästgifvaregård ... Köpmannen gick in i kammaren och jag stannade kvar hos hästarna, och allt var i sin ordning. Jag läste min bön och ämnade just gå in och lägga mig. Natten var kolmörk. När jag hade gått några steg — ungefär så långt som härifrån och till lassen där borta — fick jag se ett ljus glimma. Det föreföll mig obegripligt, ty värden hade för länge sedan gått och lagt sig, och köpmannen och jag voro de enda nattgästerna. .. Hvad kunde det vara? ... Jag började ana oråd och smög mig närmare ljuset... Heliga Guds moder förbarma dig! ... Alldeles invid jorden fick jag se ett litet fönster med järngaller för... Jag lade mig ned på marken för att kunna se in . .. och jag fick se något, som kom mig att skaka i hela kroppen ...»

Kirjocha försökte att utan buller lägga en knippa gräs på elden. Gubben väntade till gräset slutat knastra och spraka och fortsatte sedan:

»Jag såg en stor, mörk källare ... På en tunna stod en lykta och brann. Midt i källaren stodo tio stycken karlar i

röda skjortor och med uppkaflade ärmar och slipade stora knifvar ... Det var tydligt att vi råkat komma i ett riktigt röfvarnäste ... Hvad138

pa steppen.

skulle jag göra?... Jag sprang till köpmannen, väckte honom försiktigt och sade: 'Bli inte rädd, herre, men det står illa till för oss .. . Vi ha kommit i ett röfvarnäste ...' Hela hans ansikte förvreds och han frågade: 'Hvad skola vi nu ta oss till, Pantelei ? Jag har mycket pengar på mig, och de tillhöra icke mig utan mina myndlingar. Jag lämnar min själ i Guds händer och är inte rädd för att dö, men det är förfärligt att tänka att mina myndlingars pengar skola gå förlorade...' Hvad skulle vi göra?... Porten var stängd och det fanns ingen möjlighet att komma ut... »Men man kunde ju klättra öfver planket!» — »Ja försök,» sade köpmannen. »Var inte rädd utan bed till Gud. Kanske Gud ej skall tillstädja att någon orätt vederfares mina myndlingar. Var försiktig så att ingen ser dig. Jag stannar kvar; kanske jag under tiden kan finna på någon utväg.» — Det var afgjordt... Jag läste en bön och tog Gud i hågen ... Så tyst, så tyst för att ingen skulle höra mig, steg jag upp i tarantassen, klättrade öfver planket, hoppade ned på vägen och började springa af alla krafter. Omkring fem verst — kanske ännu mer — sprang jag utan att hvila ... Jag kom till en by, Gud vare lof, sprang fram till en stuga och knackade på fönstret. — »Bättrogna!» sade jag. »Så och så är det... Låt inte en kristen falla offer för mördare !...» Männen samlades skyndsamt och följde med mig, beväpnade med högafflar, påkar och rep ... Vi bröto upp porten och rusade till källaren ... Röfvarne hade slutat slipa sina knifvar och stodo redo att gå och öfverfalla köpmannen. Männen grepo dem allesamman, bundo dem och förde dem till domaren. Köpmannen gaf dem tre hundra rubel ii4f» pa steppen.

glädjen öfver att ha blifvit räddad, jag fick fem guldmynt, och mig kunde han sedan aldrig glömma Det berättas att man sedan fann en massa människoben i källaren. De hade plundrat och mördat människor och gräft ned dem för att det ej skulle bli upptäckt... De blefvo sedan afrättade...»

Pantelei hade slutat sin berättelse och såg på sina åhörare. De sutto tysta med blickarna fästa på honom. Vattnet hade börjat koka.

»Är det färdigt?» frågade Iürjocha hviskande.

»Ja, strax...»

Stepka sprang bort till lasset utan att taga ögonen från Pantelei, som om han varit rädd att gubben skulle börja någon ny berättelse medan han var borta; han kom strax tillbaka med en liten träskål, ur hvilken han tog några bitar svinister.

»En annan gång var jag också ute och reste med en köpman,» fortsatte Pantelei. Han talade lika sakta som nyss och stirrade in i elden. »Han hette Petr Grigoritsch. Det var en hedersman... Vi hvilade vid en gästgifvaregård. Han låg i kammaren och iag stannade hos hästarna. Värdfolket, man och hustru, voro goda, välvilliga och arbetsamma människor, men fastän jag visste det, kunde jag inte sofva utan plågades af onda aningar... Porten var oläst, rundt omkring bodde mycket folk, och det tycktes således inte finnas någon anledning till fruktan. Alla lågo försänkta i djup sömn; natten var långt framskriden, det var snart tid att stiga upp, men jag ensam var vaken som en nattuggla och kunde inte få en blund i mina ögon... Plötsligt får jag höra: 'tup, tup, tup!'...Det var någon, som smög omkring i lidret. Jag lyfte upp hufvudet ochi4f» pa steppen.

fick se en gammal kvinna stå barfota i bara linnet. 'Hvad gör du här?' frågade jag. Hon darrade i hela kroppen. 'Skynda dig upp, käre vän,' sade hon. 'En olycka hotar. Värden har ondt i sinnet... Han vill döda din köpman... Jag hörde själf hvad han hviskade till sin hustru.' — Min oro hade inte varit ogrundad! — 'Hvem är du då?' frågade jag. — 'Jag är deras piga,' svarade hon. Jag gick ut ur lidret, skyndade in till köpmannen och väckte honom. 'Så och så är det, Petr G-rigoritsch,' sade jag, 'det står inte rätt till här ... Skynda er, herre, stig upp och kläd på er, innan det är för sent, så att ni välbehållen undgår den hotande faran.' — Han hade knappt börjat kläda på sig, förrän dörren öppnades och jag får se ... O, heliga Guds moder!... Värden, värdinnan och tre röfvare kommo in i rummet .. . Röfvarne hade naturligtvis öfvertalat dem och sagt, att köpmannen hade mycket pengar och att de

skulle få sin del af rofvet... De voro alla fem beväpnade med stora knifvar. . . Värden läste dörren i lås och sade; 'Bedjen till Gud! ... Men om ni ropa på hjälp, döda vi er innan ni fått tid att bedja en bön ...' Hvad skulle det tjäna till att ropa på hjälp?... Dessutom kunde vi inte få fram ett enda ljud af förskräckelse . . . Köpmannen grät och sade: 'Rättrogna! Ni ämna döda mig för att komma åt mina pengar. Jag är inte den första som drabbas af en sådan olycka och blir väl inte heller den sista; många köpmän ha blifvit mördade på gästgifvare-gårdar. Men hvarför vill ni döda min isvostschik? Hvarför skall han behöfva lida för mina pengar?' Så bad han för mitt lif! Men värden svarade: 'Om vi låta honom lefva, skall han genast anklaga oss.på steppen. 14.1

Dödar man en, kan man lika gärna döda två, ansvaret blir ändå detsamma. Bedjen till Gud _ och

inte ett ord vidare!...' Gråtande föllo vi på knä, köpmannen och jag, och började bedja. Han tänkte på sina små barn, jag var ännu ung ocW ville lefva ... Vi lågo på knä inför helgonbilden och gräto så att tårarna strömmade. Den gamla värdinnan såg på oss och sade: 'Förlåten det onda vi nu göra eder och nedkallen icke Guds vrede öfver våra hufvud!' — Vi bådo och bådo, gräto och gräto, och Gud hörde oss. Han förbarmade sig öfver oss... I samma ögonblick som värden grep köpmannen i skägget för att skära halsen af honom, knackade någon på fönstret. Alla ryckte till af förskräckelse . .. Någon ropade där utifrån gården: 'Är du där, Petr Grigoritsch? Gör dig i ordning, det är tid att resa nu.' Då värden hörde att någon ropade på köpmannen, blef han förskräckt och sprang sin väg så fort han förmådde... Vi skyndade ut på gården och spände för — ingen syntes till där ute...»

»Hvem var det, som knackade på fönstret?» frågade Dymoff.

»På fönstret?... Det var kanske något helgon eller någon ängel... Någon annan kunde det inte vara. . . Det fanns inte en enda människa på gården när vi kommo ut. .. Det var Guds verk!»

Pantelei berättade ännu flera historier; de gåfvo alla intryck af att vara uppdiktade, och »stora knifvar» spelade en viktig roll i dem alla. Hade han hört någon annan berätta dessa historier, eller kanske han själf uppdiktat dem i sin ungdom och nu, när minnet försvagats, blandade tillsammans dikt och verklighet? Han talade aldrig om händelser, somi4f»

pa steppen.

han själf upplefvat, utan visade en egendomlig förkärlek för att berätta om sådant, som ej ägde någon grund i verkligheten. Nu tog Jegoruschka allt för äkta mynt och trodde hvartenda ord, men sedan tyckt/*- han det var underligt att en man, som rest genom hela Ryssland, som sett så mycket och visste så mycket, och hvars hustru och barn brunnit inne, kunde sätta så litet värde på sina rika lifserfaren-heter, att "han antingen satt tyst, när de slagit sig ned kring elden, eller också talade om sådant, som aldrig händt.

Under måltiden sutto alla tysta och tänkte på hvad de nyss hört. Lifvet är så rikt på sällsamma företeelser, därför berättar man aldrig i Ryssland en röfvarhistoria utan att utsmycka den med röfvar-nästen, knifvar och underbara händelser; en sådan historia väcker genklang af verkligheten i åhörarens själ, och endast den lärde lyssnar till den med tvifvel och misstro. Korset vid vägen, de höga lassens otydliga konturer, den öde steppen, de kring elden församlade männens öden — allt detta var i sig självt så sällsamt och underbart att det fantastiska i sagor och berättelser föreföll helt naturligt och fullkomligt Öfverensstämmande med verkligheten.

Alla åto ur grytan utom Pantelei, som satt för sig själf och åt ur en träskål. Hans sked var ej lik de andras, utan af cypressträ och försedd med ett litet kors. Jegoruschka satt och såg på gubben, kom ihåg att han äfven sett honom dricka vatten ur en liten helgonlampa och frågade Stepka helt sakta:

»Hvarför sitter han ensam där borta?»på steppen 143

»Han tillhör en gammal sekt,» svarade Stepka och Vasja hviskande och med ett uttryck som om de talat om någon hemlig förbrytelse.

Alla sutto tysta och tankfulla. Efter de underbara historierna ville ingen tala om hvardagliga »aker. Plötsligt reste Vasja sig upp, höll den matta blicken oafvändt riktad på samma punkt och lyssnade.

»Hvad är det?» frågade Dymoff.

»Det är någon, som går där borta,» svarade Vasja.

»Hvar?»

»Jo, där borta! ... Man kan knappt urskilja honom ännu ...»

Alla lyssnade, men ingen kunde höra det minsta ljud eller se något annat än ett ogenomträngligt mörker.

»Grår han på vägen?» frågade Dymoff.

»Nej, på fältet...»

Efter en stunds tystnad sade Dymoff:

»Kanske det är någon af köpmännen, som blifvit begrafda på steppen, som är ute och går.»

Männen vände sig om och sågo bort till korset; sedan började de skratta, som om de blygts öfver sin rädsla.

»Hvarför skulle de vandra omkring?» sade Pantelei. »Endast de, som jorden ej mottagit i sitt sköte, ströfva omkring under nätterna.. . Men inte de här köpmännen ... De ha fått martyrkronan...»

Nu hördes steg... Det var någon, som gick mycket fort.

»Han bär något,» sade Vasja.

Man hörde hur gräset knastrade under den gåendes fötter, men ännu syntes ingen till. Stegen144

pl STEPPKN.

kommo närmare och närmare, någon hostade, och fram ur mörkret trädde en man, belyst af det flammande eldskenet.

Antingen det nu berodde på det fantastiska eldskenet eller på de väntandes ifver att få se den främmande, lyckades ingen vid första ögonkastet uppfatta hvarken hans ansikte eller klädedräkt, utan endast ett leende. Det var ett ovanligt hjärtligt och mildt leende, ett sådant där smittosamt leende, som ingen kan se utan att själf le. Vid närmare påseende var den främmande en omkring trettio års man af tämligen vanligt utseende; han var högväxt, hade lång näsa, långa armar och långa ben, alla hans lemmar voro långa utom halsen, som var < oproportionerligt kort. Han var klädd i ren hvit skjorta med broderad krage, hvita byxor och nya skor och föreföll elegant i jämförelse med formännen. I handen höll han ett stort hvitt föremål, som vid första ögonkastet såg mycket besynnerligt ut, och en bössmynning stack upp öfver axeln.

Han stod stilla en stund och såg på formännen, som om han ville säga: »Ser ni inte hur jag ler!» Sedan gick han närmare elden, smålog ännu hjärtligare och sade:

»Bröd och salt, vänner!»

»Välkommen!» svarade Pantelei.

Främlingen lade ned någonting på marken — det var en skjuten trapp — och hälsade ännu en gång.

Alla gingo fram och sågo på trappen.

»Det var en präktig fågel! Hur har du fått den?» frågade Dymoff.fi stepl*elr.

»Med kula .,. Med hagel kan man inte skjuta dem... Köp den! Ni skall få den för tjugu kopek ...»

»Hvad skulle vi göra med den? Den måste stekas; om man kokar den, blir den kanske så seg att man inte kan äta den ...»

»Så förargligt! Om jag går till värdshuset med den, får jag nog en half rubel, men det är så långt — femton verst...»

Främlingen slog sig ned, tog bössan från axeln och lade den bredvid sig. Han tycktes vara sömnig och trött,

plirade med ögonen i eldskenet och tänkte tydligen på något mycket angenämt. Man gaf honom en sked och han började äta.

»Hvad heter du?» frågade Dymoff.

Främlingen hörde ej frågan och såg icke ens på Dymoff. Det var tydligt, att mannen med det ständiga leendet ej kände hur maten smakade, ty han tuggade mekaniskt och förde skeden långsamt till munnen, ibland tom och ibland alldeles full. Han var icke drucken, men det låg något slappt öfver hans ansikte.

»Jag frågade hvad du heter?» upprepade Dymoff.

»Jag? . . .» sade främlingen, som om han vaknat upp. »Konstantin Svonyk trån Kovna, som ligger fyra verst härifrån.»

Och för att låta dem veta att han icke var någon fattig stackare, skyndade han att tillägga:

»Vi ha svingård och många bikupor.»

»Du är således hemma hos dina föräldrar?»

»Nej, nu är jag min egen ... Jag stod brudgum för en tid sedan... Så nu är jag gift! Har varit gift i aderton dagar...»

Tschechoff. 'i4f» pa steppen.

»Ja, äktenskapet är heligt,» sade Pantelei. »Gud har välsignat det...»

»Han låter sin unga hustru ligga hemma ensam, medan han själf ströfvar omkring på steppen!» skrattade Kirjocha. »En sådan underlig karl!»

Konstantin ryckte till som om någon stuckit honom på en ömtålig punkt, skrattade och rodnade.

»Herre Gud, hon är ju inte hemma!» sade han, tog skeden hastigt ur munnen och såg sig glad och förvånad omkring. »Nej, hon har rest hem till sin mor på ett par dagar! Ja, hon har rest, och jag är som ungkarl igen!»

Konstantin ville åter försjunka i sina funderingar, men glädjen hindrade honom att samla tankarna. Han ändrade ställning, som om han suttit obekvämt, skrattade och slog med händerna. Han tyckte det var skam att förråda sina känslor för främmande människor, men slutligen kunde han icke motstå längtan att få gifva andra del af sin glädje.

»Hon har rest till sin mor,» sade han rodnande och flyttade på bössan. »I morgon kommer hon tillbaka. Hon skulle vara hemma vid middagstiden.»

»Då har du väl tråkigt?» frågade Dymoff.

»Ja visst... Herre Gud, vi hade ju nyss gift oss, och så reste hon! Det var en svår pröfning för mig! Hon är så god, så vacker, skrattar och sjunger jämt. När hon är hos mig, lefver jag i ett ständigt glädjerus — men då hon är borta, känner jag mig olycklig och irrar hela dagen omkring på steppen som en dåre...»

Konstantin gnuggade sig i ögonen och såg leende in i elden.på steppen. 14†

»Du älskar henne mycket?...» sade Pantelei.

»Hon är så god och så vacker,» upprepade Konstantin utan att höra hvad gubben sade, »en så klok och förständig husmor; hennes make finns inte i hela guvernementet. .. Och nu är hon borta ... Men hon längtar hem till mig igen, det vet jag! Det vet jag, din lilla skata! Hon har sagt att hon skall komma igen i morgon middag .. . Men så underligt!» nästan skrek Konstantin och flyttade på sig, »så underligt! Hon älskar mig och längtar efter mig, men ändå ville hon inte stanna kvar!»

»Ät!» sade Kirjocha.

»Hon ville inte stanna hos mig,» upprepade Konstantin. »Tre år har jag kämpat för att få henne. .. Jag såg henne första gången på marknaden i Kalatschik och blef dödligt förälskad i henne ... Jag bodde i Rovna och hon i

Demidova — tjugufem verst skilde oss åt, och jag hade inte mycket hopp ... Så friade jag, men hon svarade 'Jag vill inte!' Ack, du lilla skata! Jag gaf henne örhängen, pepparkakor och honung, men fortfarande: 'Jag vill inte!' Jag gjorde mig den frågan, om jag verkligen var henne värdig. Hon var ung och vacker, och jag gammal — snart trettio år — ful och skäggig. Jag kunde i intet afseende jämföra mig med henne ... Om jag åtminstone kunde bjuda henne ett rikt hem, hon som var van att lefva godt... De ha tre par oxar och två drängar... Jag var förälskad, hade inte mer en redig tanke, kunde hvarken äta eller sofva... Jag längtade att få se henne och vandrade tre gånger i veckan de tjugufem v er sten till Demidova bara för att få se en skymt af henne. Allt arbete försummade jag! Slut-i4f»

ligen gick det så långt att jag till och med ville taga plats som dräng i Demidova, för att få vara i hennes närhet. .. Det blef en uppståndelse!. . . Mor bad, far blef ursinnig... När jag i tre år lidit de grymmaste kval, beslöt jag resa till staden och bli istvostschik ... Men ödet hade annorlunda beslutit! Vid påsken gick jag till Demidova för att få se henne ännu en gång...»

Konstantin lutade hufvudet tillbaka och skrattade så hjärtligt, som om han på något mycket knepigt sätt lyckats lura någon.

»Jag fick se henne nere vid flodstranden,» fortsatte han. »Jag tänkte på allt hvad jag lidit för hennes skull, bad henne gå med mig en stund och talade med henne en hel timme. Hon blef kär i mig!... Hon hade aldrig förr älskat mig, men efter de orden väcktes kärleken ...»

»Hvilka ord?» frågade Dymoff.

»Ord?... Inte minns jag dem nu... Hvem kan komma ihåg hvad man sagt, då orden strömma som vattnet ur en takränna: Ta-ta-ta-ta! Men nu kan jag inte få säga henne ett enda ord... Nu har hon rest ifrån mig — den lilla skatan — hem till sin mor ... och jag irrar kring steppen utan henne ... Jag kunde inte sitta hemma... Det var mig omöjligt! ...»

Konstantin sträckte ut sig på marken med händerna under hufvudet, reste sig sedan och intog åter samma ställning som nyss. Alla hade nu fått klart för sig, att han var en förälskad och lycklig människa — lycklig, men ändå sorgsen; leendet, blicken och hvarje rörelse uttryckte en lycka blandad med vemod. Han visste ej hvart han skulle gå, om han

skulle sitta eller ligga eller hvad han skulle göra för att finna ro för de lyckliga tankar, hvaraf hans hjärta var öfverfullt. När han nu fått utgjuta sin själ för de främmande människorna, satt han lugn och stilla och blickade tankfullt in i elden.

Åsynen af den lycklige mannen hade hos alla de andra väckt en känsla af vemod och af längtan efter lycka. De sutto försjunkna i tankar. DymofF reste sig upp och började gå rundt omkring elden; hans gång och alla hans rörelser vittnade om, att han upptogs af sorgsna, smärtsamma tankar. Plötsligt stannade han, såg på Konstantin och satte sig.

Elden hade börjat slockna... Lågorna spredo ej längre sitt flammande sken, de röda fläckarna krympte samman och blefvo allt mattare. Ju mer eldskenet dog bort, desto klarare framträdde allt i den månljusa natten . .. Man kunde redan se vägen i hela dess bredd, ullpackorna, fimmelstängerna, de liggande hästarna; på motsatta sidan af vägen skymtade det andra korset otydligt fram.

DymofF satt med hufvudet lutadt i handen och sjöng sakta på en vemodsfull melodi. Konstantin smålog och stämde in. De sjöngo tillsammans en liten stund . . . Emeljan spratt till som om han vaknat upp ur en dröm, stack ut armbågarna och började röra på händerna. När de slutat, sade han bönfallande :

»Bröder, sjung något gudligt!»

Hans ögon voro fulla af tårar.

»Bröder!» upprepade han och tryckte handen mot hjärtat. »Sjung något gudligt!»

»Jag kan inte,» sade Konstantin,i4f»

pa steppen.

Alla vägrade ... Då stämde Emeljan själf upp. Han började slå med händerna och nicka med hufvudet, öppnade munnen, men endast ett hest, hväsande ljud trängde fram ur strupen. Han sjöng med händerna, med hufvudet, med ögonen och till och med med svulsten, sjöng med passion, och ju mer han ansträngde lungorna för att få fram åtminstone en enda ton, desto hesare blef han.

Äfven Jegoruschka kände sig sorgsen liksom alla de andra, gick bort och lade sig på ullpackorna. Han såg upp mot himlen och tänkte på den lycklige Konstantin och hans hustru. Hvarför gifta sig människor? Hvarför finns det kvinnor i världen? Jegoruschka gjorde sig underliga frågor och tänkte att mannen säkert alltid skulle vara god om han ständigt hade vid sin sida en vänlig, god och vacker kvinna. Han kom att tänka på grefvinnan Dranitskaja och kände sig öfvertygad om att den, som fick lefva tillsammans med en sådan kvinna, säkert måste vara mycket lycklig; han skulle gärna vilja gifta sig med henne, om han bara vågade. Han kom ihåg hennes ögonbryn och pupiller, vagnen, klockan med ryttaren och tyckte att han åkte i hennes vagn. Natten sänker sig ned öfver honom, stilla och varm, och hviskar något i hans öra, och han tycker att den sköna kvinnan böjer sig öfver honom, leende ser på honom och vill kyssa honom ...

Af elden återstod blott två små röda ögon, som blefvo allt mindre och mindre. Formännen och Konstantin sutto rundt omkring de glimmande ögonen, mörka och orörliga, och tycktes ha blifvit mycket större än förut. De båda ensamma korsen syntesPÅ steppen. 14.1

tydligt, och långt borta i fjärran lyste en eld — det var troligen någon, som kokade mat.

»Naseha matuschka Rossija vsemu svjetu go-lo-va!» började Kirjocha plötsligt sjunga med grof röst, och det lät som om tunga hjul rullat fram öfver steppen.

»Det är tid att vi ge oss af nu, vänner!» sade Pantelei.

Medan hästarna spändes för gick Konstantin fram och tillbaka och fröjdade sig öfver sin hustru.

»Farväl, vänner!» ropade han då fororna satte sig i rörelse. »Tack för bröd och salt! Jag går till elden där borta; jag vet inte hvad jag skall ta mig till!»

Snart hade han försvunnit i mörkret. Han gick bort till den glimmande elden för att berätta om sin lycka för främmande människor och man hörde länge ljudet af hans steg.

Jegoruschka vaknade mycket tidigt följande morgon, solen hade ännu icke gått upp. Föran stod stilla. En man med hvit mössa och klädd i en dräkt af simpelt grått tyg satt på en kossackhäst bredvid första lasset och pratade med Dymoff och Kirjocha. Omkring två verst längre bort syntes några långa magasinsbyggningar och ett hus med tegeltak. Inga träd funnos kring huset.

»Farfar, hvad är det där för en by?» frågade

Jegoruschka.

»Det är en armenisk gård,» svarade Pantelei.

»Där bo armenier.»

Den gråklädde mannen hade slutat tala med Dymoff och Kirjocha. Han sökte lugna sin häst och såg bort åt gården.i4f» pa steppen.

»Jo, det här var just en snygg tillställning!» sade Pantelei, huttrande i morgonkylan. »Han skickade en karl till gården efter något papper, men han kommer aldrig igen .. . Han borde skicka Stepka efter honom!»

»Hvem är den där mannen?» frågade Jegoruschka.

»Varlamoff.»

Herre Gud! Jegoruschka reste sig ögonblickligen upp på knä och började betrakta den hvita mössan. Det var svårt att i den lille, gråklädde mannen, som satt på en ful häst och pratade med karlarne så tidigt på morgonen, igenkänna den hemlighetsfulla, af alla eftersökta VarlamofF, som ständigt var på resande fot, och som hade mycket mer pengar än grefvinnan Dranitskaja.

»Det är en präktig karl,» sade Pantelei med blicken riktad mot gården. »Må Gud hjälpa och beskydda honom!... VarlamofF Semen Aleksandro-vitsch . .. Det finns inte många sådana människor på jorden... Det är säkert.. . Han är uppe tidigt på morgonen innan tuppen ännu börjat gala. .. Andra ligga hemma och sofva eller hålla kalas, men han rider hela dagen omkring på steppen... Han försummar minsann inte sina affärer ... Ne-ej!... Stark och kraftfull är han också ...»

VarlamofF sade något utan att vända blicken från gården.

»Semen Aleksandrovitsch!» ropade Pantelei och tog af sig mössan. »Förlåt, men vill ni inte skicka Stepka! — Emeljan, ropa åt honom att han skickar Stepka!»på steppen. 14.1

Plötsligt ilade en ryttare ut från gården. Han lutade sig åt sidan och svängde med piskan högt öfver hufvudet som om han med sin vilda ridt ville väcka allas beundran; snabb som en fågel flög han fram öfver steppen.

»Det är troligen en af hans budbärare,» sade Pantelei. »Han har visst öfver hundra sådana.»

Då ryttaren kom fram till det första lasset, höll han in hästen, tog af sig mössan och gaf Varlamoff en liten portfölj. Varlamoff tog fram några papper ur portföljen och ögnade igenom dem.

»Men hvar är Ivantschuks bref?» röt han.

"Budbäraren tog portföljen, såg igenom papperen, ryckte på axlarna och sade något, troligen ursäktade han sig och bad att fa rida tillbaka till gården. Hästen hukade ned sig som om hans herre plötsligt blifvit tyngre.

»Cfe dig i väg!» skrek Varlamoff förargad och lyfte piskan mot budbäraren.

Sedan vände han om hästen och red långsamt längs fororna, medan han läste igenom papperen. När han kom till det sista lasset, ansträngde Jegoruschka sina ögon till det yttersta för att riktigt kunna se honom. Varlamoff var redan gammal. Han hade tunt, grått skägg, ansiktet, som var af den vanliga ryska typen, var solbrändt och fuktigt af daggen, och här och där syntes små blå ådror svälla fram. Han hade samma kalla affärsmin som Ivan Ivanytsch och samma uttryck af affärsfanatism. Men hvad han och Ivan Ivanytsch dock voro olika! I morbror Kusmitschoffs ansikte fanns alltid ett uttryck af bekymmer och af fruktan att han ej skulle träffa Varlamoff eller att han skulle komma för sent och gå154

pa steppen.

miste om någon god affär; intet af allt detta, som var utmärkande för den fattige, beroende mannen, kunde spåras i Varlamoffs ansikte. Denne man bestämde själf prisen, rådfrågade ingen och var ej beroende af någon; till sitt yttre var han visserligen mycket enkel, men medvetandet om egen kraft och om obestridd makt öfver steppen framträdde dock i allt hos honom till och med i hans sätt att hålla piskan ... Han såg icke ens på Jegoruschka, då han passerade förbi: endast hästen ägnade Jegoruschka sin uppmärksamhet och såg likgiltigt på honom med sina stora, dumma ögon. Pantelei bugade sig för Varlamoff; denne märkte det och sade utan att taga ögonen från papperen:

»God dag, gubbe!»

Uppträdet mellan Varlamoff och budbäraren hade gjort ett obehagligt intryck på formännen. Ett uttryck af allvar hvilade på allas ansikten . .. Bäfvande för den mäktige mannens vrede väntade budbäraren vid det första lasset med blottadt hufvud och slappa tyglar och utan att säga ett ord — det såg ut som om han ej ville tro att dagen börjat så illa för honom.

»En sådan sträng gubbe!» mumlade Pantelei. »Mycket sträng! Men det är en präktig karl i alla fall... Han är inte orättvis ...»

Då Varlamoff läst igenom papperen, stoppade han ned dem i fickan; hästen, som förstod hans tankar, ryckte till och ilade fram åt vägen utan att vänta på sin herres befallning.på STEPPEN.

14.1

7.

Under följande natt gjorde formännen upp eld för att laga mat. En oförklarlig känsla af förstämning hade smugit sig öfver dem alla. Det var kväfvande hett, intet förmådde släcka den olidliga törsten. Månen gick upp, blodröd och dyster, stjärnorna lyste matt och mörkret bredde sig allt tätare och tätare öfver steppen. Det var som om naturen plågats af hemska aningar. Kring elden var det ej så lifligt som föregående afton. Alla voro nedstämda och tystlåtna. Pantelei suckade, klagade öfver sina fötter och förde samtalet in på döden.

Dymoft' låg på magen och tuggade på ett strå; grässtråt luktade illa, han var trött och vid misshumör, och allt detta bidrog att gifva hans ansikte ett uttryck af äckel och motvilja... Yasja klagade öfver att det riste i hans haka, hvilket bådade oväder; Emeljan rörde ej på händerna utan satt stilla och stirrade dystert in i elden. Äfven Jegoruschka kände sig nedslagen. Han var trött och utmattad af resan, och den kväfvande hettan hade förorsakat honom hufvudvärk.

När maten var färdigkokt sökte Dymoff komma i gräl med kamraterna för att skingra enformigheten.

»Han med svulsten har redan tagit plats för att han skall hinna att få sin sked först i grytan!» sade han och gaf Emeljan en vredgad blick. »Girigbuk! Alltid skall han försöka att få den bästa platsen vid elden! Han har varit sångare, därför tror han att156

han är — herre! Många sådana där sångare gå omkring på landsvägarna och tigga allmosor!»

»Hvad är det jag har gjort?» frågade Emeljan och såg ond ut.

»Jo, du skall alltid ha bästa platsen! Du tycks inte vilja begripa något!»

»Dumhufvud!» hväste Emeljan.

Pantelei och Vasja, som af erfarenhet visste hur sådana ordväxlingar brukade sluta, sökte öfvertala Dyrnoff att inte ställa till gräl för ingenting.

»Sångare!...» skrattade DymofF föraktfullt. »Sådant där kan väl hvem som helst sjunga. Det är väl ingen konst att sitta vid kyrkdörren och sjunga: 'Gif en allmosa för Kristi skull!'»

Emeljan var tyst. Hans tystnad retade DymofF.

»Du vill inte ens bevärdiga mig med ett svar,» sade han och såg ännu mer hatfullt på Emeljan. »Men jag skall minsann lära dig, jag!»

»Men hvad har jag gjort för ondt?» sade Emeljan förargad. »Jag har ju inte rört dig, brushufvud!»

»Hvad är det du kallar mig?» skrek DymofF med blodsprängda ögon och reste sig upp. »Hur var det? Jag, brushufvud? Det kan du vara själf!. . . Spring och sök reda på den nu!»

DymofF ryckte skeden från Emeljan och kastade den långt bort. Kirjocha, Vasja och Stepka reste sig upp och sprungo för att söka reda på den. Emeljan såg på Pantelei med en förvånad, bönfallande blick. Hans ansikte förvreds, det ryckte i ögonen, och den forne sångaren började gråta som ett barn.

Jegoruschka, som redan förut hatat Dymoft; tyckte att luften nu med ens blef olidligt kvaf och dof, och att elden brände honom i ansiktet; han villepa slepten.

springa bort till lasset, men Dymoffs ondskefulla, vredgade blickar höllo honom kvar. Han greps af ett häftigt begär att säga någon grof förolämpning, gick fram till Dymoff och sade flämtande:

»Du är den elakaste människa, som finns! Jag kan inte tåla dig!»

Nu hade han haft all anledning att springa bort till föran, men han kunde ej röra sig ur stället och fortfor:

»Du förtjänar mer än någon annan att komma till helvetet! Du har inte rätt att förolämpa Emeljan! Jag skall klaga för Ivan Ivanytsch.»

»Det kan du ju roa dig med!» skrattade Dymoff. »En sådan där liten gris, som ännu inte är torr bakom öronen, kommer och gör sig viktig.»

Jegoruschka kunde knappt andas och skälfde i hela kroppen. Aldrig förr hade han känt något dylikt. Han stampade med fötterna och skrek:

»Slå honom! Slå honom!»

Tårarna strömmade; han blygdes och sprang vacklande bort till lasset. Hvilket intryck hans ord gjort visste han ej. 'Skälfvande af sinnesrörelse låg han på ullpackorna och hviskade gråtande:

»Mamma! mamma!»

Alla dessa människor, skuggorna kring elden, de mörka ullpackorna, blixtarna som oupphörligt flammade i fjärran — allt föreföll honom så hemskt och fasansfullt. Utom sig af förtviflan började han undra hvar han egentligen var, och hvarför han kommit till dessa okända trakter i sällskap med råa, elaka människor. Hvar voro nu morbror, fader Christofor och Deniska? Hvarför dröjde de så länge? Kanske de alldeles glömt honom? Tanken på att han kanskei4f»

pa steppen.

var bortglömd och Lämnad vind för våg kom honom att rysa af förskräckelse. Ett ögonblick tänkte han hoppa ned från lasset och hals öfver hufvud springa tillbaka, men hejdade sig då han såg de flammande blixtarna och kom ihåg de mörka korsen, som han ovillkorligen måste passera... Då han hviskade: »Mamma! Mamma!» kände han sig en smula lugnare ...

Äfven formännen hade gripits af en hemlig ångest.

Sedan Jegoruschka sprungit bort ifrån elden sutto de först tysta en stund och började sedan med låg röst tala om honom och om att de snart måste bryta upp . ..

Så snart de slutat sin måltid, släckte de elden och började under tystnad spänna för. På deras brådskande ifver och korta, afbrutna satser kunde det tydligt märkas att de förutsågo någon olycka...

Innan fororna satte sig i rörelse gick Dymoff fram till Pantelei och frågade hviskande:

»Hvad heter han?»

»Jegoruschka,» svarade Pantelei.

Dymoff satte ena foten på hjulet, grep tag i repet, hvarmed ullpackorna voro fastbundna, och svingade sig upp. Jegoruschka såg hans ansikte och hans lockiga hufvud. Han var blek och såg trött och sorgsen ut, men det hatfulla uttrycket var helt och hållet försvunnet.

»Jegoruschka!» sade han sakta. »Slå mig!»

Jegoruschka såg förvånad på honom; i samma ögonblick upplystes steppen af en blixt.

»Slå migl» upprepade Dymoff.i4f» pa steppen.

Då Jegoruschka hvarken tycktes vilja slå honom eller tala med honom, hoppade han ned från lasset.

»Jag är förlorad!» ropade han.

Sedan gick han längs utmed fororna, långsamt och liksom dignande under en tung börda.

»Herre Gud! Hur det gnager på mig och plågar mig! Jag är förlorad!» upprepade han.

»Var inte ond, Emeljan! Lifvet är så tungt och förgår så snart!» sade han då han gick förbi Emeljan.

Det kom en blixt från höger och i samma ögonblick flammade det äfven till längst borta i fjärran, alldeles som om skenet återkastats af en spegel.

»Jegoruschka! Tag emot det här!» ropade Pantelei och räckte honom något stort och mörkt.

»Hvad är det?» frågade Jegoruschka.

»Ett basttäcke! Det börjar snart regna. Du måste breda det öfver dig!»

Jegoruschka reste sig upp och såg sig omkring. Svarta moln stego upp i fjärran och vältade framåt liksom af sin egen tyngd. Han tyckte det såg ut som om ett öga blinkade, när himlen öppnade sig för blixtarna.

»Earfar, blir det oväder?» frågade Jegoruschka.

»Ack, hvad mina fötter göra ondt!» jämrade sig Pantelei och stampade med fötterna utan att höra på honom.

Till vänster syntes en blåaktig, fosforskimrande strimma — liksom efter en tändsticka — plötsligt flamma upp och genast slockna. Ett doft ljud hördes i fjärran — det lät som om någon gått barfota och stampat på ett plåttak.

Klara blixtar ljungade från olika håll och upplyste steppen och den mörka himlen. Det fruktans-i4f»

pa steppen.

värda åskmolnet skred långsamt fram i kompakt massa; i kanterna hängde långa, svaita flikar. De sönderslitna flikarna, som hängde rundt kring horisonten, förlänade det hemska molnet något vildt och otygladt. Åskknallarna blefvo allt skarpare, Jegoruschka gjorde korstecknet och drog skyndsamt på sig rocken.

»Jag är förlorad!» hördes Dymoff ropa från det första lasset och af uttrycket i rösten kunde man tro att vreden åter fått makt öfver honom. »Förlorad!»

Plötsligt bröt ovädret löst med sådan våldsamhet, att Jegoruschka var nära att förlora både sitt knyte och sitt täcke. Stormen slet i täcket och piskade Jegoruschka i ansiktet, rasade hvirflande fram öfver steppen och framkallade ett så häftigt hvinande och tjutande i gräset, att det öfverröstade både åskans dån och vagnsbullret. Den dref det svarta molnet framåt, jagade upp dammet och förde med sig en doft af regn och fuktig jord. Månljuset fördunklades och såg ut som om det blifvit smutsigt, stjärnorna blefvo mattare, och utmed vägkanten ilade dammmolnen fram, följda af sina skuggor. Dammoln, fjädrar och visset gräs rycktes med af stormhvirflarna och slungades ända upp mot himlen. Hur förfärligt det måste kännas att komma så nära det svarta åskmolnet! Ögonen förblindades af damm, och man kunde ej urskilja något annat än de bländande blixtarna.

Jegoruschka, som trodde att det strax skulle börja regna, reste sig upp på knä och svepte täcket omkring sig.

»Pantelei! ropade någon där framme. »A... a. .. va!»på steppen.

14.1

»Jag hör inte!» ropade Pantelei tillbaka.

»A .. . a ... va! Arja ... a!»

Åskan dånade; den skarpa knallen rullade fram öfver himlen från öster till väster, så tillbaka igen och upphörde ungefär midt öfver första lasset.

»Helig! Helig! Helig! Herre Gud allsmäktig!» hviskade Jegoruschka och gjorde korstecknet, »himmel och jord äro uppfyllda af Ditt lof!»

Det svarta molnet öppnade munnen och andades ut flammande eldslågor; i samma ögonblick dånade åter en åskknall. Knappt hade den tystnat, förrän en väldig blixt sköt fram och spred ett så skarpt sken öfver steppen, att

Jegoruschka genom en liten springa på täcket såg hela landsvägen ända långt bort i fjärran, alla formännen och till och med kunde urskilja Kirjochas väst. De svarta molnflikarna kommo allt närmare, och en af dem — stor och bred som en jättehand med utspärrade fingrar -— gled fram öfver månen. Jegoruschka slöt ögonen och föresatte sig att icke öppna dem förrän ovädret var öfver-ståndet.

Då Jegoruschka legat länge och förgäfves väntat på regnet, började han hoppas att ovädret kanske dragit förbi, öppnade ögonen och såg ut genom springan. Det var förfärligt mörkt. Jegoruschka kunde hvarken se Pantelei, lasset eller sig själf; han såg upp mot det ställe på himlen, där månen nyss strålat, men där var lika mörkt som omkring honom. I det ogenomträngliga mörkret förefmöllo blixtarna ännu mer skarpa och bländande; det gjorde ondt i ögonen att se på dem.

»Pantelei!» ropade Jegoruschka,steppen.

Intet svar hördes. Plötsligt ryckte stormen för sista gången i täcket och försvann sedan hvirflande bort öfver steppen. Ett stilla, sakta sus hördes. Några stora, kalla droppar föllo på Jegoruschkas knän och händer. Han märkte att täcket ej skyddade knäna och reste sig upp för att svepa det bättre omkring sig; i samma ögonblick började det smattra på vägen, på fimmelstängerna och på lasset. Det var regnet, som kom. Brådskande pratade han och täcket som om de riktigt bra förstått hvarandra — gladt och förtroligt som två skator.

Jegoruschka stod på knä, eller rättare: satt på fötterna. Då regnet började smattra på täcket, böjde han sig framåt för att skydda knäna, som redan blifvit genomvåta: detta lyckades, men ögonblicket därefter kände han hur det började kyla på ryggen. Han återtog nu sin förra ställning och funderade på hur han skulle göra för att få så mycket skydd som möjligt af det i mörkret osynliga täcket. Han frös om axlarna, händerna voro våta och vattnet dröp från rockkragen och ärmarna. Slutligen beslöt han att ingenting göra utan sitta alldeles orörlig och vänta tills allt var öfverståndet.

»Helig! Helig! Helig!...» mumlade han.

Med ett fruktansvärdt, bedöfvande dån öppnade sig himlen midt öfver Jegoruschkas hufvud; han hukade sig ned och höll andan, väntande att blixten skulle slå ned på honom. Ofrivilligt öppnade han ögonen och såg hur ett skarpt bländande sken flammade öfver hans fingrar och våta ärmar, öfver de små rännilarna, som flöto på täcket, på lasset och nere pa marken. Så kom en ny knall — lika skarp och fruktansvärd. Det dånande, mullrande ljudet frånPA 8TEPPEN.

himlen hade nu förvandlats till ett skarpt smattrande, som när det sprakar i torrt trä.

»Trrach, tach, tach, tach!» stönade åskan, som rullade fram öfver himlen, stapplade och slog ned med ett kort, ilsket: trra! antingen i närheten af de första lassen eller också längre bort.

Det låg något olycksbådande i blixtarnas skarpa, smattrande ljud. Det hemska skenet trängde igenom de slutna ögonlocken och göt en isande kyla öfver kroppen. Hvad skulle man göra för att slippa se dem? Jegoruschka ville försöka vända ansiktet åt ett annat håll. Sakta och försiktigt, som om han varit rädd att någon skulle ge akt på honom, lade han sig ned på alla fyra, famlade med händerna på den våta ullpacken och vände sig långsamt om.

»Trach, tach, tach!» smattrade åskan och slog ned med ett: Rrra!

När Jegoruschka vände sig om, upptäckte han en ny fara: bakom lasset gingo tre jättar med långa lansar, som blixtrade i det hemska eldskenet. De tre männen voro ofantligt stora; de tycktes vara sorgsna och bedröfvade och gingo tungt och långsamt med nedböjda hufvud, liksom försänkta i tankar. Kanske hade de inga onda afsikter, men deras närvaro ingaf dock fruktan.

Jegoruschka vände sig hastigt om och ropade, dai'rande i hela kroppen:

»Pantelei! Farfar!»

»Trach, tach, tack!» svarade himlen.

Blixtarna kommo från två håll och upplyste landsvägen långt bort i fjärran, hela forlängan och alla formännen. På vägen flöt vattnet i strömmar. Pantelei gick bredvid lasset med ett litet basttäcke öfver164

l'ä steppen.

hatten och axlarna: hvarken fruktan eller oro kunde spåras hos honom, han tycktes vara döf för åskan och blind för blixtarna.

»Farfar! Jättarna!» skrek Jegoruschka gråtande.

Men farfar hörde icke. Längre bort gick Emeljan. Han var från hufvud till fot insvept i ett basttäcke och såg ut som en stor triangel. Yasja hade ingenting öfver sig; han gick lika rak och stelbent som vanligt... Vid blixtarnas sken såg det ut som om fororna ej rörde sig ur stället och som om formännen stodo förstenade.

Jegoruschka fortsatte att ropa på farfar. Då han intet svar fick, satt han stilla och orörlig och hoppades icke mer att ovädret skulle upphöra. Han var öfvertygad om att blixten i nästa ögonblick skulle döda honom, och att han skulle få se de där hemska jättarna om han öppnade ögonen. Han slutade upp med att göra korstecknet, ropade icke mer på farfar, tänkte icke mer på sin mor, satt stel af köld och af den förfärliga vissheten att ovädret aldrig skulle upphöra.

Men plötsligt fick han böra en röst.

»Jegoruschka, sofver du?» ropade Pantelei ned ifrån vägen. »Kom ned! Är du döf?.. .»

»Ett sådant oväder!» sade en obekant röst. Den talande pustade som om han druckit ett stort glas vatten.

Jegoruschka såg upp. Kring lasset stodo Pantelei, Emeljan och de tre jättarna. De senare sågo nu mycket mindre ut, och när Jegoruschka betraktade dem närmare, upptäckte han att de voro vanliga bönder och att de icke buro lansar, utan högafflar.på steppen. 165

Mellan Pantelei och Emeljan såg han ljus lysa ur ett stugfönster. Man hade stannat vid en by. Jegoruschka kastade af sig täcket, tog sitt lilla knyte och hoppade ned. Nu när han hörde människor tala rundt omkring sig och såg det upplysta fönstret, var han icke längre rädd, fastän åskan dånade lika häftigt som förut, och blixtarna genomkorsade himlen.

»Ovädret gör nog godt,» mumlade Pantelei. »Gud vare lof! Mina fötter ha blifvit mycket bättre sedan regnet kom .. .Jaså, du är här nu, Jegoruschka ... Nå, gå in i stugan då ...»

»Helig, helig, helig ! ...» hväste Emeljan. »Oupphörligt slår åskan ned... Bo ni här?» frågade han jättarna.

»Nej, vi äro från Glinova... Vi äro drängar hos Paterofl'...»

»Ha ni börjat tröska i Glinova?»

»Somliga... Andra ha ännu inte fått hvetet inbärgadt... Hvad det blixtrar! Det har inte på länge varit ett sådant oväder...»

Jegoruschka gick in i stugan. En mager, krok-ryggig, gammal gumma med spetsig haka kom emot honom. Hon höll ett talgljus i handen, plirade med ögonen och suckade djupt.

»Ett sådant oväder Gud har sändt oss!» sade hon. »Och de våra, som äro ute på steppen i natt!.... Tag af er, lille herre!. ..»

Huttrande af köld, drog Jegoruschka af sig den våta rocken och stod sedan en lång stund alldeles orörlig med armar och ben utspärrade. Den minsta rörelse förorsakade honom en obehaglig förnimmelse af köld och väta. Skjortan var genomvåt, byxorna166

pa steppen.

sutto fastklibbade vid benen, från hufvudet droppade vattnet.

»Hvarför står du så där?» frågade gumman. »Stig fram och sitt ned!»

Med benen utspärrade, gick Jegoruschka fram till bordet och satte sig på bänken alldeles bredvid ett hufvud; hufvudet rörde på sig, drog ett djupt andedrag genom näsan, rörde litet på läpparna och blef sedan stilla igen. Det tillhörde något, som såg ut som ett stort bylte, betäckt af en fårskinnspäls. Det var en gammal kvinna, som låg och sof.

Gumman gick suckande ut ur rummet och kom strax tillbaka med en melon.

»Var så god, lille herre! Jag har ingenting annat att bjuda på,» sade hon gäspande och tog fram en stor, hvass knif, mycket lik de knifvar, med hvilka röfvarne mördade köpmän på gästgifvaregårdarna. »Åt, lille herre!»

Skälfvande i hela kroppen åt Jegoruschka en skifva melon och ett stycke svart bröd. När han ätit den kalla melonen, började han frysa ännu mer.

»De våra äro ute på steppen i natt...» suckade hon medan han åt. »Herre Gud, så förfärligt!... Jag skulle tända lampan framför helgonbilden, men jag vet inte hvar Stepanida har gjort af den ... Ät, lille herre, ät!...»

»Klockan är väl två nu,» sade hon gäspande. »Det är snart tid att stiga upp ... De våra äro ute på steppen i natt.. . Hvad d.e skola vara genomvåta! ...»

»Mor lilla!» sade Jegoruschka. »Jag vill lägga mig!»i4f» pa steppen.

»Lägg dig, lille herre, lägg dig!...» sade gumman gäspande. »Herre Jesus Kristus!... Jag sof och tyckte att någon knackade ... Så vaknade jag och såg upp .. . Ett sådant oväder Gud sändt öfver oss!... Jag skulle tända den lilla lampan... Men kunde inte finna ...»

Medan hon pratade för sig själf, plockade hon ihop några trasor från sin bädd och lade dem på bänken, tog ned ett par fårskinnspälsar från én spik och började bädda åt Jegoruschka.

»Ovädret ger sig inte ...» mumlade hon. »Den var inte utbrunnen... De våra äro ute på steppen i natt.. . Lägg dig nu, lille herre, och sof! ... Kristus vare med dig, barn! Jag sätter inte undan melonen, kanske du vill äta litet när du stiger upp...»

Gummans suckar och gäspningar, den sofvande kvinnans jämna andedrag, skymningen i stugan, regnets smattrande mot rutan — allt verkade söfvande. Jegoruschka blygdes att kläda af sig inne hos gumman ; han tog endast af sig stöflarna, lade sig och svepte fårskinnspälsen omkring sig...

»Har gossen gått och lagt sig?» hördes Pantelei hviskande fråga efter en liten stund.

»Ja,» svarade gumman sakta. »Herre Gud, så förfärligt! ... Det dånar och smattrar och tycks aldrig vilja sluta...»

»Det går snart öfver,» hviskade Pantelei och satte sig. »Det har redan saktat af. Karlarna ha gått in i stugan, men två måste stanna hos hästarna ... Jag sitter här en stund, sedan går jag ut och löser af dem ...»l'a stepl'eff.

Pantelei och gumman sutto vid Jegoruschkas fötter och samtalade hviskande. Då och då hördes en suck eller en gäspning. Jegoruschka kunde icke bli varm. Den tjocka, tunga pälsen låg bredd öfver honom, men det oaktadt skakade han i hela kroppen, och händer och fötter drogos samman som af kramp. Han klädde af sig under pälsen, men icke heller det hjälpte. Frossbrytningarna blefvo allt våldsammare.

Pantelei gick ut för att lösa af de andra och kom tillbaka igen, men Jegoruschka hade ännu icke somnat, utan frös och skakade fortfarande. Han kunde icke förstå hvad det var, som tyngde öfver hufvudet och bröstet; kanske det var de gamlas hviskningar eller den kväljande lukten af fårskinn, som förorsakade den tryckande känslan. Melonen hade lämnat en obehaglig ärgsmak i munnen.

»Farfar! Jag fryser!» sade han och kände icke igen sin egen röst.

»Bof, barn, sof!» hviskade gubben.

Tit kom traskande fram till sängen på sina små fötter, började slå med armarna, växte sedan ända upp till taket och förvandlades till en väderkvarn. Han såg fader Christofor i full ornat, med vigkvasten i handen, gå rundt

omkring kvarnen, hvarefter kvarnvingarna började svänga rundt. Jegoruschka förstod, att det endast var fantasier och öppnade ögonen.

»Farfar!» ropade han. »Gif mig vatten!»

Ingen svarade. Jegoruschka låg illa och tyckte ' att det var olidligt kvaft i stugan, hvarför han steg upp, klädde på sig och gick ut. Det dagades redan. Himlen var fortfarande mulen, men regnet hade upp-på steppen.

hört. Jegoruschka gick ut på den smutsiga gården, huttrande i sina våta kläder, och lyssnade till stillheten. Ett litet fähus med vasstak föll honom i ögonen. Han tittade in genom den halföppna dörren, gick in och satte sig i ett mörkt hörn vid en gödselhög.

I hans tunga hufvud kretsade tankarna utan sammanhang; han var torr i munnen och kände ännu den obehagliga ärgsmaken. Han såg på sin hatt, plockade på påfågelsfjädern och kom ihåg när han var ute med sin mor och köpte hatten, stack ned handen i fickan och fick tag i någonting klibbigt, som såg ut som brunt kitt. Hur hade det kommit ned i hans ficka? Han funderade, luktade på det: det luktade honung. Aha, det var judinnans pepparkaka! Hvad den hade blifvit upplöst och fördärfvad!

Jegoruschka såg på sin röck. Den var grå med stora benknappar. Hans nya, fina kläder hängde där hemma, ej i första rummet, utan i sängkammaren bredvid mammas klädningar; sina bästa kläder fick han endast begagna vid högtidliga tillfällen. Nar han en stund suttit och sett på sig själf och rocken, greps han af medlidande, tänkte på att de båda voro utkastade i världen vind för våg och att de troligen aldrig mer skulle komma hem — och han började snyfta så häftigt att han nästan stötte hufvudet mot gödselhögen ...

En stor, hvit hund, genomvåt af regnet och med håret hoptofvadt i hufvudet som om han haft papiljotter, kom in i fähuset, ställde sig framför Jegoruschka och betraktade honom nyfiket. Han tänkte tydligen: skall jag skälla eller inte? Han beslöt

att ej skälla, gick försiktigt närmare, åt upp den uppblötta pepparkakan och vände tillbaka ut på gården.

»Det är Varlamoffs hund!» ropade någon utanför.

Snyftande gick Jegoruschka ut ur fähuset. Utanför stugan stodo fororna. Dåsiga och tröga som höstflugor gingo de våta, smutsiga formännen kring lassen eller sutto på fimmelstängerna. Jegoruschka såg på dem och tänkte: »Hvad de måste ha det svårt och tråkigt!» Han gick fram till Pantelei och satte sig bredvid honom på fimmelstången.

»Farfar, jag fryser!» sade han skälfvande och stoppade händerna i rockärmarna.

»Ja, vi äro snart framme nu,» sade Pantelei gäspande. »Då får du värma dig.»

Man begaf sig tidigt i väg. Jegoruschka låg på lasset och frös och skakade fastän solen gått upp och hans kläder, ullpackorna och marken redan börjat torka i solvärmen. Så snart lian slöt ögonen, såg han genast Tit och kvarnen. Han kände sig sjuk och utmattad och ansträngde sig af alla krafter att förjaga dessa bilder, men knappt voro de borta, förrän han tyckte att Dymoff rytande kom emot honom med rödsprängda ögon och hotade honom med knytnäfvarna, eller också hörde han honom bedröfvad sucka: »Jag är förlorad!» Varlamoff gled förbi på sin kosackhäst; så kom Konstantin med sitt leende och sin lycka. Hvad alla dessa människor voro dåsiga, tråkiga och odrägliga!

En gång — det var fram emot aftonen — lyfte han upp hufvudet för att be om litet vatten. Föran stod vid en lång bro, som förde öfver en bred flod. Det låg som ett töcken af rök öfver floden, ochpå steppen.

genom röken skymtade en ångbåt fram med en bark i släptåg. Längre upp åt flodstranden reste sig ett högt berg, hvars sluttningar voro alldeles öfver-sållade af hus och kyrkor; vid bergets fot ilade ett lokomotiv fram mellan en mängd godsvagnar...

Jegoruschka hade aldrig förr sett hvarken en ångbåt, ett lokomotiv eller en så bred flod. Men när han nu såg på allt detta, kände han hvarken fruktan eller förvåning; på hans ansikte syntes icke ens ett spår af nyfikenhet. Han kände ett häftigt illamående och skyndade att böja sig fram till yttersta kanten af lasset. Pantelei märkte det och sade:

»Vår lille herre är sjuk!... Han har troligen förkylt magen ... Och nu kommer han till främmande människor ... Det var ledsamt!...»

8.

t

Fororna stannade nära hamnen utanför ett stort hotell. När Jegoruschka skulle klättra ned från lasset var det någon, som grep tag i honom och hjälpte honom ned, och han hörde en mycket bekant röst säga:

»Vi kommo hit redan i går afton . .. Hela dagen ha vi väntat på er. Vi försökte hinna fatt er, men ni hade kört en annan väg... Hvad du har skrynklat ned din röck! Jag kan hälsa dig från morbror!»172

pa steppen.

Jegoruschka såg på den talande och kände igen Deniska.

»Morbror och fader Christofor äro inne på sitt rum och hålla just på att dricka te,» fortsatte Deniska-»Kom nu!»

Han förde in Jegoruschka i det stora två-våningshuset; det var mörkt och dystert och liknade fattighuset i N. De gingo genom förstugan, upp fölen mörk trappa, genom en lång, smal korridor och kommo in i ett litet rum, där Ivan Ivanytsch och fader Christofor verkligen sutto och drucko te vid ett bord. Med ett uttryck af förvåning och glädje sågo de båda gubbarna på Jegoruschka.

»Se, Jegor Nikola-aitsch!» utropade fader Christofor. »Herr LomonosofF!»

»Å, min lilla junker!» sade KusmitschofF. »Mycket välkommen!»

Jegoruschka tog af sig rocken, kysste morbror och fader Christofor på hand och satte sig vid bordet.

»Nå, har resan gått bra?» frågade fader Christofor med sitt vanliga strålande leende och slog i te åt honom. »Du har väl haft tråkigt? Gud bevare hvar och en från att resa med foror eller efter oxar!... Man åker och åker och ser alltjämt framför sig den enformiga, ändlösa steppen, som aldrig tycks vilja taga slut! Det är en plåga att färdas på det sättet. Men hvarför dricker du inte ditt te? Drick! Medan du har åkt med formännen, ha vi gjort upp våra affärer. Gud vare lof! Vi ha sålt ullen till Tscherepachin. Gud gifve att alla gjorde så goda affärer!»på steppen.

14.1

Så snart Jegoruschka fick se morbror och fader Christofor kände han ett oemotståndligt begär att få beklaga sig. Han hörde icke på fader Christofor, utan tänkte efter hur han skulle börja och hvad han först och främst borde beklaga sig öfver. Fader Christofors röst föreföll honom skarp och obehaglig och hindrade honom från att samla sina tankar. När han suttit ungefär fem minuter, reste han sig upp från bordet, gick fram till solfan och lade sig.

»Hur är det fatt?» sade fader Christofor förvånad. »Hvarför dricker du inte ditt te?»

Upptagen af tanken på hvad han skulle beklaga sig öfver, lutade Jegoruschka pannan mot soffgafveln och började gråta.

»Hur är det fatt?» upprepade fader Christofor, reste sig och gick fram till soffan. »Hur är det med dig, Jegoruschka? Hvarför gråter du?...»

»Jag... Jag är sjuk...» svarade Jegoruschka.

»Sjuk?.. » sade fader Christofor bestört. »Det var ledsamt, lille vän . .. Kanske du har varit sjuk under resan? Aj, aj, hur är det, lille vän?»

Han lade handen på Jegoruschkas hufvud, strök honom öfver kinden och sade:

»Ja, du är mycket het om hufvudet... Kanske du har förkylt dig, eller kanske du ätit något otjänligt... Bed till Gud!...»

»Gif honom litet kinin!...» sade Ivan Ivanytsch orolig.

»Nej, han borde äta något, som riktigt värmer upp honom... Jegoruschka, vill du ha litet varm soppa?»

»Nej... Nej!» svarade Jegoruschka.

»Fryser du?»i4f»

pa steppen.

»Förut frös jag, men nu . .. nu är jag het. Jag har ondt i hela kroppen ...»

Ivan Ivanytsch gick fram till soffan, lade handen på Jegoruschkas hufvud och vände med en orolig uppsyn tillbaka till bordet.

»Kläd af dig och lägg dig!...» sade fader Chri-stofor. »Du behöfver sofva ut.»

Han hjälpte Jegoruschka att kläda af sig, gaf honom en kudde, bredde ett täcke öfver honom och ofvanpå täcket lade han Ivan Ivanytsch's röck; sedan gick han på tå bort till bordet och satte sig. Jegoruschka slöt ögonen, och genast tyckte han att han icke var kvar i rummet utan satt vid elden ute på steppen; Emeljan svängde med händerna, och Dymoff låg på magen och såg hatfullt på Jegoruschka med sina blodsprängda ögon.

»Slå honom! Slå honom!» skrek Jegoruschka.

»Han yrar!» hviskade fader Christofor.

»Så ledsamt!» suckade Ivan Ivanytsch.

»Yi borde smörja honom med ättika och olja ... Gud gifve att han måtte bli frisk till i morgon!»

För att bli fri från sina plågsamma fantasier, slog Jegoruschka upp ögonen. Fader Christofor och Ivan Ivanytsch sutto ännu kvar vid bordet och drucko te och samtalade hviskande med hvarandra. Den förre log ett lyckligt leende och kunde tydligen icke glömma att han gjort en god affär och förtjänat bra på ullen Den vinst han gjort var likväl ej det, som gladde honom mest, utan det var tanken på hemkomsten: han skulle samla hela den talrika familjen omkring sig, och med ett illmarigt leende skulle han först narra dem och säga, att han sålt ullen till underpris, och sedan lämna sin måg Michailpå steppen.

14.1

den tjocka plånboken och säga: »Se, här har du! Så skall man göra affärer!» Kusmitschoff såg ej lika belåten ut. Han hade sin vanliga oroliga och. bekymrade min.

»Om jag hade vetat att Tscherepachin betalade så högt, skulle jag inte ha sålt något åt Makaroff' där hemma. Så förargligt det var! Men hvem kunde ana att priset skulle stiga så!...»

Jegoruschka såg en man i hvit skjorta bära bort samovaren och tända lampan framför helgonbilden i hörnet. Ivan Ivanytsch bäddade åt sig på golfvet, gäspade några gånger, läste långsamt en bön och lade sig.

»I morgon skall jag gå till kyrkan,» sade fader Christofor. »Jag känner en af prästerna. Hans högvördighet kan man inte träffa förr än efter mässan. Han lär vara sjuk.»

Han gäspade och släckte ljuset. Nu upplystes rummet endast af den lilla lampan framför helgonbilden.

»Det påstås att han inte tar emot,» fortsatte fader Christofor medan han klädde af sig. »Då får jag väl resa hem utan att ha träffat honom.»

Han tog af sig kaftanen, och Jegoruschka såg Robinson Crusoe framför sig. Robinson rörde om någonting på ett litet fat, gick fram till Jegoruschka och hviskade:

»Sofver du, Lomonosoff? ... Sätt dig upp! Jag skall smörja dig med olja och ättika. Det är mycket bra, om du bara beder till Gud...»

Jegoruschka reste sig upp. Fader Christofor tog af honom skjortan och började gnida honom på bröstet;176

han kröp ihop, flämtande som om det vore honom själf man kittlade.

»I Faderns, Sonens och den Helige andes namn...» mumlade han. »Lägg dig nu ned och vänd dig om! Så där ja! .. . Till i morgon blir du frisk, om du bara inte begår någon synd ... Ni voro väl ute på vägen under ovädret?»

»Ja.»

»Bli nu inte sjuk! I Faderns, Sonens och den Helige andes namn... Bli nu inte sjuk!»

När fader Christofor slutat smörja Jegoruschka, satte han på honom skjortan, lade på honom täcket, gjorde korstecknet och gick. Sedan såg Jegoruschka att han började bedja. Gubben kunde tydligen många böner utantill, ty han stod länge mumlande framför helgonbilden. När han slutat bedja, gjorde han korstecknet öfver fönstret, öfver dörren, öfver Jegoruschka och Ivan Ivanytsch, lade sig utan kudde på en liten soffa och bredde kaftanen öfver sig-Klockan slog tio ute i korridoren. Jegoruschka tänkte på, att det ännu dröjde mycket länge innan det blef morgon, lutade bedröfvad pannan mot soff-gafveln och försökte icke längre att förjaga de dystra fantasierna. — Men morgonen grydde mycket förr än han väntat.

Han tyckte att han blott legat en kort stund, men då han slog upp ögonen, strömmade solstrålarna redan in genom de båda fönstren. Fader Christofor och Ivan Ivanytsch såg han ej till. Det var ljust och behagligt i rummet och luktade fader Christofor, som alltid spred omkring sig en doft af cypress och torkad blåklint (det kom sig däraf, att han brukade göra vigkvastar och små prydnader af blåklint).på steppen.

Jegoruschka såg med ett belåtet småleende på kudden, på solstrålarna, på sina skor, som nu blifvit borstade och stodo bredvid soffan. Han tyckte det var besynnerligt att han ej låg på lasset, att allt var torrt omkring honom, och att han hvarken såg några blixtar eller hörde några åskknallar.

Han skyndade upp ur soffan och började kläda sig. Oljan och ättikan tycktes ha botat honom, ty han kände sig nu fullkomligt frisk och var endast litet matt på benen. Han kom ihåg ångbåten, lokomotivet och den breda floden, som han sett dagen förut och skyndade att kläda på sig för att så snart som möjligt få springa ned till hamnen och se på dem. Då han hade slutat tvätta sig och just skulle sätta på sig den röda skjortan, hörde han någon läsa upp dörren. Fader Christofor trädde in. Han hade en brun sidenkaftan öfver den grofva rocken och log ett strålande leende (på de gamlas ansikten ser man vanligen ett strålande leende strax de komma ur kyrkan), lade hostian och ett paket på bordet och började bedja:

»Herre Gud, gif din nåd och välsignelse!... Nå, hur står det till?»

»Det är bättre nu,» svarade Jegoruschka och kysste honom på handen.

»Gud vare tack och lof!... Jag kommer från mässan ... Jag gick dit för att träffa en bekant präst. Han bjöd mig hem till sig på te, men jag gick inte. Jag tycker inte om att gå bort så där tidigt på morgonen. Gud vare med honom!»

Han tog af sig kaftanen, strök med handen öfver bröstet och öppnade långsamt paketet. Det innehölli4f»

en bleckburk med kaviar, en bit torkad stör och ett franskt bröd.

»Jag köpte det här när jag gick förbi fiskhandeln,» sade fader Christofor. »Det är nog inte hvar-dagsmat, men jag tänkte det kunde väl vara ursäktligt, om jag tog hem det till sjuklingen. Det är riktigt fin kaviar ...»

Mannen i hvita skjortan kom in med samovaren och en bricka.

Fader Christofor bredde kaviar på en skifva bröd och gaf den till Jegoruschka. »Ät nu!» sade han, »och hvila dig, snart skall du börja läsa... Kom nu ihåg, att du är riktigt flitig och uppmärksam, så att du minns hvad du läser. En del måste du lära dig utantill, men när du med dina egna ord skall återge hufvudinnehållet af det lästa, får du inte använda samma ord som i boken. Du skall försöka få en inblick i alla vetenskaper, så att du ej står främmande för något utan förstår allt. Du skall lära dig latin, franska, tyska ... geografi, historia, teologi, filosofi, matematik. När du studerat allt — ej ytligt utan riktigt grundligt och under bön om välsignelse, då skall du med lätthet kunna taga dig fram på hvilken bana som helst. Du skall bara studera, samla in goda gåfvor, och Gud skall ingifva dig hvilket lefnadskall du bör välja. Du kan bli läkare, domare, ingeniör ...»

Eader Christofor bredde litet kaviar på en brödbit, stoppade den i munnen och sade:

»Författare kan du också bli...»

Han slog i te åt sig i ett glas och åt Jegoruschka i en kopp och fortsatte:på steppen.

»Apostelen Paulus säger: Befatten eder ej med hemlighetsfull och mångahanda lärdom. Det är bättre att intet lära än att befatta sig med svartkonst, med att frambesvärja andar, som Saul, eller med sådana vetenskaper, som hvarken äro en själf eller andra till nytta. Lär endast sådant, som Gud gifvit sin välsignelse till. De heliga apostlarna talade alla tungomål — och du skall äfven lära dig språk; Yasili Yeliki studerade matematik och filosofi — och det skall du också göra; den helige Nestor skref historia — och du skall också läsa och skrifva historia... Tag de heliga Guds männen till föredöme ...»

Fader Christofor drack ur sitt te och torkade sig om munnen.

»Ja, lärdom är en god sak,» sade han. »Jag har också studerat i min ungdom; mycket har jag naturligtvis glömt, men jag har dock stor nytta och glädje af mina kunskaper. Till exempel om någon i ett stort sällskap säger något på latin, eller samtalet kommer in på historia eller filosofi, så kan jag ha både nytta och nöje af mitt vetande ... När kretsdomaren kommer, behöfver jag inte känna mig generad som de andra prästerna, utan är god vän och bror både med domaren och advokaterna. Jag dricker te med dem, och vi skratta och prata om allt möjligt ... Det är roligt både för dem och mig ... Ja, så är det, lille vän... Lärdom är ljus, okunnighet mörker. Studera därför! ... I ett afseende kan det nog vara rätt svårt: det är dyrt att studera nu för tiden... Din mor är änka och lefver blott på sin pension, men ändå!...»

Fader Christofor såg med en orolig blick mot dörren och fortsatte hviskande:i4f»

pa steppen.

»Ivan Ivanytsch hjälper dig nog, han öfverger dig inte ... Han har inga barn och skall nog hjälpa dig. Var inte orolig!»

Han antog en allvarlig min och sade ännu saktare:

»Kom ihåg, Jegoruschka, att du aldrig glömmer din mor och Ivan Ivanytsch. Gud bevare dig från något sådant 1 Det är på din mors önskan du lår börja studera, och Ivan Ivanytsch är din välgörare — han är som en far för dig. Om du, när du en gång blir en lärd man, föraktar eller gör narr af människor, därför att de ej äro så lärda som du — ve dig då, Jegoruschka, ve dig! ...»

Fader Christofor lyfte upp handen och upprepade hviskande:

»Ve dig! Ve dig!»

Nu hade fader Christofor kommit in på sitt älsklingsämne och skulle troligen ha fortsatt att prata ända till

middagen, om ej dörren öppnats och Ivan Ivanytsch kommit in i rummet. Han hälsade brådskande, slog sig ned vid bordet och drack ett glas te.

»Nu har jag gjort upp alla mina affärer,» sade han. »Vi kunde ha rest hem i dag, om jag inte haft Jegoruschka att ordna för. Min syster talade om att hon hade en väninna här i staden, Nastasja Petrovna, som hon hoppades skulle vilja taga emot honom.»

Han letade i sin plånbok, tog fram ett hop-skrynkladt papper och läste:

»Mal aj a Nichnjajagatan, Nastasja Petrovna Tosku-novoi, vanligen hemma. Jag måste strax gå och söka henne. Kom, pojke!»på steppen.

14.1

Strax därefter lämnade Ivan Ivanytsch och Jegoruschka hotellet.

»Pojken har hängt sig fast vid* mig som en kardborre!» mumlade han. »Jag får bara bråk och besvär för hans studier!...»

Fororna och karlarna funnos ej kvar på gården; de hade begifvit sig af tidigt på morgonen. Längst bort i ett hörn såg Jegoruschka den gamla välbekanta vagnen, och bredvid den stodo de bruna hästarna och åto hafre.

»Farväl vagn!» tänkte han.

När de en lång stund följt en väg, som slingrade sig uppför berget, kommo de till ett stort torg; där frågade Ivan Ivanytsch en poliskonstapel efter Malaja Nichnjajagatan.

»Å, den ligger där långt borta vid betesmarken.»

Under vägen mötte de en isvostschik, men en sådan lyx som att taga en isvostschik tillät sig morbror aldrig annat än vid utomordentliga tillfällen. När han och Jegoruschka länge vandrat gata upp och gata ned, kommo de till en gata, som ej var stenlagd, och där det blott fanns en trottoar och slutligen till en, där det hvarken fanns trottoar eller stenläggning.

Röda och upphettade voro de ändtligen framme vid Malaja Nichnjajagatan, togo af sig hattarna och torkade svetten ur pannan.

Ivan Ivanytsch gick fram till en gammal gubbe, som satt utanför en boddörr.

»Var god och säg mig hvar Nastasja Petrovna Toskunovoi bor,» sade han.

»Här bor ingen, som heter Toskunovoi,» svarade gubben. »Kanske det är Timoschenko?»182

pa steppen.

»Nej, Toskunovoi.»

»Nej, här bor ingen med det namnet...»

Ivan Ivanytsch ryckte på axlarna och gick vidare.

»Gör er inte besvär med att gå och söka!» ropade gubben efter honom. »Här bor ingen med det namnet, det vet jag säkert!»

»Hör nu, lilla mor,» sade Ivan Ivanytsch till en gumma, som satt i ett hörn och sålde karameller och frukt. »Hvar bor Nastasja Petrovna Toskunovoi?»

Gumman såg förvånad på honom.

»Inte bor Nastasja Petrovna i sitt hus nu mera,» sade hon leende. »Herre Gud, det är ju åtta år sedan hon gifte bort sin dotter och öfverlämnade huset åt mågen. Det är mågen, som bor där nu.»

Det syntes på hennes ögon att hon tänkte: »Hvad är du för dumhufvud, som inte vet det?»

»Hvar bor hon nu då?» frågade Ivan Ivanytsch.

»Herre Gud!» utropade gumman och slog ihop händerna. »Hon har ju för länge sedan flyttat här ifrån. Det är ju åtta år sedan hon lämnade sitt hus åt mågen!»

Hon väntade tydligen att Ivan Ivanytsch förvånad skulle utropa: »Det är inte möjligt!» men han frågade i stället helt lugnt:

»Men hvar bor hon nu?»

Månglerslcan kaflade upp ärmarna och beskref med gäll, skrikande röst hur Ivan Ivanytsch skulle gå.

»Gå rakt... rakt fram ...» sade hon. »När ni gått förbi ett litet rödt hus, viker ni af vid första tvärgatan till vänster. Där bor hon i tredje huset på höger sida...»

Ivan Ivanytsch och Jegoruschka gingo förbi det röda huset, veko af till vänster och stannade framförpå steppen.

14.1

det tredje huset till höger. På båda sidor om den gamla, grå porten sträckte sig ett grått plank med breda sprickor här och där; till höger om porten lutade planket framåt och hotade att när som helst störta ned på gatan, och till vänster lutade det inåt gården, men porten stod rak och tycktes öfverväga hvilket som var fördelaktigast: att falla framåt eller bakåt. Ivan Ivanytsch öppnade porten, och de inträdde på en stor gård, beväxt med gräs och tistel. Omkring hundra steg från porten stod ett litet hus med rödt tak och gröna fönsterluckor. En stor, tjock kvinna med uppkaflade ärmar och förklädet uppfästadt stod midt på gården och strödde ut någonting på marken; med samma gälla, skrikande röst som månglerskan ropade hon:

»Tsypp, tsypp, tsypp!»

Bakom henne satt en brun hund med spetsiga öron. Då han fick se de främmande sprang han mot porten och började skälla.

»Hvem söker ni?» ropade kvinnan och höll upp handen till skydd mot solen, som stack henne i ögonen.

»God dag!» ropade Ivan Ivanytsch tillbaka och hytte med käppen åt hunden. »Var god och säg om Nastasja Petrovna Toskunovoi bor här?»

»Ja... Hvad vill ni henne?»

Ivan Ivanytsch och Jegoruschka gingo fram till henne. Hon betraktade dem misstänksamt — kanske det var fordringsägare? — och upprepade:

»Hvad vill ni henne?»

»Kanske ni är Nastasja Petrovna?»

»Ja, det är jag!»i4f»

pa steppen.

»Nå, det var förträffligt! Jag kommer med hälsningar från er gamla väninna Olga Ivanovna Knjaseva ... Det här är hennes lille gosse ... Och jag är hennes bror, Ivan Ivanytsch, som ni kanske kommer ihåg... Ni är ju från vår stad, och ni har ju till och med stått brud där ...»

Kvinnan stod tyst en stund och stirrade på Ivan Ivanytsch, som om hon ej trodde hvad han sade, eller som om hon alldeles förlorat minnet, men plötsligt fick hon alltsammans klart för sig och slog ihop händerna, strålande af glädje; säden, som hon bar i förklädet, spilldes ut på marken, och tårarna strömmade ur ögonen.

»Olga Ivanovna...» sade hon sakta, flämtande af rörelse. »Min kära, lilla dufva! ... Där stod jag som en toka och ingenting begrep!... Du min goda ängel!...»

Hon omfamnade Jegoruschka, grät och snyftade och vätte hans ansikte med sina tårar.

»Herre Gud!» sade hon. »Lilla Olgas son!... En sådan glädje! Så lik han är sin mor! Det är bon själf!... Men hvarför står ni ute på gården? ... Stig in!»

Snyftande och pratande skyndade hon in i huset; Ivan Ivanytsch och Jegoruschka följde henne.

»Jag har inte städadt,» sade hon i det hon förde in sina gäster i en liten mörk sal, där det stod helgonbilder och blomkrukor öfverallt. »Ack, heliga Guds moder!... Vasilisa, gå och öppna fönsterluckorna! Min lilla ängel! Hvilken obeskriflig glädje! Inte visste jag, att Olga hade en så liten rar gosse!»

Då hon hunnit lugna sig litet bad Ivan Ivanytsch att få tala i enrum med henne. Jegoruschka gick inpå steppen.

14.1

i ett annat rum; där fanns en symaskin och en mängd helgonbilder och blomkrukor liksom i salen; i fönstret hängde en fågelbur med en stare. Bredvid symaskinen stod en liten flicka alldeles orörlig; hon var klädd i en ren kattunsklädning, var mycket solbränd och hade lika runda kinder som Tit. Hon såg på Jegoruschka utan att blinka och var tydligen mycket generad. När Jegoruschka stått tyst en stund och sett på henne frågade han:

»Hvad heter du?»

Den lilla flickan rörde på läpparna, såg ut som hon tänkte börja gråta och svarade sakta:

»Atka.»

Det skulle betyda Katja.

»Skulle ni vilja låta honom bo hos er?» frågade Ivan Ivanytsch hviskande. »Vi vilja betala tio rubel i månaden för honom. Det är en liten tyst och snäll pojke, inte alls ostyrig ...»

»Jag vet verkligen inte hvad jag skall svara, Ivan Ivanytsch,» sade Nastasja Petrovna suckande. »Tio rubel är ju mycket pengar, men det är så ansvarsfullt att ha andras barn! ... De kunna bli sjuka eller ...»

Då Jegoruschka blef ropad tillbaka ut i salen, stod Ivan Ivanytsch med hatten i hand och tog afsked.

»Å, det är väl ingenting att vara orolig för...» sade han. »Låt honom nu få stanna kvar hos er! Farväl! ... Du skall stanna kvar här, Jegoruschka,» sade han och vände sig till gossen. »Gör nu ingen odygd utan var riktigt snäll och lydig! Adjö med dig!... Jag reser hem i morgon.»186

pa steppen.

Och Ivan Ivanytsch gick. Nastasja Petrovna omfamnade Jegoruschka ännu en gång, kallade honom sin lilla ängel och började duka bordet. Efter några minuters förlopp satt Jegoruschka bredvid henne, svarade på hennes oändliga frågor och åt fet, varm kålsoppa.

På kvällen satt han åter vid samma bord med hufvudet lutadt mot handen och hörde på hvad Nastasja Petrovna, än skrattande än gråtande, berättade om hans mors ungdom, om sitt eget äktenskap och om sina barn ... Staren kvittrade i buren, och från lampan hördes ett svagt, surrande ljud. Värdinnan talade med låg röst och tappade fingerborgen oupphörligt af idel sinnesrörelse. Katja, hennes dotterdotter, kröp under bordet för att taga upp den och stannade för hvar gång kvar en lång stund för att få se riktigt noga på Jegoruschkas fötter. Jegoruschka hörde halfsofvande på och betraktade den gamlas ansikte, vårtan med hårstråna och de långa strimmorna efter tårarna ... Han kände sig djupt bedröfvad .. . Det bäddades åt honom på en gammal kista, och om han blef hungrig under natten skulle han få gå ut i korridoren och taga en bit kyckling, som låg på en tallrik i fönstret...

Tidigt på morgonen följande dag kommo Ivan Ivanytsch och fader Christofor för att taga afsked. Nastasja blef mycket glad och ville bjuda på te, men Ivan Ivanytsch slog med händerna och sade:

»Nej, inte något te för oss! Vi skola strax gå!» Alla sutto tysta några ögonblick. Nastasja Petrovna suckade djupt och såg med tårfyllda ögon på helgonbilden.på steppen.

14.1

»Nå,» började Ivan Ivanytsch och steg upp, »det är således afgjordt, att du stannar kvar här...»

Plötsligt försvann affärsminen från hans ansikte, han rodnade litet, log sorgset och sade:

»Låt se, att du läser flitigt nu!... Grlöm inte bort din mor och var snäll och lydig!.. . Om det går bra för dig, Jegoruschka, skall jag inte taga min hand ifrån dig ...»

Han tog upp sin börs ur fickan och vände ryggen mot Jegoruschka; när han letat en stund bland småmynten gaf han honom tio kopek. Fader Christofor suckade och välsignade Jegoruschka.

»I Faderns, Sonens och den Helige andes namn,» sade han. »Läs nu, lille vän och var flitig. .. När jag är död, skall du inte glömma bort mig... Se här har du tio kopek af mig också!»

Jegoruschka kysste hans hand och grät. Det var som om en röst inom honom sagt att han aldrig mer skulle få se denne gubbe.

»Jag har redan lämnat in ansökan till skolan,» sade Ivan Ivanytsch med en så högtidlig röst som om han stått i ett likrum. »Den sjunde augusti skall han upp i examen ... Ja, farväl nu!... Grud vare med er! . .. Farväl Jegoruschka!...»

»Att jag inte kunde få bjuda er på litet te!...» suckade Nastasja Petrovna.

Jegoruschka hade ögonen fulla af tårar och såg ej när fader Christofor och morbror gingo ut ur rummet. Han rusade fram till fönstret för att få se dem ännu en gång, men de syntes ej till på gården, och hunden kom just tillbaka från porten med ett själf-belåtet uttryck, som om han känt sig glad i medvetandet af att ha fullgjort sin plikt. Jegoruschkai4f»

pa steppen.

sprang ut på gården utan att veta hvarför. När han kom utanför porten såg han Ivan Ivanytsch och fader Christofor vika om hörnet. Han kände att med dessa båda män försvann för alltid allt det, som hittills fyllt hans lif; öfverväldigad af sorg sjönk han ned på en bänk och hälsade med heta tårar det nya okända lif, som nu trädde honom till mötes...

Hvad bar detta nya lif i sitt sköte?

Kallt blod.

Det långa godståget har redan länge stått vid stationen. Från lokomotivet höres intet ljud, elden har nästan slocknat ut; ingen människa synes till hvarken vid tåget eller i dörrarna till stationshuset.

Från en af vagnarna glider en matt ljusstrimma ut öfver skenorna. I vagnen sitta två män på en utbredd filt: den ena, en gammal gubbe med grått, yfvigt skägg, klädd i kort päls och hög hatt; den andra, en skägglös yngling i sliten rock af groft tyg och med höga, smutsiga stöflar. De äro kreaturshandlare. Gubben sitter med utsträckta ben, tyst och försjunken i tankar; ynglingen halfligger och spelar sakta på en dålig harmonika. På väggen hänger en lykta med ett talgljus,

Då man vid det matta ljusskenet ser in i den fullastade vagnen, förefaller det vid första ögonkastet som om några oformliga djur, liknande jättestora kräftor, tätt hoppackade ljudlöst krälade upp för de glatta väggarna, famlande med klor och antenner; men vid närmare påseende framträda tydligt ur skymningen först några horn, sedan långa, magra ryggar, smutsiga hudar, svansar, ögon... Det är oxar; derasskuggor bilda de fantastiska figurerna på väggarna. I vagnen finnas åtta oxar. Några af dem vända på hufvudena, se på männen och slå med svansarna; andra försöka lägga sig eller ställa sig så bekvämt som möjligt. De ha det mycket trångt. Om en lägger sig, måste de öfriga stå tätt hoppackade. De ha inga bås, inga krubbor, ingen halm, inte en enda hötapp...För att undvika olyckshändelser är det på vissa järnvägslinier förbjudet att ha hö i vagnarna och därför måste kreaturen vara utan föda under hela resan.

Efter en lång stunds tystnad tar gubben upp en silfverrofva ur fickan och ser efter hur mycket klockan är: en kvart öfver två.

»Vi ha redan stått här två timmar,» säger han gäspande. »Jag måste gå och skynda på dem, eljes få vi stå här tills det blir morgon. Gud vet hvad de göra... de måste ha somnat.»

Han stiger upp, skrider följd af sin långa skugga försiktigt ur vagnen ut i mörkret och går längs efter tåget. Då han gått förbi ett tjugutal vagnar får han se den röda glödhögen lysa i lokomotivet; en mänsklig gestalt står lutad mot ugnen; mösskärmen, näsan och knäna äro purpurröda, allt det öfriga är svart och kan knappt urskiljas i mörkret.

»Skola vi stanna här länge?» frågar gubben.

Intet svar. Den orörliga gestalten är tydligen försänkt i sömn. Gubben harklar sig och går, skälfvande i den råa, fuktiga nattluften, förbi lokomotivet; i samma ögonblick sticker det skarpa skenet från de två lyktorna honom i ögonen — och sedan blir nattens mörker ännu mer ogenomträngligt; han går in på stationen.Perrongen och trappstegen äro våta. Här och där lyser en hvit fläck af nyfallen snö, som ännu ej hunnit smälta.

Inne i stationssalen är det ljust och tryckande varmt som i en bastu. Det luktar fotogen. En våg och en liten gul soffa, på hvilken en man i konduktörsuniform ligger och sofver, är det enda som finns i rummet. Till vänster stå två dörrar öppna; genom den ena ser man telegrafapparaten och en lampa med grön skärm; det andra rummet är helt litet och upptages till hälften af ett mörkt skåp. På fönsterplatten i detta rum sitta lokomotivföraren och maskinisten. De disputera ifrigt och vrida och vända på sina mössor.

»Det är inte äkta bäfver,» säger maskinisten. »Äkta bäfver ser inte ut så. En sådan mössa af äkta bäfver skulle kosta fem silfverrubel — om ni vill veta det!»

»Det är en sak ni inte begriper!» hånar lokomotivföraren. »Fem silfverrubel!... Vi kunna ju fråga den där köpmannen... Herr Malachin!» säger han vänd till gubben. »Hvad är er tanke: är det äkta bäfver eller ej?»

Gubben Malachin tar mössan, undersöker skinnet med kännaremin, luktar på det, blåser upp håren; med ens uppklarnar hans allvarliga ansikte och helt belåtet säger han med ett föraktfullt leende:

»Således oäkta! Det är bara oäkta!»

Då uppstår en häftig ordstrid. Lokomotivföraren vidhåller att mössan är af äkta bäfver, men maskinisten och Malachin söka öfvertyga honom om motsatsen. Midt under striden kommer gubben plötsligt ihåg hvarför han kommit hit.»Hvad har jag att göra med om mössan är äkta eller oäkta?» säger han. »Men tåget står ju stilla! Hvarför? Hvad vänta vi egentligen på? Låt oss ge oss af!»

»Ja, vi skola väl ge oss i väg nu,» instämmer lokomotivföraren. »När vi rökt en cigarrett till ge vi oss af. Vi ha ingen brådska... Det gör alldeles detsamma hur länge vi stanna vid stationen!»

»Hur så?»

»Jo, ser ni... Vi ha blifvit för mycket försenade ... Om man blir försenad vid en station, måste man dröja vid de andra för att invänta det mötande tåget... Det är alldeles detsamma om vi ge oss af nu genast eller vänta tills det blir morgon, ty vi kunna ändå aldrig hinna bli n:o 14, kanhända vi bli n:o 23...»

»Jaså, är det på det sättet.»

»Ja, så är det...»

Malachin ser frågande på lokomotivföraren, funderar och mumlar liksom för sig själf:

»Gud straffe mig om jag inte har räknat alla timmar, som gått förlorade för oss och till och med antecknat dem i min bok: trettiofyra timmar ha vi stått stilla! Följden af detta blir antingen att mina oxar falla döda ned, eller också att jag inte får två rubel för köttet då vi komma fram. På det här sättet kan man ju bli alldeles ruinerad!»

Lokomotivföraren suckar och ser ut som om han ville säga: »Ja, sorgligt nog har ni alldeles rätt!» Maskinisten är

tyst och ser begrundande på mössan. De båda männens ansikten utvisa tydligt att de ha en gemensam, hemlig tanke, hvilken de ej vilja uttala — icke därför att de söka dölja den, utan därför attdylika tankar uttryckas mycket tydligare genom tystnad än genom ord. Och gubben förstår dem. Han sticker ned handen i fickan och tar upp en tiorubelsedel, och utan att säga ett ord, utan att ändra en min, lämnar han sedeln åt lokomotivföraren, så öppet och oförskräckt som man endast i Ryssland kan ge och taga emot mutor. Denne tar emot sedeln under tystnad, viker ihop den i fyra delar och stoppar långsamt och varligt ned den i fickan. Sedan lämna de alla tre rummet, väcka under vägen den sofvande konduktören och gå ut på perrongen.

»Ett sådant väder!» säger lokomotivföraren huttrande af köld.

»Ja, ett riktigt vargväder...»

Genom fönstret synes telegrafistens blonda hufvud bredvid den gröna lampan och telegrafapparaten; snart visar sig ännu ett annat hufvud, skäggigt och med röd mössa — det är troligen stationsföreståndaren. Han lutar sig fram öfver bordet och läser någonting på ett blått papper. Malachin går in i sin vagn.

Ynglingen halfligger som förut och spelar sakta på harmonikan. Han är skägglös, nästan blott ett barn ännu; öfver det runda, bleka ansiktet med de utstående kindkotorna och den barnsligt tankfulla blicken hvilar ett sorgset, undergifvet uttryck; ansiktet är ej den fullt utvecklade mannens, ehuru han är lika lång, lika groft och starkt byggd som gubben; han rör sig ej och ändrar ej ställning, det ser nästan ut som om han ej hade kraft att bringa den stora, tunga kroppen i rörelse. De stora, grofva fingrarna, som klumpigt handtera instrumentet, framlocka en oafbruten ström af milda, veka toner, hvilkasammansmälta till enkla, enformiga melodier; han lyssnar och är synbarligen mycket belåten med sin musik.

En ringning hörs, men så doft som om ljudet komme mycket långt bort ifrån. Strax därpå följer en andra, mycket kort ringning, så en tredje och slutligen hörs lokomotivets hvissling. Nu följer en stund af djup tystnad; vagnen rör sig ej ur stället, men under hjulen höras några egendomliga ljud, som likna snöns knarrande under medarna; vagnen rycker till och ljuden upphöra. Det blir åter fullkomligt tyst. Plötsligt stöta buffertarna ihop och af den våldsamma stöten rycker vagnen till så häftigt att oxarna falla på hvarandra.

»Af den där stöten kunde man ha slungats in i den andra världen,» mumlar gubben i det han sätter till rätta hatten, som af den häftiga stöten farit ned i nacken. »På det här sättet fördärfvar han all min boskap!»

Jascha reser sig upp utan att säga ett ord, griper en af de fallna oxarna vid hornen och hjälper honom upp...

Efter stöten blir det åter tyst. Under vagnshjulen höras åter samma ljud som af knarrande snö, och det förefaller som om tåget skred långsamt tillbaka.

»Strax blir det en puff igen!» säger gubben.

I samma ögonblick skakas tåget af en ny stöt, ett brakande höres, vagnen rycker till och oxarna falla åter på hvarandra.

»Det var besynnerligt,» säger Jascha lyssnande. »Tåget måste vara för tungt, det rör sig ju inte ur stället!...»»Förut var det inte för tungt, hvarför skulle det ha blifvit det nu med ens? Nej, käre vän, det är lokomotivföraren, som inte sköter det riktigt. Gå och ge honom det här, eljes fortsätter han så här ända tills det blir morgon.»

Jascha tar emot en trerubelsedel af gubben och går ut ur vagnen. Doft ljuda hans tunga steg och dö så småningom bort. Det blir tyst... Från vagnen bredvid höres ett svagt, långdraget råmande.

Jascha kommer tillbaka. Den kalla, råa luften strömmar in i vagnen.

»Stäng dörren, Jascha, och låt oss gå till hvila,» säger gubben. »Hvarför skall ljuset brinna i onödan?»

Jascha drar igen den tunga dörren, lokomotivet blåser och tåget sätter sig i rörelse.

»Det är kallt,» mumlar gubben i det han sträcker ut sig på filten och lägger hufvudet på ett knyte. »Den som ändå

vore hemma! Där är bädden varm och ren och mjuk, och där kan man bedja till Gud, men här är sämre än i en svinstia. På fyra dygn ha vi nu inte fått taga af stöflarna.»

Famlande och vacklande af tågets skakning öppnar Jascha lyktan och tar om ljuslågan med sina fuktiga fingrar. Lågan flammar upp, fräser som en stekpanna och slocknar.

»Ja, bror lille...» fortsätter Malachin då han hör Jascha lägga sig och känner hans breda rygg tätt bredvid sig. »Det är kallt. Det blåser in genom alla springor. Tänk om din mor eller syster skulle sofva här en natt! Men ser du, bror lille, du ville inte läsa och inte gå i skolan, därför fick du följa med din far och sköta oxarna. Det är ditt eget fel, du kan inte anklaga någon annan än dig själf... Nusofva dina bröder i sina fina sängar med varma täcken öfver sig, medan du, lat och smutsig, ligger här bredvid oxarna... Ja...»

Tågets brus öfverröstar gubbens ord, men han ligger länge och småpratar och suckar. Den kalla luften i vagnen blir allt mer tung och osund. Lukten af gödsel och rök gör den så vämjelig och kväljande att det börjar sticka i bröstet och strupen på Jascha. Han hostar och nyser, men gubben som är van vid luften drar djupa andetag som om lukten ej bekomme honom något.

Att döma af skakningen och dånet måste tåget gå med svindlande fart. Lokomotivet pustar och flåsar tungt och tåget rasslar och dånar i en helt annan takt — allt ger intryck af jäsande oro. Oxarna trängas och stöta med hornen mot väggen.

Då gubben vaknar tidigt på morgonen blickar en klarblå himmel in genom fönstret och genom springorna i vagnen. Kölden är plågsam, i synnerhet i rygg och fötter. Tåget står stilla. Sömnig och missmodig sysslar Jascha med en af oxarna.

Gubben vaknar vid dåligt lynne. Han låter höra ett vresigt harklande och med bister min och rynkade ögonbryn ser han på Jascha, som sätter sina breda skuldror mot oxens bröst och lyfter upp honom litet för att lösgöra hans ben...

»Sade jag inte i går att repet inte fick vara så långt,» brummar gubben — »inte så långt, bror lille!» — Men du gör aldrig som man säger utan skall alltid följa ditt eget hufvud!... Tölp!...»

Han slår upp dörren och dagsljuset strömmar in i vagnen. Ett persontåg står midt emot och strax bredvid syns ett rödt hus — det är någon störrestation med buffet. Marken, vagnarna, skenorna — allt är betäckt af ett tunt lager nyfallen snö. På det smala spåret mellan stationshuset och persontåget myllrar det af människor och en rödbrusig gendarm går fram och tillbaka. En betjänt klädd i frack och snöhvit nattkappa och som synbarligen är sömnig, utfrusen och mycket missnöjd med sin värld, skyndar framåt perrongen med ett glas te och ett par sockerbitar på en bricka.

Gubben reser sig upp och börjar bedja, vänd mot öster. Jascha, som gått ifrån oxen och ställt skofveln i ett hörn, tar plats bredvid honom och börjar också bedja. Han endast rör på läpparna och gör korstecknet, men gubben mumlar hela tiden halfhögt och uttalar slutet af hvarje bön högt och tydligt.

»... och i det tillkommande lifvet, amen!» säger gubben med hög röst, drar ett djupt andetag och börjar strax mumla en ny bön. Då han afslutar bönen säger han klart och tydligt: »... och frambära ditt offer!»

Då Jascha läst sina böner gör han skyndsamt korstecknet och säger sedan:

»Ge mig fem kopek!»

Då han fått fem kopek tar han en tekanna af röd koppar och skyndar till stationen efter kokande vatten. Han tar långa skutt öfver skenorna och lämnar stora spår efter sig i den mjuka snön. Under vägen häller han bort teet som var kvar sedan föregående dag och skyndar fram till buffeten, knackande med slanten mot kannan. Från vagnen kan man se hur värden skjuter undan den stora tekannan och ej vill gå in på att för fem kopek ge honom nästan hälften af allt som finns i samovaren, menJascha öppnar kranen, skjuter ut armbågarna för att ingen skall kunna hindra honom och fyller sin kanna full med sjudande vatten.

»Din förbannade tjufpojke!» ropar värden efter honom då han springer tillbaka till vagnen.

När gubben Malachin druckit té, uppklarnar hans mulna ansikte något.

»Nog tänker man på att äta och dricka, men att arbeta glömmer man bort,» säger han. »Hela dagen i går gjorde vi inte annat än åto och drucko och glömde bort att skrifva upp utgifterna. Herre Gud, en sådan försummelse!»

Högt genomgår gubben alla utgifterna från föregående dag och skrifver äfven upp i anteckningsboken hur mycket han gifvit lokomotivföraren, maskinisten, smörjaren...

Persontåget har under tiden gått och ett lokomotiv ilar fram och åter på banan, som det synes utan något mål — blott för att fröjda sig öfver sin frihet. Solen har gått upp och glittrar öfver snön; från taken drypa klara vattendroppar. Gubben stiger långsamt ned ur vagnen och går fram åt stationen. I första klassens väntsal stå lokomotivföraren och stationsföreståndaren, en ung man med rödt skägg och klädd i en präktig rock af ulligt tyg. Den unge mannen står stilla på ett ställe, graciös som en vacker kapplöpningshäst; han ser sig omkring, hälsar på de förbigående, småler, plirar med ögonen... Han är frisk och rödblommig och ser glad ut; hans ansikte riktigt strålar af lifsglädje och friskhet så att man vore frestad att tro att han nyss fallit ned från himlen tillsammans med snöflingorna. Dålokomotivföraren får se Malachin suckar han och ser besvärad ut.

»Det är omöjligt för oss att bli n:o 14,» säger han. »Vi voro för mycket försenade. Ett annat tåg har redan fått vårt nummer.»

Stationsföreståndaren ögnar hastigt igenom en förteckning. Sedan låter han sina blå, glädjestrålande ögon hvila på Malachin och börjar leende öfverösa honom med frågor:

»Är ni herr Malachin? Är det ni som rår om oxarna? Åtta vagnar? Hur skall det nu gå? Ni äro försenade och n:o 14 har ett tåg, som gick härifrån i natt, redan fått. Hvad ämnar ni nu göra?»

Med ett par rosenfingrar tar den unge mannen försiktigt i håren på Malachins päls och förklarar för honom vänligt och öfvertygande att tåget med det numret redan har gått, men att han dock med största nöje vill göra för Malachin allt som står i hans makt. Uttrycket i hans ansikte bär också tydligt vittne om att han verkligen gärna vill hjälpa icke blott Malachin utan alla människor — hvad han måste känna sig lycklig, nöjd och glad! Gubben hör noga på och ehuru han ingenting begriper af den sinnrika tågnumreringen, nickar han dock gillande och börjar till och med att lätt stryka med fingrarna öfver det mjuka, ulliga tyget i stationsföreståndarens rock. Han tycker om att se och höra på den behaglige unge mannen. För att visa honom sin erkänsla tar han upp tio rubel, lägger litet tveksamt två en-rubel-sedlar därtill och lämnar sedan alltsammans till stationsföreståndaren. Denne tar emot dem, för handen till mössan och stoppar ned dem i fickan med en behaglig rörelse.»Hur skola vi nu ordna det på bästa sätt?» säger han och plötsligt tycks han få en god idé som kommer hans ansikte att lysa upp. »KrigstågetKrigståg kallas de tåg som ursprungligen äro afsedda för trupptransporter; då de ej användas för härens räkning, begagnas de till godstransport, men gå fortare än vanliga godståg. har blifvit försenadt... som ni ser finns det inte här... Då kan jag ju låta det här tåget afgå i dess ställe? Jag låter då krigståget få n:o 23. Det blir ju bra?»

»Ja...» instämmer lokomotivföraren.

»Nå, det var ypperligt!» säger stationsföreståndaren förtjust. »Då har ni ingenting att vänta på utan ge er nu strax i väg! Jag skall genast ge signal! Utmärkt!»

Han tar afsked af Malachin och skyndar in till sig. Gubben är mycket nöjd med samtalet; han småler och ser sig omkring i salen som om han skulle söka något: kanske det finns något mer som är behagligt här inne?

»Men vi skola väl ändå dricka något först,» säger gubben och tar lokomotivföraren under armen.

»Det är bra tidigt att dricka något ännu.»

»Visst inte! Nu måste ni låta mig få bjuda er.»

De gå till buffeten. Sedan de druckit väljer lokomotivföraren noga hvad han skall bestämma sig för att äta.

Lokomotivföraren är en äldre man, mycket fet och med ett blekt, pussigt ansikte. Hans fetma är obehaglig och hyn gulaktig som hos människor som dricka mycket och aldrig sofva om nätterna.

»Ett glas till måste ni dricka!» säger Malachin. »Då det är så här kallt är det inte synd att dricka.Var så god och ät. Ser ni, min herre, nu litar jag på er att ni ställer så till att det inte blir några vidare hinder och dröjsmål under vägen. För oss kreatursbandlare är hvarje timme dyrbar. Den ena dagen kan det vara ett helt annat pris på köttet än den andra. Om man blir fördröjd en eller två dagar kan det hända att man i stället för att förtjäna pengar får vända hem utan ett öre... Var så god och tag för er... Jag sätter mitt hopp till er och ber få bjuda er på så mycket ni vill ha; jag skall alltid känna mig stå i tacksamhetsskuld till er.»

Då lokomotivföraren slutat äta återvänder Malachin till sin vagn.

»Jag har lyckats skaffa mig krigstågets nummer,» säger han till ynglingen. »Nu kommer det att gå raskt. Konduktören säger att om vi behålla det numret under hela resan äro vi framme i morgon afton kl. åtta... Utan omtanke och besvär vinner man ingenting... Ja, så är det... Lär af mig och försök att vänja dig...»

En karl med svart, sotigt ansikte, klädd i blus och smutsiga, trasiga byxor kommer fram till vagnsdörren. Det är smörjaren som nyss krupit under vagnen och med en hammare knackat på hjulen.

»Är det herrns kreatursvagnar?» frågar han.

»Ja, hur så?»

»Jo, två vagnar äro felaktiga. Det är omöjligt att låta dem följa med, de måste stanna kvar och repareras...»

»Det är bara påhitt af er! Ni vill ha drickspengar och förtjäna på det... det är alltsammans! Men det ämnar jag inte bry mig om!»»Som ni behagar, men jag måste strax anmäla saken.»

Lugnt och stilla, nästan mekaniskt tar gubben upp två tjugu-kopek slantar och ger dem åt smörjaren. Denne tar emot dem med samma orubbliga lugn, ser på gubben med en belåten min och börjar prata.

»Ni är således kreatursbandlare?... Det måste vara ett bra yrke!»

Malachin suckar, ser på den sotige mannen och säger att det visserligen förr i världen var mycket lönande att handla med oxar, men att det nu mer är mycket vanskligt och förenadt med stora svårigheter...

»Här är min kamrat,» afbryter honom smörjaren. »Kanske ni vill ge honom en slant också...»

Malachin ger äfven kamraten drickspengar... Tåget går fort och gör jämförelsevis korta uppehåll vid stationerna. Gubben är belåten. Den unge stationsföreståndaren har gjort ett behagligt intryck på honom; han har druckit brännvin och ett lätt töcken hvilar öfver tankarna, vädret är härligt och han tycker synbarligen att allt är godt och bra. Han pratar oafbrutet och skyndar fram till buffeten så snart tåget stannar vid någon station. Som han känner behof af att ha åhörare tar han med sig än lokomotivföraren, än maskinisten och skålar och dricker med dem.

»Ni ha ert yrke och vi ha vårt...» säger han med ett förnöjdt leende. »Gud gifve både er och oss att inte vår egen utan Guds vilja må få råda...»

Brännvinet piggar upp honom så småningom och försätter honom i ett riktigt verksamhetsraseri. Hanvill ständigt ha något att syssla med, vill att allt skall gå fort, gör en mängd förfrågningar och pratar oafbrutet. Än börjar han leta efter något papper i fickor och knyten, än kommer han plötsligt i håg något som han genast glömmer och sedan ej kan erinra sig, än tar han fram plånboken och börjar räkna sina pengar utan ringaste anledning... Han springer fram och tillbaka, suckar och slår med händerna... Han tar fram bref och telegram från slaktare i staden, räkningar, förteckningar, anteckningsboken, börjar göra sina beräknirgar med hög röst och vill att Jascha skall höra på.

Då han blir trött på att läsa i sina papper och tala om pris skyndar han fram till en af kreatursvagnarna, står alldeles orörlig en stund, slår sedan ihop händerna som i förfäran.

»Ack, Herre Gud! Herre Gud!» ropar han med jämmerlig röst. »Helige Blasius! Fastän de äro oxar, fastän de äro

kreatur ha de ju likväl liksom människorna behof af mat och dryck! Nu ha de hvarken ätit eller druckit på fyra dygn! O! Herre Gud! Herre Gud!»

Som en lydig son följer Jascha efter honom och uppfyller alla hans befallningar. Han tycker icke om att gubben så ofta besöker buffeten och fastän han har respekt för fadern, kan han ej afhålla sig från att göra en anmärkning.

»Ni har börjat bra tidigt!» säger han med en mörk blick på gubben. »Hvarför är ni så glad? Kanske ni firar någon namnsdag?»

»Du understår dig inte att tillrättavisa din egen far...»Då Jascha icke längre behöfver följa fadern sitter han orörlig på filten och spelar på harmonikan. Då och då stiger han ur vagnen, går längs tåget och stannar vid lokomotivet; hans uttryckslösa blick hvilar än på hjulen, än på arbetarna, som lassa ved på en tender; det heta lokomotivet frustar, och då de nyhuggna vedträna falla ned höres ett friskt, fylligt ljud. Maskinisten och hans biträde se tröga och likgiltiga ut och tyckas icke alls ha någon brådska. Då Jascha stått en stund vid lokomotivet går han långsamt framåt stationen; där ser han på hur frukosten serveras, mumlar någonting för sig själf och återvänder i sakta mak till vagnen. I hans ansikte spåras hvarken ledsnad eller något slags begär, synbarligen är det honom alldeles likgiltigt hvar han är: hemma, i vagnen eller vid lokomotivet...

På kvällen stannar tåget vid en stor station; lyktorna längs linien äro nyss tända och stråla klart och mildt som stjärnor i den friska, rena luften; endast kring stationshuset där det redan är mörkt sprida de ett skarpt, rödaktigt sken. På alla spår stå vagnar och det ser ut som om det ej funnes plats för något nytt tåg. Jascha skyndar fram till stationen för att hämta kokande vatten till téet. På perrongen promenerar en elegant klädd dam med en gymnasist. Långt borta synas en mängd ljus glimma i aftonskymningen — det är en stad. Hvilken? Det intresserar icke Jascha. Han betraktar det matta ljusskenet och de dystra byggningarna kring stationen, hör kuskarnas rop, känner hur den skarpa, kalla vinden biter i ansiktet och tänker att detta tydligen ej är någon vacker och behaglig utan en mycket tråkig stad...Vid tédags, då det är fullkomligt mörkt och lyktan åter hänger på väggen liksom föregående afton, skakas tåget af en lätt stöt och går sakta tillbaka. Efter en liten stund stannar det; man hör otydliga rop, någon rasslar med kedjorna kring buffertarna och ropar: »klart!» Tåget sättes i rörelse och går framåt. Efter några minuters förlopp glider det åter tillbaka.

Då Malachin stiger ur vagnen känner han icke längre igen tåget. Efter hans kreatursvagnar ha tillkopplats en mängd andra, mindre vagnar, några med, andra utan last. Konduktörer som han ej känner igen gå fram och åter längs tåget. På hans frågor svara de kort och vresigt. De bry sig icke det ringaste om Malachin, utan skynda sig att ställa tåget i ordning för att så snart som möjligt bli lediga och få komma in i värmen.

»Hvad har det här tåget för nummer?» frågar Malachin.

»17!»

»Hvarför har ni kopplat mina vagnar från det andra tåget?»

Då gubben ej får något svar, går han till stationshuset. Han söker först efter lokomotivföraren som han förut talat med, men då han ej ser till honom går han till stationsföreståndaren. Denne sitter vid ett bord och bläddrar i en mängd papper. Han är ifrigt sysselsatt och låtsar som om han ej märkte den inträdande. Hans yttre är mycket obehagligt: han har svart, kort afstubbadt hår, utstående öron, lång näsa, brun hy; ansiktsuttrycket är barskt och hånfullt. Malachin börjar framlägga sina klagomål.»Hvad för slag!» ropar stationsföreståndaren förargad. »Hvarför vill ni inte följa med n:o 17? Tala tydligare, jag begriper inte ett ord! Vill ni att jag skall vända upp och ned på allting för er skull?»

Frågorna hagla och utan någon upptänklig orsak blir han allt häftigare och häftigare. Malachin börjar trefva i fickan efter plånboken, men stationsföreståndaren rusar upp från stolen och ut ur rummet af någon oförklarlig anledning bringad i yttersta raseri. Malachin går ut med en axelryckning och söker efter någon som han kan få tala med.

Antingen det nu var för att få någon förströelse, eller för att afsluta den bragdrika dagen med ett nytt upptåg, eller

därför att en skylt med orden: »Telegraf» faller honom i ögonen — allt nog han går fram till luckan och ber att få afsända ett telegram. Han tar pennan, funderar en stund och skrifver på en bit blått papper: »Trafikchefen. Åtta vagnar med kreaturslast. Försenas vid hvarje station. Ber att få medfölja ett tåg som går fort. Svar betaldt. Malachin.»

Då han afsändt telegrammet går han tillbaka till stationsföreståndarens rum. På en soffa klädd med grått tyg sitter en fin herre med glasögon. Han är klädd i en underlig, pälsbrämad rock, som mycket liknar en fruntimmerskappa. Framför honom står en uniformsklädd man, mager men kraftfullt byggd.

»Gud bevare oss!» säger den senare vänd till herrn i den underliga rocken. »Nu skall jag berätta för er hur det gick till. Z-bolaget har helt enkelt stulit de tre hundra godsvagnarna från N-bolaget. Det är faktum! Jag bedyrar det vid Gud! Det lät föra hemdem, måla om dem, märka dem med sin stämpel. N-bolaget skickade omkring sina agenter öfverallt för att söka reda på dem. På Z-banan funno de en söndrig vagn som de läto reparera på sin verkstad — och upptäckte då sin egen stämpel på hjulen och axlarna! Hur kunde det komma sig? Om någon annan skulle begå ett sådant bedrägeri blefve han skickad till Sibirien — men järnvägsbolagen!...»

Malachin blir förtjust öfver att få prata med bildade människor. Han stryker sitt skägg och börjar blanda sig i samtalet.

»Jag kan tala om för er något som bevisar en lika stor hänsynslöshet,» säger han. »Jag transporterar oxar till X. Åtta vagnar. Ja, det är nog godt och väl... Men nu låta de mig betala för hvarje vagn efter sex hundra puds vikt. Åtta oxar väga inte sex hundra pud utan mycket mindre, men det taga de ingen hänsyn till...»

I samma ögonblick stiger Jascha in i rummet för att söka fadern. Han hör på och ämnar sätta sig på en stol, men kommer troligen att tänka på att han är allt för tung, hvarför han går ifrån stolen och slår sig ned på fönsterplatten.

»Men det taga de ingen hänsyn till,» fortsätter Malachin, »och fordra dessutom att jag och min son skola betala fyrtio två rubel — tredje klassens biljettpris — fastän vi resa i samma vagn som oxarna. Detta är min son Jakob; jag har två söner till, men de äro hemma och gå i skolan... Ja, vi kreatурshandlare bli helt och hållet ruinerade af järnvägsbolagen. Det var mycket bättre förr i världen då kreaturen drefvos fram af herdar...»Gubben talar mycket långsamt och ser på Jascha efter hvarje mening som om han ville säga: »hör hur jag förstår att tala med bildadt folk!»

»Ja, Gud bevare oss!» afbryter honom den uniformsklädde mannen. »Det är ingen som förargar sig öfver allt sådant, ingen som klandrar det! Hvarför? Jo, helt enkelt därför att missförhållanden väcka förargelse och sticka i ögonen endast där de höra till ovanligheten och verka störande på den vanliga ordningen. Här däremot där utprejningssystemet tillhör själfva programmet och ingår i själfva grundvalen för alla bestämmelser och förordningar, där det så att säga satt sin prägel på hvarje skena, ha alla dessa missförhållanden alltför lätt blifvit en inrotad vana! Ja, så är det!...»

Det ringer för andra gången. Herrn med den besynnerliga rocken stiger upp. Den uniformsklädde mannen tar honom under armen och fortsätter att prata ifrigt medan de gå ut på perrongen. När det ringt för tredje gången kommer stationsföreståndaren inspringande och sätter sig vid bordet.

»Förlåt, med hvilket tåg skola mina vagnar gå?» frågar Malachin.

Stationsföreståndaren ser på ett papper och svarar vresigt:

»Ni är ju Malachin? Åtta vagnar? Ni har att betala till mig inalles fjorton rubel tjugu kopek.»

Då han tagit emot pengarna skrifver han upp något, strör öfver sand, rycker med sig några papper från bordet och skyndar ut ur rummet.

Klockan tio på kvällen får Malachin svar från trafikchefen: »Ni skall ha företräde.» Då gubbenläst telegrammet blinkar han illmarigt och stoppar ned det i fickan, mycket nöjd med sig själf.

»Se på mig,» säger han till Jascha, »och tag lärdomen i akt!»

Vid midnatt går tåget vidare. Natten är lika mörk och kall som den föregående och vid stationerna göras långa uppehåll. Jascha sitter på filten och spelar sakta på sin harmonika, och gubben söker fortfarande på alla upptänkliga sätt att finna sysselsättning. Vid en station får han den idén att han skall skrifva en rapport öfver hvad som timat. På hans begäran skrifver en gendarm: »Jag, Ilja Tschered, — underofficer vid Z-afdelningen af N-ska gendarmkåren, tjänstgörande vid järnvägen enligt lagen af den 19 maj 1871 paragraf 11 — nedskref detta den 10 november 1880...»

»Hvad skall jag skrifva vidare?» frågar gendarmen.

Malachin breder ut alla sina papper, bref, telegram, räkningar... Han är ej fullt på det klara med hvad han egentligen vill att gendarmen skall skrifva; det är ingen särskild händelse han önskar omtala, utan han vill beskrifva hela sin resa, alla sina förluster, samtalen med stationsföreståndarna — allt detta vill han skall skildras klart och utförligt.

»Skrif vidare:» säger han, »och vid Z-station lät stationsföreståndaren koppla mina vagnar från tåget, därför att jag ej föll honom i smaken.»

Han vill nu att gendarmen noggrant skall beskrifva honom. Denne hör på, men tröttnar snart och fortsätter skrifva innan gubben slutat tala. Rapporten afslutas påföljande sätt: »Ofvanstående har jag, underofficer Tschered, nedskrifvit och ämnaröfverlämna rapporten till chefen för Z-afdelningen samt gifva en kopia af densamma åt Gabril Malachin.» Gubben tar emot kopian, lägger den bland de öfriga papperen som fylla hans ficka och går nöjd och belåten in i sin vagn.

Följande morgon vaknar Malachin åter vid dåligt lynne, men nu utöser han ej sin vrede öfver Jascha utan öfver oxarna.

»Oxarna gå förlorade!» brummar han. »De gå förlorade! Dö allesammans! Gud straffe mig! De dö hvar enda en!»

Oxarna, som ej på länge fått något att dricka, plågas af törst, slicka rimfrosten från väggarna och då Malachin kommer fram till dem börja de slicka hans päls. Uttrycket i deras klara, tårfyllda ögon vittnar så tydligt om att de äro utmattade af törst och af vagnens skakningar, att de plågas af hunger och förtviflan.

»Hvad tjänar det till att forsla er?» brummar Malachin. »Snart dö ni allesammans! Det är riktigt motbjudande att se på er!»

Vid middagstiden stannar tåget vid en stor station, där kreaturen alltid bruka vattnas. Man bär in vatten till Malachins oxar, men de vilja icke dricka: vattnet är för kallt...

*

Ännu två dygn förflyta och ändtligen skymtar staden fram i fjärran genom ett mörkt töcken. Resan är slut. Tåget stannar vid godsstationen. Då oxarna blifvit försatta i frihet vackla de och snafva som om de ginge på glatt is.När aflastningen och besiktningen är slut taga Malachin och Jascha in i ett smutsigt, billigt rum beläget i stadens utkant och vid det torg, där kreaturshandeln brukar försiggå. De bo i smuts, äta eländig mat, som de aldrig skulle förtära hemma, sofva vid de skärande tonerna från en dålig orkester, som dag och natt spelar i värdshuset under deras rum. På morgonen går gubben ut för att skaffa köpare och Jascha sitter inne i rummet eller också går han ned på gatan för att se på staden. Det smutsiga torget, värdshusskylten, en klostermur som skymtar fram ur dimman, är allt hvad han ser... Ibland går han öfver gatan för att se på ett delikatesshandelsfönster där han med förtjusning betraktar några askar med pepparkakor i alla möjliga färger; sedan gäspar han och vänder långsamt tillbaka till värdshuset. Hufvudstaden intresserar honom icke.

Slutligen har Malachin funnit köpare och tingat förare. Oxarna skola drifvas till andra ändan af staden och indelas nu i grupper, hvar och en på tio stycken. Utmattade och med hängande hufvuden gå oxarna framåt de

bullersamma gatorna och betrakta med likgiltiga blickar allt det, som de nu se för första och sista gången i sitt lif. Förarna gå bakom dem, äfven de med nedböjda hufvuden. De ha tråkigt... Då och då vaknar någon af dem upp ur sina tankar, kommer ihåg att framför honom gå oxar som blifvit lämnade i hans vård och för att visa att han är medveten om sin mänskliga öfverlägsenhet lyfter han käppen och låter den falla ned på en af oxarnas rygg. Oxen rycker till af smärta, springer några steg framåt och ser sig omkring med ett uttrycksom om han blygdes öfver att bli slagen i främmande människors åsyn.

Då Malachin sålt oxarna och köpt presenter åt sin familj, göra han och Jascha sig i ordning för hemresan. Ett par timmar före tågets afgång går gubben, som druckit mycket med sina affärsvänner, ned i värdshuset tillsammans med Jascha för att dricka té. Liksom alla landtbor vill han ej äta ensam; han vill ha sällskap, någon som är lika språksam och förnuftig som han själf.

»Bed värden komma hit,» säger han. »Säg att jag vill bjuda honom.»

Värden, en välmående man, som ej känner det ringaste intresse för sina gäster, kommer och slår sig ned vid bordet.

»Ja, nu har man afslutat handeln,» säger Malachin till honom med ett leende. »Ser ni priset på kött växlar så oerhördt. Vi skulle ha kommit hit tre dagar förr, men blefvo försenade, och nu är efterfrågan på kött inte så stor, ty fastan tillstundar... Men hvad skall man göra?... Jag har förlorat omkring fjorton rubel på hvarje oxe. Vill ni veta hur mycket frakten gått till för hvar oxe? Enligt taxan skulle den gå till femton rubel, men därtill komma omkring sex rubel pr oxe i extra utgifter: mutor, traktering o. s. v....»

Värden hör på af artighet och dricker motvilligt sitt té. Malachin suckar, slår med händerna och talar vidt och bredt om sin otur, men det syns dock tydligt att han i själfva verket föga bekymrar sig öfver de förluster han lidit. Det är honom alldeles likgiltigt om han förlorar eller förtjänar, blott hanhar någon att tala med, något att sysselsätta sig med och tåget ej blir försenadt.

Belastade med säckar och knyten gå Malachin och Jascha ned på gatan för att åka tilll stationen. Värden, uppassaren och några kvinnor följa med dem. Gubben är mycket rörd. Han delar ut slantar åt alla håll och säger i högtidlig ton:

»Farväl! Gud gifve eder hälsa och lycka! Om vi få lefva och ha hälsan komma vi nog snart åter. Farväl! Mycken tack!... Gud vare med eder!»

Då gubben satt sig i slädan tar han af sig hatten och gör korstecknet, vänd åt det håll där klostermuren skymtar fram ur dimman. Jascha sätter sig på ena kanten och låter benet hänga utanför släden. Hans ansikte är lika uttryckslöst som förut; där syns ej minsta spår hvarken af ledsnad eller af något slags begär. Han gläder sig ej öfver att få resa hem och sörjer ej öfver att han sett så litet af staden.

»Kör!»

Isvostschiken smäller med piskan, vänder sig om och börjar gräla öfver den tunga packningen...

* Ett obotligt ondt.

1.

edicine studeranden Meyer och eleven vid konstakademien i Moskva, Ribnikoff, gingo en afton till sin vän, jur. studeranden Vasiljeff, och föreslogo honom att följa med till S—ff-gatan. Först ville Vasiljeff icke gå in på förslaget, men sedan klädde han sig och gick med.

Han hade aldrig i lifvet besökt dåliga kvinnor, utan kände till dem endast genom hörsägner och genom böcker. Han visste att det fanns sådana sedeslösa kvinnor, hvilka på grund af en mängd svåra förhållanden, till exempel dålig uppfostran, nöd och fattigdom, tvingats att sälja sin heder för pengar. Den sanna, rena kärleken och dess frukt är något fullkomligt främmande för dem; deras mödrar och systrar begråta dem såsom döda; vetenskapen betraktar dem som ett oundvikligt ondt; männen ha samma uppfattning om dem och behandla dem därefter. Men

trots allt detta, finns Gudsbelätet dock ännu kvar hos dem. De känna sin synd och hoppas på förlåtelse; och alla dessa olyckliga varelser, som

längta efter frälsning, finna den äfven i lika rikt mått som alla andra människor. Samhället förlåter icke människorna deras förflutna lif, men Gud anser ej Maria Magdalena för ringare än alla helgonen. När Vasiljeff såg någon på gatan hvars dräkt och åtbörder tillkännagåfvo den fallna kvinnan, eller när han såg henne afbildad i skämttidningarna, brukade han alltid komma ihåg en berättelse, som han en gång läst: en renhjärtad och karaktersfast ung man fattade kärlek till en fallen kvinna och föreslog henne att bli hans hustru; hon blef det äfven, men ansåg sig ovärdig en sådan lycka och tog in gift.

Vasiljeff bodde på en af de bakgator, som gå från Twerskojbulevarden. Då han gick hemifrån med sina vänner, var klockan omkring elfva. Efter en stund började den första snön falla, och den lätta, nyfallna snön lade sin boja öfver hela naturen. Snöflingorna sväfvade omkring i luften, under fötterna knarrade den mjuka snön, marken, hustaken, träden, gatstenarna — allt syntes så mjukt och hvitt och ungt; lyktorna brunno i afton klarare än eljes, luften var genomskinlig, vagnarna rullade fram med ett doft buller, och under inflytande af den friska, klara, kalla luften strömmade känslorna fram lika rena som den hvita, nyfallna, mjuka snön.

»Till denna dystra strand,» gnolade medicinaren, som hade en vacker tenor, »drages jag oemotståndligt af okända makter ...»

»Se kvarnen därborta... I ruiner den fallit re'n...» instämde artisten.

»Se kvarnen därborta... I ruiner den fallit ren...» upprepade medicinaren, rynkade ögonbrynen och skakade på hufvudet med en bekymrad min.

Han tystnade plötsligt och tog sig för pannan. När han efter en stund lyckades komma ihåg fortsättningen, började han sjunga med så vacker röst, att han väckte de förbigåendes uppmärksamhet:

»Här njöt jag en gång den fria kärlekens lycka...»

Alla tre gingo de in på en restaurant och drucko ett par glas brännvin vid disken utan att taga af sig rockarna.

Då Vasiljeff höll på att dricka det andra glaset, fick han se en bit kork i brännvinet; han höjde då glaset och undersökte det länge, plirande med ögonen. Medicinaren förstod ej orsaken till hans beteende och sade:

»Nå, hvad är det du ser? Jag ber dig, var inte så filosofisk! Vattnet är till för att drickas, fisken för att ätas, kvinnorna för att tillfredsställa våra begär och snön för att trampas ned. Om du ändå ville vara som andra människor för en enda gång!»

»Ja, hvarför inte?» svarade Vasiljeff leende. »Har jag kanhända vägrat det?»

Brännvinet gjorde honom vek. Med ett ömt uttryck betraktade han sina vänner och smålog mildt mot dem. Hvilken orubblig jämnvikt råder icke hos dessa friska, starka, glada människor — hos dem förekomma inga slitningar mellan förstånd och hjärta. De älska teatern med passion, prata mycket, bygga luftslott och dricka utan att få ondt i hufvudet dagen efter. De äro poetiska och lidelsefulla, veka och djärfva, de ha arbetsförmåga och de arbeta, de känna inga band, de kunna skratta utan orsak och prata nonsens, de äro varmhjärtade, ärliga, själf-

försakande och likna i intet fall dem, hvilka liksom Vasiljeff beräkna hvarje steg och hvarje ord, äro misstrogna, försiktiga och göra affär af ett förfluget ord. Han fick lust att för en enda kväll lefva så som vännerna brukade och befria sig från sin egen kontroll. Var det alldeles nödvändigt att dricka brännvin? Han måste dricka, ehuru han visste att följden skulle bli en sprängande hufvudvärk dagen därpå. Skulle han gå med till kvinnorna? Han

måste gå med. Han kände behof af att skratta, jubla och skämta . . .

Han gick småleende ut från restauranten. Vännerna voro just i hans smak — den ene hade en gammal bredskyggig hatt, som skulle vittna om artistisk vårdslöshet, den andre — en ganska förmögen yngling — bar sälskinnsmössa som tecken till att han var rik; allt gjorde ett behagligt intryck på honom: snön, det bleka lyktskenet, de djupa, mörka fotspåren på den nyfallna snön; han beundrade äfven luften och i synnerhet denna genomskinliga, fina, oskuldsfulla, nästan jungfruliga ton, som endast två gånger om året hvilar öfver naturen, nämligen då allt betäckes af den första snön, och under klara dagar eller månskensnätter på våren då isen lossnar i floden.

»Till denna dystra strand,» sjöng han med låg röst, »drages jag oemotståndligt af okända makter ...»

Denna melodi förföljde under hela vägen både honom och vännerna, och alla tre gnolade den ofrivilligt och utan att hålla takt med hvarandra.

Vasiljeff gick och fantiserade. Han inbillade

sig att han och vännerna strax efter klockan tio

bultade på en port, att de genom en mörk korridor och ett mörkt rum smögo sig in till kvinnorna, att han obemärkt tog fram tändstickorna, och när han plötsligt strök eld, fick se ett tärdt ansikte med ett uttryck af djupt skuldmedvetande. Det var en okänd kvinna — blond eller mörk — med utslaget hår och klädd i hvit nattdräkt; ljusskenet skrämde henne och i största förvirring ropade hon: »För Guds skull, hvad gör ni? Släck ljuset!» Det var hemskt allt det där, men det var intressant och hade nyhetens behag.

2.

Vännerna från Trubnojtorget hade kommit fram till Gratschervko och voro snart inne på en af dessa bakgator, som Vasiljeff endast genom hörsägner kände till. Fönstren i de båda husraderna voro klart upplysta, dörrarna stodo på vid gafvel och ljudet af glada melodier strömmade ut genom de öppna dörrarna och blandade sig i ett egendomligt virrvarr som om det kommit från en osynlig orkester, som stämde sina instrument någonstädes inne i mörkret. Vasiljeff blef förvånad och sade:

»Så många hus!»

»Ja,» sade medicinaren. »Men i London är det tio gånger värre. Där finnas omkring hundra tusen sådana kvinnor.»

Kuskarna sutto på sina kuskbockar, lugna och likgiltiga som öfverallt annorstädes, och på trottoarerna skyndade människorna fram och tillbaka alldeles som på alla andra gator. Det var ingen, som tycktes vilja smyga sig undan, ingen som drog upp kragen för att dölja ansiktet, ingen som ogillande skakade på hufvudet. All denna likgiltighet, detta virrvarr af toner från piano och fiolmusik, dessa klart upplysta fönster och vidöppna dörrar — allt detta gjorde intryck af något djärft, fräckt och ohöljdt. Kanske var det lika gladt och bullersamt på slafmarknaderna förr i tiden — kanske samma drag af likgiltighet äfven då präglade människorna.

»Låt oss börja från början!» sade artisten.

Vännerna gingo in genom en trång korridor, upplyst af lampor med reflexionsskärmar. En man med orakadt lakejansikte och sömniga ögon och klädd i mörk röck, reste sig upp från en gul divan.

En obehaglig lukt af tvättinrättning och ättika strömmade emot dem. Från korridoren ledde en dörr in till ett klart upplyst rum. Medicinaren och artisten stannade vid dörren och sträckte på halsen för att kunna se in i rummet.

»Bona-sera, seniora, rigoletto-hugenotti-traviata!» hälsade artisten.

»Gravanna-tarakano-pistoletto!» sade medicinaren, tryckte hatten mot bröstet och bugade sig djupt.

Yasiljeff stod bakom dem. Han ville äfven säga någonting i samma stil, men då han icke kunde finna något lämpligt, log han endast, kände sig förlägen, nästan skamsen och väntade otåligt på hvad som vidare skulle komma. I dörren visade sig en ung,220

blond flicka på sjutton, aderton år, med kortklippt hår, kort, blå klädning och hvita hängslen.

»Hvarför står ni där vid dörren?» sade hon. »Tag af er rockarna och stig in i salen.»

Medicinaren och artisten började tala italienska och gingo in i salen. Vasiljeff följde dem litet tveksam.

»Tag af er rockarna, mina herrar!» sade betjänten barskt.

Utom den blonda flickan fanns ännu en kvinna i salen. Hon hade icke den vanliga ryska typen, var mycket fyllig, högväxt och bararmad. Hon satt vid pianot och lade patience i knäet och ägnade ingen uppmärksamhet åt gästerna.

»Hvar äro de andra damerna?» frågade medicinaren.

»De hålla på att dricka te,» sade blondinen. »Stefan!» ropade hon, »gå och säg damerna att studenterna äro här.»

Efter en stund inträdde tre damer i rummet. Den ena bar en högröd dräkt med blå ränder. Ansiktet var pussigt och illa sminkadt, håret neddraget i pannan. Hon började sjunga några stycken med en obehagligt gäll, grof altröst. Strax därpå kom ännu en dam, så ännu en ...

Vasiljeff kunde ej finna något nytt och intressant i allt detta. Han tyckte att han förr någonstädes sett denna sal, pianot, speglarna med de dåliga guldramarna, dräkten med de blå ränderna och hängslena, de slöa, likgiltiga ansiktena. Han hade väntat att allt här skulle vara tyst, mörkt och hemlighetsfullt, att det skulle hvila en prägel af skuldmedvetande öfver kvinnorna, men han såg icke ettETT OBOTLIGT ONDT.

spår af allt detta, som på samma gång lockat och skrämt honom. .

Allt föreföll så alldagligt, så prosaiskt och ointressant. Det enda, som särskildt ådrog sig hans uppmärksamhet, var den smaklöshet, som framträdde öfverallt — i rummets dekorering, i dräkterna och i de dåliga taflorna, och som tycktes vara fullkomligt afsiktlig. Denna smaklöshet var något karakteristiskt.

»Hvad alltsammans ändå är futtigt och dumt!» tänkte Yasiljeff. »Hur är det möjligt, att allt det fadda och osköna, som jag ser här, kan fresta normala människor och drifva dem att begå så förfärliga synder — att köpa lefvande varelser för pengar ? Jag förstår mycket väl att rikedom, skönhet, behag eller en häftig passion kan förleda människor till synd, men finnes väl något sådant här? Hur kunna de låta bedåra sig af allt detta usla? Men hvad tjänar det till att grubbla öfver detta!...»

»Hör du, storskägg, bjud på porter!» sade den blonda flickan till honom.

Yasiljeff kände sig plötsligt alldeles bortkommen.

»Med största nöje,» sade han och bugade sig artigt. »Men då måste ni ursäkta, fröken, att jag ... att jag inte kan dricka med er. Jag dricker aldrig.»

Efter fem minuter voro vännerna redan på väg till ett annat hus.

»Nå, men hvarför rekvirerade du in porter?» sade medicinaren försmädligt. »En sådan slösare! Att så lättsinnigt kasta bort fem rubel!»222

»Hvarför skulle jag inte kunna bereda henne det nöjet, då hon så gärna ville det?» urskuldade sig Vasiljeff'.

»Det vår inte henne, utan hennes värdinna, du beredde nöjet. Det är värdinnorna, som uppmana dem att bedja

gästerna bjuda, och som ha fördel däraf.»

»Se kvarnen därborta,» gnolade artisten, »i ruiner den fallit re'n ...»

De gingo till nästa hus. Vännerna stannade i det yttre rummet och gingo ej in i salen. Liksom på förra stället kom också här en gestalt klädd i svart röck och med ett välmående betjäntansikte emot dem. Medan Vasiljeff betraktade betjäntens ansikte och nötta röck, tänkte han:

»Hvad måste icke den enkle, ryske mannen ha upplefvat, innan ödet kastat hit honom som betjänt! Hvar har han varit förut, och hvilket lefnadskall har han haft? Hvilka motgångar vänta väl honom ännu? Är ban gift? Hvar finns hans mor och vet hon af att han tjänar här som betjänt?» Så snart de inträdde i ett nytt hus, ägnade Vasiljeff ofrivilligt sin första uppmärksamhet åt betjänten. I ett af dessa hus, det ijärde i ordningen, var betjänten en liten späd och mager varelse med klockkedja fram på västen. Han satt och läste tidningen och bekymrade sig ej det minsta om de inträdande. Då Vasiljeff betraktade hans ansikte, fick han det intrycket, att en man med ett sådant utseende skulle kunna både stjäla, mörda och begå mened. Men i själfva verket var dock detta ansikte ganska intressant: en hög panna, grå ögon, platt näsa, tunna, sammanpressade läppar; han såg dum ut och hade just nu något

djärft i blicken — alldeles som en ung jakthund, som spårat upp en hare. Vasiljeff kände god lust att stryka med handen öfver hans hår: skulle det vara sträft eller lent? Troligen sträft som på hundar.

3.

De två glas porter, som artisten druckit, hade stigit honom åt hufvudet och gjort honom onaturligt munter.

»Nu gå vi till ett annat ställe!» kommenderade han och slog med händerna. »Jag skall visa er något ännu bättre!»

Då han fört sina vänner till det hus, som enligt hans mening var bäst, ville han dansa kadrilj. Medicinaren knotade öfver att musikanterna begärde en rubel, men gick slutligen in på att bli hans vis-à-vis. Kadriljen började.

Äfven här såg man samma smaklösa prål som på de föregående ställena. Här funnos alldeles likadana speglar och taflor, likadana frisyrer och dräkter. Då Vasiljeff noga granskat allt, kom han till det resultatet, att det ändå icke kunde kallas smaklöst, men att den smak och den stil, som rådde på S—ft-gatan, ej stod att finna annorstädes — det var något fullkomligt i all sin fulhet, något, som ej var tillfälligt, utan i detalj utarbetadt. När han kom till det åttonde huset, förvånade han sig hvarken öfver färgen på dräkterna eller öfver de långa släpen, de

granna banden, matroskostyraerna och de pussiga, blåröda kinderna; han förstod, att allt här var som det borde vara, att om bara en enda af kvinnorna hade varit klädd som andra människor, eller om det hängt vackra gravyrer på väggarna, skulle det ha verkat störande på den anda, som rådde här på gatan.

»Hvilken fullkomlig brist på grace i deras sätt att bjuda ut sig!» tänkte han. »Ar det verkligen möjligt att de inte inse, att lasten blir berusande endast när den är väl dold och när den bär skönhetens och dygdens förklädnad? En enkel, svart dräkt, ett blekt ansikte, ett sorgset leende och stämningsfull skymning verka kraftigare än allt detta simpla glitter. Hvilken inskränkthet! Om de icke själfva begripa detta, borde deras gäster lära dem att...»

En dam, klädd i polsk dräkt med hvitt päls-garnityr, kom och satte sig bredvid honom.

»Hvarför dansar ni icke?» frågade hon. »Hvarför ser ni så bedröfvad ut?»

»Därför att jag har tråkigt.»

»Säg till om en flaska vin, så behöfver ni inte ha tråkigt längre.»

Vasiljeff svarade ingenting. Efter en stunds tystnad frågade han:

»Hur dags går ni och lägger er?»

»Klockan sex.»

»Och när stiger ni upp?»

»Ibland klockan två och ibland klockan tre.»

»Och hvad gör ni när ni stigit upp?»

»Vi dricka kaffe och klockan sju äta vi mid-

dag.»

»Hvad bruka ni få till middag?»

»Vanligen köttsoppa eller kål, biffstek och dessert. Vår värdinna har en bra jungfru. Men hvarför frågar ni allt det där?»

»Bara för att ha något att tala om.»

Det var mycket Vasiljeff skulle ha velat tala med henne om. Han kände en oemotståndlig önskan att få veta hvarifrån hon var, om hennes föräldrar lefde, och om de visste att hon var här, hur hon kunnat komma sig in i detta hus, om hon var glad och nöjd eller om hon plågades af tunga, sorgsna tankar, om hon hoppades att komma bort ifrån de förhållanden, i hvilka hon nu lefde ... Men han kunde icke uttänka hur han skulle börja, och i hvilken form han skulle framställa frågan för att icke synas ogrannlaga. Han satt länge och funderade och frågade sedan:

»Hur gammal är ni?»

»Aderton år,» svarade damen, medan hon skrattande såg på de gester, som den dansande artisten utförde med händer och fötter. Plötsligt brast hon ut i gapskratt och sade något mycket cyniskt. Vasiljeff blef förlägen och försökte le, då han icke visste hvilket uttryck han skulle antaga. Han var den ende, som skrattade, alla de öfriga — hans vänner, musikanterna och kvinnorna — sågo icke ens på

hans granne och hade säkert icke hört hvad hon sade.

»Säg till om vin!» föreslog hon åter.

Hennes röst och hvita pälsgarnityr gjorde ett obehagligt intryck på honom, och han gick ifrån henne. Han tyckte, att det var kväfvande hett, och

hjärtat började bulta kraftigt som en hammare: tack, tu, tack, tu!

»Låt oss gå härifrån!» sade han och grep artisten i armen.

»Vänta, vi skola sluta dansa först!»

Medan Vasiljeff väntade på artisten och medicinaren, vände han sig mot orkestern för att slippa se kvinnorna. En vacker gubbe med glasögon — mycket lik marskalk Bazaine — spelade piano, och en ung man med blondt skägg, klädd efter sista modet, spelade fiol. Hos den unge mannen fanns intet, som vittnade om nöd och lidanden, han såg icke heller dum ut, utan det var tvärtom något ungdomsfriskt, lifligt och intelligent i hans ansikte. Han var dyrbart och smakfullt klädd och spelade med känsla. Hur hade han och den vackre, vördnadsvärde gubben kommit hit? Hur kunde de sitta här utan att blygas? Hvad intryck gjorde väl kvinnorna på dem?

Om de, som spelade, varit trasiga, betryckta, hungriga eller druckna människor med slöa, tärda ansikten, då skulle deras närvaro på detta ställe varit förklarlig. Men som det nu var, föreföll det Vasiljeff alldeles obegripligt. Han kom ihåg berättelser, som han läst, där fallna kvinnor skildrats som ångerfulla varelser, medvetna om sin synd och skam, men mellan dessa och dem han nu såg, kunde han ej finna någon likhet. Let föreföll honom som

om de ej voro fallna kvinnor, utan tillhörde ett alldeles särskildt släkte, som var honom främmande, som han ej kunde förstå; om han förr skulle ha sett sådana varelser framställda på scenen eller skildrade i böcker,

skulle han ha tvitlat på att de funnos till i verkligheten ...

Kvinnan med det hvita pälsgarnityret skrattade åter och sade något cyniskt med hög röst. En känsla af vämjelse grep honom, han rodnade och gick sin väg.

»Vänta, vi komma med!» ropade artisten.

4.

»Jag hade ett samtal med min dam innan vi började dansa,» berättade medicinaren, när alla tre gingo på gatan. »Vi talade om hennes första roman. Han, hjälten, en bokhållare i Smolensk, hade hustru och fem barn. Hon var då sjutton år och bodde hos sina föräldrar, som hade tvål- och ljushandel.»

»Hur kunde han vinna hennes hjärta?» frågade Vasiljeff.

»Grenom att köpa hennes oskuld för femtio rubel!»

»Att han på ett sådant ställe som detta ville röra vid hennes kärlekshistoria,» tänkte Vasiljeff. »Jag kan inte förstå ...»

»Mina herrar, jag går hem,» sade han.

»Hvarför?»

»Emedan jag inte kan hålla ut här! Jag är trött på alltsammans, det är mig så motbjudande. Hvad är det för glädje i detta? Hur kunna män-

niskor vara så råa och djuriska? Jag går min väg! Mycket nöje!»

»Nej, men Grischa! Grigori, min lilla dufva!» sade artisten ömt och smög sig tätt intill Vasiljeff. »Kom med oss! Vi gå till ett annat ställe! Jag ber dig, Grigori!»

Medan de gingo uppför trappan sökte de på det enträgnaste öfvertala Vasiljeff att följa med. Mattorna, den förgyllda balustraden', betjänten, som öppnade dörren, prydnaderna i förmaket — allt var i samma stil som S—ff-gatan, men mera fullkomligt och imponerande.

»Sannerligen går jag inte hem!» sade Vasiljeff, medan han tog af sig rocken.

»Nej, nej, min lilla dufva!» sade artisten och kysste honom på halsen. »Ha nu inga kapriser ... Gri-Gri, var sällskaplig! Vi gingo ut tillsammans och skola också gå hem tillsammans. Du är verkligen bra dum!»

»Jag kan ju vänta på er på gatan. Herre Gud, det här är mig ju så gränslöst motbjudande!»

»Se så, Grischa... Motbjudande, men du studerar ju under tiden! Förstår du inte det? Du studerar!»

»Man måste se tingen objektivt,» sade medicinaren allvarligt.

Vasiljeff gick in i salen och satte sig. Där funnos äfven flera andra gäster: två infanteriofficerare, en gammal flintskallig herre, som hade glasögon med guldbågar, två studenter utan mustascher och en mycket berusad man, som såg ut som en aktör. Damerna voro allesammans upptagna af dessa gäster och ägnade Vasiljeff' ingen uppmärksamhet. Endast

en af dem sneglade på honom, smålog och sade gäspande: »Stig fram!»

Yasiljeff kände hur hjärtat bultade och ansiktet brände. En pinsam känsla af vämjelse grep honom och han blygdes inför alla dessa gäster öfver att vara på ett sådant ställe. Han plågades af den tanken, att en så ordentlig och aktningsvärd man som han hittills alltid ansett sig vara, kunde hata dessa kvinnor och endast känna afsky för dem. Ingen af dessa kvinnor, musikanter och betjänter hade gjort honom något ondt.

»Det kommer sig däraf, att jag inte försöker att förstå dem,» tänkte han. »De likna allesammans mer djur än människor, men de äro dock människor och ha själar. Man måste först förstå dem och sedan döma dem ...»

»Grischa, gå nu inte, utan vänta på oss!» ropade artisten, hvarpå han försvann.

Snart försvann äfven medicinaren.

»Ja, man måste försöka förstå dem, men det tycks vara omöjligt...» fortsatte Yasiljeff sin tankegång.

Han började att noga betrakta alla kvinnorna och att söka upptäcka ett drag af blygsel i deras ansikten. Men han kunde icke spåra något annat än ett slappt uttryck af lojhet och välmåga, antingen det var därför, att han var dålig fysionomist eller därför att ingen af kvinnorna kände någon blygsel. Slöa blickar, fadda leenden, gälla röster, fräcka gester — och ingenting annat. Det var tydligt, att alla dessa kvinnor haft en kärleksroman, som liknade den medicinaren nyss berättat, att icke heller deras kyskhet varit värd mer än femtio rubel, och

att de för närvarande icke begärde något annat af lifvet än att få kaffe och tre rätter mat till middagen, att få dricka vin, dansa och sofva till klockan två ...

Då Vasiljeff icke i ett enda ansikte kunde finna något uttryck af blygsel, började han söka efter ett spår af intelligens. Hans uppmärksamhet fästes då vid ett blekt ansikte med ett slappt och trött uttryck, hvilket föreföll honom mer intelligent än något af de andra. Ägarinnan till detta ansikte — en tämligen bedagad brunett, klädd i en med glitter öfver-sållad dräkt — satt i en länstol med halfslutna ögon och tycktes försjunken i tankar. Vasiljeff gick öfver golfvet och slog sig ned bredvid henne.

»Jag måste börja med att tala om förhållanden i hennes förflutna lif,» tänkte han, »och sedan så småningom öfvergå till allvarligare ämnen... En sådan vacker dräkt ni har,» sade han och rörde vid guldfransarna på halsduken.

»Tycker ni det?» sade hon likgiltigt.

»Från hvilket guvernement är ni?»

»Jag? . . . Långt härifrån . .. Från Tscherni-govskoj ...»

»Det är en vacker trakt.»

»Ja, och mitt hem ligger särskildt vackert.»

»Skada att jag inte kan beskrifva naturen,» tänkte Vasiljeff. »Kanske skulle en beskrifning öfver Tschernigovskojs natur ha väckt hennes känslor till lif. Det är hennes födelsebygd och måste således vara henne kärt. O Gud, hvad jag ändå är oförmögen att verka något. Har ni tråkigt här?» frågade han.

»Visst har jag tråkigt.»

»Hvarför lämnar ni inte det här stället, då ni har så tråkigt?»

»Hvart skall jag ta vägen? Gå och tigga?»

»Det vore bättre att gå och tigga än att stanna

här.»

»Hur kan ni veta det? Ni har väl aldrig gått och tiggt?»

»Jo, då jag inte hade medel att fortsätta mina studier. Men detta är något, som äfven den kan förstå, som aldrig behöft begära ett enda öre. Bättre att vara fattig men fri, än att vara en slaf som ni!»

Brunetten retade upp sig och följde med sin sömniga blick betjänten, som kom med en bricka med glas och seltersvätteri.

»Bjud på porter!» sade hon och gäspade.

»Porter.» Vasiljeff funderade en stund. »Tänk om din bror eller din mor just nu skulle träda in här! Hvad skulle du då säga? Och hvad skulle de säga? Då tänker jag det skulle bjudas på porter ...»

I samma ögonblick hördes gråt och jämmer. En blond kvinna med ett vackert ansikte och af vrede blixtrande ögon, kom hastigt ut från rummet bredvid, dit betjänten nyss burit in brickan. Bakom henne gick den tjocka värdinnan och skrek med gäll röst:

»Ni har inte rätt att slå flickan på kinden! Våra gäster äro bättre och finare än ni och slåss inte! Skräflare!»

Ett buller hördes. Vasiljeff blef rädd och bleknade. Från rummet bredvid hördes högljudda, häftiga snyftningar, som tycktes komma från någon,

som blifvit svårt förolämpad. I samma ögonblick iick han klart för sig att de, som bodde här, voro människor — verkliga människor, hvilka liksom alla andra kunde känna sig förolämpade, lida, gråta, bedja om hjälp ... Det djupa förakt och den afsky, som han nyss känt, lämnade rum för en känsla af innerligt medlidande och af häftig vrede mot den förolämpande. Han skyndade in i rummet hvarifrån snyftningarna hördes; mellan en mängd buteljer, som stodo på ett marmorbord, såg han den gråtande kvinnan. Hon förde händerna till sitt tårdränkta ansikte och tog ett steg fram emot bordet, men vacklade genast tillbaka som om hon blifvit rädd. Hon •Var drucken ... '••'_•

Medan han banade sig väg genom den larmande mängden, som samlats kring den blonda kvinnan, svek honom modet, han kände sig rädd som en pojke och tyckte att denna främmande,: för honom så fullkomligt ofattliga värld, ville förfölja honom, slå honom och utslunga okvädingsord mot honom. Han tog sin röck från hängaren och rusade ned för trappan. '. • ' ' ;

5.

Han smög sig ut genom porten och stannade utanför huset för att invänta sina kamrater. I ett virrvarr af toner, som tycktes komma från en osynlig orkester, som stämde sina instrument någonstädes

i mörkret däruppe, trängde musiken ditut — än jublande glad, än veinodsfull och sorgsen. Om man blickade upp i mörkret, syntes en mängd hvita rörliga punkter glindra fram mot den svarta bakgrunden: det var snöflingor. En ljusflod från de upplysta fönstren strömmade ut öfver de hvita flingorna, som långsamt sväfvade omkring i luften, lätta som dun, och ännu långsammare föllo ned mot jorden. De kretsade i täta flockar kring Vasiljeff och hängde sig fast vid hans skägg och ögonbryn . .. Fotgängare, kuskar och hästar voro hvita.

»Att den hvita snön icke blygs öfver att falla ned på denna gata!» tänkte Vasiljeff. »Förbannelse öfver detta hus!»

Han darrade på benen, så fort hade han sprungit utför trappan, och flämtade som om han gått uppför ett berg. Han kunde höra hur hjärtat bultade. Han ville gå hem och så snart som möjligt komma bort från denna gata, men hölls kvar af en ännu häftigare önskan att invänta sina kamrater och utgjuta sina känslor för dem.

Det var mycket i allt detta, som han icke förstod; de fallna kvinnorna voro honom lika gåtfulla som förut, men han hade fått klart för sig att saken var allvarsammare än han trott. Om alla de brottsliga kvinnor, som taga in gift, skola få namn af fallna kvinnor, då är det bra svårt att finna en passande benämning på alla dem, som nu

dansa efter denna brusande musik och som fräckt föra sitt lättsinniga språk.

»Lasten finns till,» tänkte han, »men man känner icke till dess orsak, ej heller finns något hopp om befrielse från densamma. Slöa och likgiltiga som234

får låta de sig köpas och säljas och försjunka i dryckenskap och gräsliga laster utan att inse sitt elände. Min Gud! Min Gud!»

Det blef honom äfven klart att allt, som kallas människovärde och personlighet, gudsbelätet hos människan här vanhelgades i grund, och att dessa lastens tillhåll och dessa förslöade kvinnor icke ensamma buro skulden därtill. Och en mängd dystra tankar, som han aldrig förr känt till, började plåga honom ...

Några studenter — alldeles hvita af snö — gingo förbi honom under muntert skratt och prat. En af dem stannade. Han var lång och smärt, såg på Vasiljeff och sade med osäker röst:

»Har du druckit, bror? Aha, det gör ingenting! Eesta på du bara! Tappa inte modet, lille farbror!»

Han fattade Vasiljeff vid skuldrorna och tryckte sina kalla, fuktiga mustascher mot hans kind, halkade och var nära att falla, hukade sig ned, svängde med båda händerna och ropade:

»Håll dig kvar! Fall inte!» och skrattande började han springa för att hinna upp sina kamrater.

Genom tonernas virrvarr hördes artistens röst:

»Ni vågar inte slå kvinnan! Det tillåter jag inte! En sådan usling ni är!»

Medicinaren visade sig i dörren. Han tittade åt sidan och då han fick se Vasiljeff sade han:

»Ar du här? Herre Gud, det är ju alldeles omöjligt att gå någonstädes med Jegor! Jag förstår mig inte på den människan! Han ställer bara tillETT OBOTLIGT ONDT.

skandaler! Hör du inte, Jegor!» ropade han i dörren. »Jegor!»

»Jag tillåter inte att ni slår kvinnan!» skrek artisten med hög röst.

Något tungt rullade utför trappan.

Det var artisten, som störtade ned hals öfver hufvud; han hade tydligen blifvit utkörd.

Han steg upp, borstade af hatten och med ett uttryck af den häftigaste vrede knöt han näfven och ropade:

»Usling! Skurk! Blodsugare! Jag tillåter inte att du slåss! Slå svaga, berusade kvinnor!»

»Jegor!... Men Jegor!» ropade medicinaren bönfallande. »Jag ger dig mitt hedersord på att aldrig mer gå med dig!»

Artisten lugnade sig så småningom och vännerna gingo hem.

»Till denna dystra strand,» gnolade medicinaren, »drages jag oemotståndligt af okända makter...»

»Se kvarnen därborta...» instämde artisten, »I ruiner den fallit re'n ...» »Du gode Gud, hvad det snöar!... Grischa, hvarför ville du gå ? ... Du är en feg stackare!»

Vasiljeff gick bakom de andra och tänkte: »Ett af de två: antingen ligger det öfverdrift i den uppfattningen att prostitutionen är ett ondt eller också är den verkligen ett ondt, och då äro alla dessa mina goda vänner att likna vid slaf handlare, ogärningsmän och mördare, och »Nivås» beskrifning på invånarna i Syrien och Kairo kan tillämpas på dem. De dricka, skratta och prata förstånd, men blottställa de kanske inte strax därpå sina begär, sin råhet och låghet? Jo, det har jag själf varit vittne till! Hvar-236

till gagna då deras humanitetskänsla, deras vetenskapliga studier, deras talanger? När jag ser hur dessa människor draga ned vetenskap, konst och alla upphöjda känslor, kommer jag i håg cn anekdot:

Två röfvare hade mördat en tiggerska i skogen; de delade hennes kläder emellan sig och funno ett stycke svinister i en af hennes fickor. »Det var alldeles utmärkt,» sade den ena, »nu taga vi oss en bit af det här.» — »Hvad tänker du på?» sade den andra förskräckt. »Vet du inte att det är onsdag i dag?» — och de vågade icke äta det. Efter att ha mördat och rånat, gingo de sedan ut ur skogen i det glada medvetandet af att ha hållit fastan. På samma sätt är det med dessa: sedan de köpt de arma kvinnorna gå de sin väg och insöfva sig i tron på att de äro otadliga konstnärer och lärda män.

»Hör på!» ropade han med af vrede skälfvande röst: »Hvarför ha ni gått hit? Är det möjligt — är det möjligt att ni inte inse hur afskyvärdt detta är? För Guds skull, tag då ert förnuft till fånga... Besinna er!.. . Din läkarevetenskap upplyser dig ju om att hvar och en af dessa kvinnor dör en för tidig död af tvinsot eller någon annan sjukdom. Vetenskapen lämnar ju det vittnesbördet att de i moraliskt afseende dö ännu förr. Orsaken till deras för tidiga död är, att hvar och en af dem under sitt lif lämnat tillträde till i medeltal fem hundra män. Alla dessa, fem hundra män ha således begått ett mord tillsammans. I ären två af dessa fem hundra! Om ni båda under ert lif besöken detta eller andra liknande ställen två hundra femtio gånger, så ha ni båda ett af dessa kvinnomord på ert samvete. Ar det kanske inte alldeles tydligt och klart? Är det icke afskyvärdt attett obotligt ondt.

tillsammans med två, tre, fyra andra mörda en stackars utfattig kvinna? O, min Gud, är det inte afskyvärdt!»

»Jo, visst är det ohyggligt,» medgaf medicinaren. »Vi handla orätt, det är ju alldeles klart, men kära vän, du glömmer att taga de sociala förhållandena med i beräkningen. Att gifta sig är ju omöjligt.»

»Kom inte med ert dumma prat om att det är omöjligt att ingå äktenskap! Ni undfly den sanna kärleken därför att den medför plikter! Det är uselt! Det är skamligt!»

»Skall man inte kunna få ett slut på det här?» sade artisten förargad: »Hvad tjänar det till att byta ord med den där narren? Nu tror du naturligtvis att en mängd stora, ädla tankar hvälfvas i ditt hufvud? Men du bedrar dig fullkomligt! Gud vet hvad det är, men några högsinnade idéer är det då rakt inte! Du lägger så tydligt i dagen ditt hat och din afsky för mig, men jag tycker det vore bättre, att du byggde upp tjugu sådana där hus till än att ge mig så hatfulla blickar. Det finns mer ondska i den där blicken än på hela denna gata. Låt oss gå! Han är en narr, en feg usling och ingenting annat!...» »Vi människor begå mord mot hvarandra. Det är naturligtvis omoraliskt — men filosofien kan här ingenting uträtta. Farväl!»

Vid Trubnojtorget togo vännerna afsked af hvarandra och skildes. Då Vasiljeff blef ensam, skyndade han framåt med snabba steg. Han var rädd för mörkret, rädd för snön, som i stora flingor föll ned mot jorden och tycktes vilja lägga hela världen under sitt välde; han var rädd för lyktskenet, som flämtade matt i den snöfyllda luften. Han greps af en oförklarlig, bedöfvande ångest. Då och då mötte

han några gående och gick skyggt nr vägen för dem. Han tyckte sig öfverallt se kvinnor, kvinnor, som betraktade honom — endast kvinnor!

»Nu börjar det,» tänkte han, »nu får jag ett nytt anfall...»

6.

Hemkommen kastade han sig på sängen, darrande i hela kroppen:

»De äro lefvande varelser! Min Gud, de äro dock lefvande varelser!»

Han uppjagade sin fantasi på allt sätt och inbillade sig än att han var en fallen kvinnas far, än att han var hennes bror, och än att han själf var en fallen kvinna med sminkade kinder, och allt detta gjorde honom förtviflad.

Han tyckte, att han nu strax måste utreda den fråga, som trängde sig på honom — kosta hvad det ville —, och att den frågan alls icke var något nytt för honom, utan att den länge upptagit hans tankar. Han ansträngde sina krafter till det yttersta, besegrade sin förtviflan, och i det han satte sig upp i sängen och med båda händerna fattade om hufvudet, gjorde han sig den frågan; »Hur skall man kunna rädda alla de kvinnor, som jag såg i går?» Saken måste ses från flere synpunkter, och han, den lärde mannen, som aldrig förifrade sig, följde noggrant den ordning, som därvid borde iakttagas. Efter enETT OBOTLIGT ONDT.

kvarts timme gick han häftigt fram och tillbaka i rummet och försökte i minnet återkalla allt hvad han läst i detta ämne och alla de försök, som hittills praktiserats med fallna kvinnor. Han hade många goda vänner, men ibland dem funnos icke många, som voro rättänkande och själfuppoffrande. Ingen af dem hade försökt att rädda en fallen kvinna . ..

»De, som försöka rädda dessa kvinnor,» tänkte Vasiljeff, »kunna indelas i tre grupper:

I. De, som friköpa kvinnorna från de usla nästena, hyra dem ett rum, köpa dem en symaskin och göra dem till sömmerskor. De friköpta förtjäna sitt uppehälle med eller mot sin vilja och öfverlämnas i någon hederlig människas vård — alldeles som om de voro döda ting. Och de fallna förbli fallna. II. De, som friköpa dem, hyra dem ett enskildt rum, köpa dem en symaskin och låta dem äfven lära sig läsa och skrifva, så att de kunna läsa predikningar och andra böcker. De kvinnor, som behandlas på detta sätt, fortfara att lefva sitt nya lif och att arbeta så länge det har nyhetens behag för dem, men när de ledsnat vid det, börja de att utan sina beskyddares vetskap taga emot herrar, eller de vända tillbaka dit, där de kunna få sofva till klockan tre, dricka kaffe och äta en kraftig middag. III. Till denna grupp höra de mest varmhjärtade och själfuppoffrande; de taga ett djärft och afgörande steg och gifta sig med fallna kvinnor. Då en sådan fräck, förhärdad och förslappad varelse blir maka, hustru och sedan moder, åstadkommer detta en så genomgripande förändring i hela hennes lif och världsåskådning, att det blir svårt att i makan och modern igenkänna den fallna kvinnan från fordom. Ja, äkten-

skåpet är det bästa och enligt min tanke det enda medlet.

»Men det är ju någonting omöjligt!» sade Vasiljeff högt för sig själf och kastade sig ned på sängen. »Jag skulle inte kunna ingå ett sådant äktenskap! För att kunna det, måste man vara ett helgon, aldrig kunna känna hat och icke veta hvad afsky vill säga. Men antag att jag och mina båda vänner artisten och medicinaren öfvertalade hvarandra att ingå dylika äktenskap, och att också alla de andra gifte sig. Hvad skulle då följden bli? Jo, att så snart det blifvit kändt, att sådana äktenskap börjat komma i bruk här i Moskva, skulle strax bokhållaren från Smölensk ingå ett nytt parti och genast skynda hit till Moskva för att söka sig någon anställning. I andra småstäder skulle hans exempel följas, och en mängd sådana par skulle komma att strömma till Moskva... Men hvad skall det bli af de hundra tusental, som finnas i London och i Hamburg?

Oljan hade brunnit ut, och lampan började osa. Men det kände icke Vasiljeff. Han började åter gå häftigt fram och tillbaka, försjunken i tankar. Nu såg han saken från en annan sida: hvad skulle man göra för att de fallna kvinnorna ej längre skulle behöfvas? Den första förutsättningen vore, att männen, som köpa och döda dem, lärde sig inse det djupt sedeslösa i den slafherrerol de spela och förskräckas däröfver. Männen måste först befrias ur lastens bojor.

»Vetenskap och konst uträtta icke mycket,» tänkte Vasiljeff. »Hur högt man än må sätta vetenskapens och konstens alster, äro de likväl verk af människohänder, kött af vårt kött och blod af vårt blod. Äro vi sjukliga, framträder vår sjuklighet iETT OBOTLIGT ONDT. 241

de konstverk vi alstra, och allt vårt fördärf afspeglas på dem. Är det icke litteraturen och målarekonsten, som framställa vår kropp och vår fala kärlek. Är det icke vetenskapen, som lär oss att betrakta de fallna kvinnorna som handelsvaror, hvilka det är alldeles som sig bör att förkasta, då de icke mer äro användbara. Att gå ut och

predika bland människorna vore det enda sättet att bringa sedefrågan till rätt lösning.

Han började nu fantisera öfver hur han följande afton skulle ställa sig i hörnet till en af dessa bakgator och säga till alla förbigående: »Hvart skall ni gå, och hvad ämnar ni göra här? Frukta Guds vrede!»

Han skulle vända sig till en droskkusk, som stod slö och likgiltig och säga till honom:

»Hvarför står ni där? Hur kan ni vara så lugn och inte känna den ringaste harm? Likväl tror ni på Gud och vet hvilka synder här begås, och att alla dessa människor gå till helvetet. Hvarför tiger ni? Det är visserligen sant att ni icke känner dem. men de ha likväl fäder och bröder alldeles som ni...»

En af VasiljefFs vänner hade en gång sagt till honom, att han var en talangfull man. Det finns poetiska, sceniska och artistiska talanger — han hade en alldeles särskild talang, som man skulle kunna kalla den mänskliga, en ovanlig förmåga att med ett känsligt, vaket sinne kunna sätta sig in i andra människors lidanden. Liksom en god aktör kan efterhärma andras rörelser och röster, så kunde också Vasiljeff i sitt hjärta framkalla en bild af andras lidanden. Såg han någon gråta, grät han med; var han hos någon sjuk, kände han den sjukes plågor och jämrade sig; blef han vittne till någon vålds-Tschechoff. 11

bragd, tyckte han det var mot honom den begicks, blef rädd som om han vore en liten pojke och sprang darrande för att söka hjälp. Andras lidande irriterade honom och bringade honom i ett tillstånd af extas. Om vännerna hade rätt i sin uppfattning al honom är svårt att säga, men det som Vasiljeff erfor då han ansåg sig ha funnit den rätta lösningen på frågan, gränsade till hänförelse. Han grät, skrattade, talade högt för sig själf de ord, som han skulle säga i morgon och kände en glödande kärlek till alla dem, som skulle stå bredvid honom i gathörnet och predika ; han satte sig ned och skref, gjorde sig själf ett heligt löfte ...»

Allt detta liknade hänförelse och varade därför icke länge. Denna intensiva känsla af glädje domnade så småningom bort, och snart började han åter grubbla och se frågan från olika sidor. Tanken på hvilken oerhörd mängd sådana varelser det fanns i London, Hamburg och andra större städer tyngde på honom liksom bergen tynga på jorden; han förfärades inför denna massa och kände sig förvirrad; han kom att tänka på att han icke hade någon talaregåfva, att han var rädd och klenmodig, att likgiltiga människor knappt skulle vilja höra på honom och förstå honom — den försagde och obetydlige studeranden, att det sanna predikoämbetet ej kunde utöfvas blott med ord utan med gärning.

När det blef ljust, och vagnarna började rulla på gatorna, låg Vasiljeff på soffan med blicken orörligt fästad på en punkt. Han hade redan uppgifvit tron på kvinnorna, på männen och på predikoämbetet. Hela hans uppmärksamhet var nu riktad på den själssjukdom, som plågade honom. Denna sjukdom

Var något mycket egendomligt och yttrade sig vanligen i häftig ångest, som stundom öfvergick till förtviflan. Han kunde visa hvar det onda satt: i bröstet, under hjärtat, men det var omöjligt att komma på det klara med sjukdomen. Förr hade han ofta lidit af häftig tandvärk och neuralgi, men detta kunde icke ha något gemensamt med hans själssjukdom. Under dessa anfall af själslidande kände han leda för lifvet. Blotta tanken på lärda afhandlingar och varmhjärtade skrifter, på människokärlek och på frågan om de fallna kvinnornas räddning — allt detta, som ännu i går så varmt intresserade honom och äfven allt, som då var honom likgiltigt, irriterade honom nu liksom vagnsbullret och dagsljuset. Om en barmhärtighetsgärning nu utöfvades inför hans ögon, skulle den göra samma plågsamma intryck på honom som om en upprörande våldsbragd beginges mot honom själf eller mot någon annan. Af alla de tankar, som genomkorsade hans hufvud, var det blott två, som ej irriterade honom: att han hvarje minut hade makt att döda sig och att sjukdomen endast skulle vara tre dagar. Detta senare visste han af erfarenhet...

Han reste sig upp och vridande händerna började han gå häftigt, ej fram och tillbaka som förut, utan i fyrkant längs väggarna. Han kastade en flyktig blick i spegeln. Ansiktet var blekt och magert, tinningarna insjunkna, ögonen stora, mörka, stela och med ett uttryck af gränslöst själslidande.

Vid middagstiden kom artisten och knackade på dörren.

»Är du hemma Grigori?» frågade han.

Då han ej fick något svar, väntade han ett par minuter och sade skrattande:

»Han tål inte vid att dricka, den stackars poj ken!»

Sedan gick han. Vasiljeff' lade sig på sängen, gömde hufvudet i kudden och började gråta af smärta. Han fortsatte att gråta ända till kvällen, och ju ymnigare tårarna föllo desto häftigare blef smärtan. När det började mörkna, kom han att tänka på den fruktansvärda natt, som väntade honom, och greps då af en häftig förtviflan. Han klädde sig hastigt, skyndade ut ur rummet, lämnande dörren öppen, och gick ned på gatan . .. Utan att göra klart för sig hvart han skulle gå, ilade han med snabba steg till Sadovojgatan.

Det var töväder, och snön föll i täta flingor liksom kvällen förut. Med händerna instuckna i rockärmarna och darrande af förskräckelse vid hvarje ljud, skyndade Vasiljeff Sadovojgatan fram till Su-charevojtornet. Han gick in på en krog och drack ett stort glas brännvin, men det gjorde honom icke bättre. Då han kom till Rasgolja vände han helt om och gick in på en liten gata, där han aldrig i sitt lif varit förr. Han kom fram till en gammal bro, under hvilken vattnet forsade och brusade; därifrån kunde han se de upplysta fönstren i Krasnich-kasernen. Vasiljeff grät och darrade, och då ban icke visste hvad han skulle göra för att genom någon ny känsla eller någon kroppslig smärta kunna afleda sitt själslidande, knäppte han upp rocken och blottställde sitt bara bröst för blåsten och snön. Men detta minskade icke smärtan. Då han lutade sig öfver broräcket och såg ned i det svarta, brusande vattnet, fick han lust att störta sig ned, ej af lifsleda och ej för att begå självmord, utan för att stöta sig

och genom en ny smärta afleda den gamla. Men det svarta vattnet och den snötäckta, ödsliga stranden skrämde honom. Han ryste till och gick vidare. Han passerade Krasnichkasernerna, vände sedan tillbaka och gick genom en park och från parken åter till bron.

»Nej, hem, hem!» tänkte han. »Det är nog bättre hemma!»

Så vände han om ... Återkommen hem, kastade han af sig den våta rocken och mössan, började gå längs efter väggarna och fortsatte rastlöst därmed ända till morgonen.

7.

Då artisten och medicinaren kommo till honom följande morgon, gick han omkring i rummet med sönderslitet skjorta och sönderbitna händer och skrek af smärta.

»För Guds skull!» snyftade han, då han fick se vännerna, »hjälp mig! Gör med mig hvad ni vill, men för Guds skull rädda mig strax! Jag dödar mig!»

Artisten bleknade och förlorade all besinning. Medicinaren hade svårt att hålla tillbaka tårarna, men som han ansåg att det var en läkares plikt att under alla förhållanden i lifvet bibehålla kallblodighet och sinnesnärvaro, sade han helt lugnt:

»Du har fått ett häftigt anfall, men det är ingenting farligt! Yi måste strax gå till en läkare.»

»Gör hvad ni vill, men för Guds skull, låt det bara gå fort!»

»Du får inte vara orolig! Du måste försöka att behärska dig!»

Artisten och medicinaren klädde Vasiljeff med darrande händer och förde honom med sig ut på gatan.

»Michail Sergjeitsch har länge velat göra din bekantskap,» sade medicinaren under vägen. »Han är en mycket älskvärd människa och äfven skicklig i sitt yrke. Han tog sin examen för ett par år sedan, men har redan fått stor praktik. Oss studenter behandlar han som kamrater.»

»Fort... Fort!» ropade Vasiljeff.

Doktor Michail Sergjeitsch tog emot de tre vännerna mycket artigt, men med en viss kall värdighet.

»Edra vänner ha redan talat med mig om er sjukdom,» sade han medan han forskande betraktade Vasiljeff. »Jag är mycket glad att få erbjuda er min hjälp ... Nå, hur känner ni det nu ? . . . Var så god och sitt här!»

Han nödgade Vasiljeff att sätta sig i en stor länstol vid bordet och sköt fram en ask med cigarretter till honom.

»Nå?» började han och strök honom då och då öfver knäet. »Låt oss nu taga itu med saken. Hur gammal är ni?»

Han gjorde flera frågor, som alla besvarades af medicinaren. Han frågade om icke Vasiljeffs far haft någon särskild sjukdom, om han ej druckit mycket vissa tider, om han icke utmärkt sig för häftighet eller någon annan egendomlighet... Han gjorde samma frågor om hans farfar, mor, systrar och brö-

der. Då han hörde att modern haft en ovanligt vacker röst och ibland uppträdt på teatern, fick han plötsligt en ny idé och frågade:

»Förlåt, men kan ni påminna er, om er mor hade någon passionerad böjelse för teatern?»

Så förflöto tjugu minuter. Vasiljeff började bli trött på doktorn, som satt och strök på knäet och talade om en och samma sak.

»Jag förstår hvarför ni frågar så där, doktor,» sade han, »ni vill veta om min sjukdom är ärftlig eller ej. Den är icke ärftlig.»

Doktorn frågade vidare om förhållanden under Vasiljeffs ungdom, om han skadat hufvudet någon gång, om han varit slaf under någon passion. Hälften af de frågor, som vanligen framställas af samvetsgranna läkare, skulle kunna lämnas obesvarade utan men för hälsan, men Michail Sergjeitsch, medicinaren och artisten antogo en så allvarlig uppsyn, som om de trott, att allt skulle blifvit fördärfvadt, om Vasiljeff lämnat en enda fråga obesvarad. När doktorn fått ett svar, skref han strax upp det på ett papper. Då han fick veta att Vasiljeff först studerat naturvetenskap, men sedan slagit om och börjat studera juridik, blef han mycket tankfull.

»Han har skrifvit en utmärkt afhandling,» sade medicinaren.

»Förlåt, men ni får inte afbryta mig, ty då kan jag inte hålla tankarna tillsammans,» sade doktorn. »Ja, det är utan tvifvel anamnesi. Ni är öfver-ansträngd ... ja ... ja ... Dricker ni brännvin?»

»Mycket sällan.»

Åter hade tjugu minuter förflutit. Medicinaren började att med låg röst framlägga sin mening om

de närmaste orsakerna till anfallet och berättade att han, artisten och Vasiljeff för två dagar sedan gått till S—ffgatan.

»De glömma hvarför de ha fört mig hit,» tänkte Vasiljeff. »Hemma är det mycket bättre än här. Jag går hem.»

Den likgiltiga och skämtsamma ton, som vännerna och doktorn antogo, då de talade om kvinnorna, var honom i högsta grad motbjudande.

»Doktor, säg mig nu en gång för alla,» sade han och försökte behärska sig, »är prostitutionen något ondt eller icke?»

»Min lilla dufva, om den saken finns väl inte något tvifvel!» sade doktorn med ett uttryck, som om han för länge

sedan kommit på det klara med den frågan. »Det är väl ingenting att grubbla öfver.»

»Ar ni psykolog?»

»Ja, det är jag.»

»Kanske det. Ni tycker naturligtvis att den är berättigad,» sade Vasiljeff, som nu brusade upp och började gå hastigt fram och tillbaka i rummet. »Kanske det! Men jag tycker ändå det är bra besynnerligt. Därför att jag har tillhört två olika fakulteter och sett eländet på nära håll och skrifvit en afhandling, för hvilken man höjde mig till skyarna, men som efter tre års förlopp föll i glömska, därför att jag har ett hjärta, som kan känna andras lidanden, därför att jag inte kan tala om dessa arma kvinnor lika kallt och likgiltigt som om den där stolen — därför känner jag medlidande med dem, vill rädda dem — med milda ord locka dem ur fördärfvat!»

Plötsligt sjönk han tillsammans, började gråta och föll ned i länstolen. För hans inbillning framträdde så tydligt bilden af dem han sett för två dagar sedan.

»De äro lefvande varelser! Lefvande varelser!» ropade han och grep sig förtviflad om hufvudet. »Om jag skulle slå sönder den där lampan, skulle ni tycka det vore stor skada — och dessa, de äro dock inga lampor, utan människor — lefvande varelser!»

Vännerna sågo frågande på doktorn. Denne såg ut som om han funnit patientens tårar och förtviflan alldeles naturliga, och som om han vore mycket van vid dylika fall. Han gick fram till honom och gaf honom några droppar utan att säga ett ord, och när Vasiljeff lugnat sig litet, klädde han af honom och började noga undersöka honom.

Det häftiga gråtanfallet, vredesutbrottet mot doktorn och det djupa medlidande Vasiljeff kände med sig själf hade gjort honom något lättare till sinnes. När han gick från doktorn var han redan bättre till mods; vagnsbullret plågade honom icke mer, och tyngden vid hjärtat var betydligt lättare — den liksom smälte bort. I handen hade han två recept: på det ena ordinerades bromkali och på det andra morfin. Allt det där hade han tagit in förut!

Han stannade och funderade en stund på gatan, tog afsked af vännerna och gick långsamt framåt mot universitetet.

Ostronen.

Utan någon ansträngning kan jag i minsta detalj återkalla i minnet hvad som tilldrog sig en regnig höstafton för många år sedan. Jag står med min far på en af Moskvas folkrika gator och känner hur den underliga sjukdomen så småningom får makt öfver mig. Jag har inga plågor, men mina ben svikta, orden stocka sig i strupen, hufvudet faller kraftlöst åt sidan. Det är tydligt att jag strax måste falla och förlora medvetandet...

Hade jag då förts till sjukhuset skulle läkaren i rapporten öfver mig ha skrifvit: Fames — en sjukdom, som ej finns upptagen i de medicinska böckerna.

Bredvid mig på trottoaren står min kära far i den gamla utslitna rocken och trikåmössan, under hvilken en bit hvit vadd sticker fram. På fötterna har han stora, klumpiga, glänsande galoscher. Den fåfänge gamle mannen har dragit ett par gamla stöfvelskaft på benen, för att man icke skall se att han har galoscherna på bara fötterna.

Denna fattiga, enfaldiga gamla stackare, som jag älskade allt mer ju trasigare och smutsigare hans gamla rock blef, hade för fem månader sedan kommit till Moskva för att söka någon skrifvarebefattning.Under alla dessa fem månader hade han drifvit omkring i staden och bedt om arbete och först i dag beslutit sig för att gå ut på gatan och tigga...

Midt emot oss reser sig ett stort trevåningshus med en blå skylt, på hvilken ordet »Värdshus» står att läsa. Jag håller hufvudet något tillbakalutadt, hvarför jag ofrivilligt kommer att se upp mot de upplysta värdshusfönstren.

Människor skymta förbi fönstren. Åt höger ser jag tydligt orkestern, två oljetryck och ett par hänglampor. Medan jag låter blicken glida från fönster till fönster, varseblir jag en hvit fläck. Denna fläck rubbas ej ur stället, och dess rätliniga konturer sticka skarpt af mot den gulbruna väggen. Jag anstränger mina ögon till det yttersta och upptäcker att fläcken är en hvit skylt. Det står något skrifvet på den, men hvad det är kan jag icke se...

Under en half timme står jag och stirrar oafbrutet på skylten. Den hvita fläcken drager min blick till sig och liksom hypnotiserar mig. Jag försöker läsa, men mina ansträngningar äro fåfänga.

Slutligen får den sällsamma sjukdomen makt öfver mig.

Vagnsbullret dånar för mina öron som åskknallar, ur den orena atmosfären på gatan urskiljer jag tusentals olika dofter, i ljusskenet från värdshuslamporna och gaslyktorna ser jag bländande blixtar. Mina sinnen sporras till onaturliga ansträngningar. Jag börjar se hvad jag aldrig förr sett.

Slutligen lyckas jag stafva ihop orden på skylten: »Ostron...»

Underliga ord! Åtta år och tre månader hade jag lefvat på jorden, men aldrig hört detta ord. Hvadbetyder det? Kan det vara värdshusvärdens namn? Men namnskyltar bruka ju hänga på dörrarna och inte på väggarna!

»Pappa, hvad är ostron?» frågar jag med hes röst och vänder med ansträngning ansiktet mot min far.

Min far hör icke. Han betraktar uppmärksamt folkmassan och följer hvarje förbigående med ögonen. Jag kan se på hans ögon att han vill säga någonting åt människorna, som gå förbi, men det ord han ämnat säga hänger tungt på hans darrande läppar och kan icke komma fram. Han tar till och med ett steg framåt mot en af de förbigående och rör vid hans arm, men då den främmande vänder sig om, blir den stackars gubben förlägen, får ej fram något annat än: »förlåt» — och drar sig tillbaka.

»Pappa, hvad är ostron?» upprepar jag.

»Det är ett djur... som lefver i hafvet...»

Genast börjar jag föreställa mig hur detta okända hafsdjur måste se ut. Troligen är det något slags mellanting mellan fisk och kräfta. Eftersom det kommer från hafvet, kan det säkert användas till att koka fisksoppa på — god, varm fisksoppa med starkpeppar och lagerbärsblad, och säkert äfven till en annan fiskrätt, som är kall och syrlig, och som äts med kräftsås och pepparrot... Jag ser i inbillningen hur detta djur bäres hem från torget, rensas och lägges i pannan... alltsammans i största hast, ty jag längtar att få äta upp det... längtar gränslöst! Från köket luktar det fisksoppa och stekt fisk.

Jag känner hur denna lukt retar gommen, kittlar mig i näsan och så småningom får maktöfver hela min varelse... Från värdshuset, från min far, från den hvita skylten, från min arm — från allt utströmmar denna doft — och så starkt att jag börjar tugga. Jag tuggar och sväljer, som om jag verkligen hade ett stycke af hafsdjuret i munnen.

Under den njutning jag härvid erfar blir jag allt mattare och mattare, och för att icke falla griper jag tag i min fars arm och hakar mig fast vid hans våta gamla rock... Min far darrar och kryper ihop. Han fryser...

»Pappa, får man äta ostron under fastan?» frågar jag.

»De ätas lefvande...» svarar min far. »De ha skal som sköldpaddorna, men... det består af två delar.»

Ögonblickligen upphör den behagliga lukten att reta mig och illusionen försvinner... Nu förstår jag alltsammans!

»Hur afskyvärdt!» hviskar jag. »Hur afskyvärdt!»

Detta var således ostron! Hur motbjudande de än äro, ser jag dem dock tydligt i min fantasi... Jag föreställer mig att detta djur liknar en groda. Grodan sitter i skalet och ser sig omkring med stora, glänsande ögon och rör på sina ohyggliga käftar. Hvad kan vara mer vidrigt för en människa, som lefvat på jorden åtta år och tre månader? Fransmännen lära ju äta grodor — men kunna barnen det också? Nej, aldrig — aldrig! Jag föreställer mig hur det går till, när detta djur med sitt musselskal, sina kräftklor, sina glänsande ögon och sin glatta hud blir hemfördt från torget... Alla barnen gömma sig undan, kokerskan rynkar pannan med ett uttryck af vämjelse, fattar djuret

vid klorna, lägger det på fatet och bär in det i salen. De vuxnataga för sig och äta... äta ett lefvande djur med ögon, tänder och fötter! Och det hväser och försöker bita dem i läppen...

Jag gör en åtbörd af motvilja men... men hvarför börja mina tänder att tugga? Detta djur är så afskyvärdt, så ohyggligt och så sällsamt, men jag äter det — äter med begärlighet och fruktar att gissa till dess smak och lukt. Jag äter och känner hur mina nerver spännas, hur hjärtat slår... Ett djur är uppätet, och jag ser redan de glänsande ögonen på det andra, det tredje... Jag äter också upp dem... Slutligen äter jag upp serveten, tallriken, min fars galoscher, den hvita skylten... Jag äter upp allt hvad jag ser, ty jag känner att endast därigenom att jag äter, kan min sjukdom botas. Ostronen se hemska och vidriga ut, jag darrar vid tanken på dem, men jag vill äta, äta!

»Gif mig ostron! Gif mig ostron!» ropar jag förtviflad och räcker fram händerna.

»Hjälp Herre!» hör jag min far ropa med dof, halfkväfd röst. »Jag blygs att tigga! O, min Gud, det öfverstiger mina krafter!»

»Gif mig ostron!» ropar jag och rycker min far i rockskörtet.

»En sådan liten parfvel! Har du någonsin ätit ostron?» hör jag någon skrattande säga bredvid mig.

Framför oss stå två herrar med höga hattar och betrakta mig leende.

»Inte kan väl en sådan liten pojke som du äta ostron? Verkligen? Det skulle vara intressant att se! Hur kan du ha fått smaka ostron?»

En kraftig hand leder mig till det upplysta värdshuset. En mängd människor samlas rundtomkring och betrakta mig vänligt småleende. Jag sitter vid bordet och äter någonting glatt, salt, fuktigt och slemmigt. Jag äter begärligt utan att tugga, utan att se upp och utan att bry mig om hvad jag äter. Jag har klart för mig, att om jag öppnade ögonen, skulle jag säkert få se de glänsande ögonen, klorna och de skarpa tänderna...

Plötsligt biter jag på någonting hårdt. Man hör hur det knastrar.

»Ha-ha-ha! Han äter skalet!» skrattar mängden. »Tror du man skall äta det med, lilla dumhufvud?»

»Sedan minns jag hur en förfärlig törst börjar plåga mig. Jag ligger i min säng och kan icke sofva af halsbränna och en underlig smak i den torra, heta munnen. Min far går fram och tillbaka och gestikulerar med händerna.

»Jag tror jag har förkylt mig,» mumlar han. »Det känns som om en tyngd hvilade på mitt hufvud... Men kanske det är därför att jag inte... därför att jag inte har ätit något i dag... Jag är verkligen bra besynnerlig och dum... Jag såg att de där herrarna betalade tio rubel för ostronen; hvarför kunde jag då inte gå fram och be dem om litet pengar — bara som lån... De hade säkert gifvit mig det...»

Fram mot morgonen somnar jag och drömmer om en groda med klor, som sitter i ett skal och rullar med ögonen. På middagen vaknar jag af törst och söker med blicken efter min far: han går ännu fram och tillbaka på golfvet och slår med händerna...

Sorg.

Det är skymning. Snön faller i stora flingor, som långsamt kretsa kring gaslyktorna, stilla lägra sig öfver hustaken och breda sitt mjuka täcke öfver djur och människor.

Isvostschiken Jona Potapoff är hvit som ett spöke. Han sitter hopsjunken och orörlig på kuskbocken. Snön betäcker honom helt och hållet; det ser ut som om han tyckte det vara lönlöst att skaka den af sig... Hans häst är lika hvit; den är kantig och klumpig och står orörlig med benen raka som störar — alldeles som en pepparkakshäst. Troligen är han fördjupad i sina minnen från flydda tider: han spänns från plogen, förs bort från de gamla välkända grå fälten och störtas in i detta elände, in i detta brusande, rastlösa lif bland alla dessa jäktande människor...

Jona och hans häst ha icke på länge rört sig ur stället. De foro hemifrån vid middagstiden, och ännu har ingen behöft dem. Kvällen sänker nu sitt töcken öfver staden. Det matta skenet från gaslyktorna sprider ett svagt skimmer öfver snön omkring dem, och bullret från gatorna tränger som ett aflägset sorl bort till dem.»Isvostschik! Till Viborgskoje!» hör Jona någon ropa. »Isvostschik!»

Jona rycker till. Det är en officer, insvept i sin kappa och höljd af snö.

»Till Viborgskoje!» upprepar officeren. »Sofver du? Till Viborgskoje!»

Jona fattar tömmarna till tecken att han förstått och skakar bort snön från sig och hästen... Officeren tar plats i släden. Jona smackar med läpparna, sträcker på halsen, reser litet på sig och svänger med piskan mer af gammal vana än af behof. Äfven hästen lyfter upp hufvudet, kröker de stela benen och börjar motvilligt röra på sig...

»Hur kör du, din kanalje!» får Jona plötsligt höra en röst ropa från den mörka hopen, som rör sig fram och tillbaka på gatan. »För tusan, hvart tänker du dra i väg? Håll åt höger!»

»Du kan ju inte köra! Håll åt höger!» ryter officeren.

Den åkande grälar på kusken; en förbigående, som gått öfver gatan och råkat komma så nära att han snuddat vid hästens hufvud, ser ond ut och skakar förargad bort snön från rockärmen. Jona flyttar sig fram och tillbaka på kuskbocken som om han sutte på nålar, håller armbågarna tätt intill sidorna och ser ut som om han ej visste till sig och ej hade klart för sig hvar han var eller hvarför han var här.

»En sådan tölp du är!» hånar officeren. »Det var nära att han kommit under hästen.»

Jona vänder sig om, ser på officeren och rör på läpparna... Det är tydligt att han vill säga något, men han får ej fram något annat än ett hest, otydligt ljud.»Hvad är det?» frågar officeren.

Jona förvrider munnen till ett grin, anstränger rösten och hväser fram:

»Ser ni, barin, jag har en... son, som dött nu i veckan.»

»Hm... på hvad sätt dog han?»

Jona vänder sig helt om mot den åkande och säger:

»Ja, hvem kan veta det? Kanske hade han någon feber... Tre dagar låg han på sjukhuset, och så dog han... Det var så Guds vilja.»

»Kör åt sidan där!» ropar någon i mörkret. »Se upp! Vill du maka dig undan, din gamla hund!»

»Kör på, kör på!...» ropar den åkande. »På det här sättet komma vi inte fram i dag... Drif på hästen!»

Jona lyfter upp hufvudet, sträcker litet på sig och svänger makligt med piskan. Ett par gånger vänder han sig om och ser på den åkande, men denne har slutit ögonen och har tydligen ingen lust att höra på... När han kört officeren till Viborgskoje, stannar han utanför ett värdshus, sjunker ihop på kuskbocken och sitter åter alldeles orörlig... Den våta snön lägrar sig åter hvit och mjuk öfver honom och hästen... Så förflyter timme efter timme.

På trottoaren komma tre unga män gående under högljudt skämt. Två af dem äro långa och smärta, den tredje liten och puckelryggig.

»Isvostschik! Till Politseiskobron!» ropar den puckelryggige med hes röst. »Vi äro tre... tjugu kopek!»

Jona rycker i tömmarna och smackar med läpparna. Tjugu kopek var alldeles för litet, men hantänker icke på pengarna nu. Om han får en rubel eller en kopek — det är honom för närvarande fullkomligt likgiltigt, blott det är någon som vill åka... De unga männen stiga stojande och skämtande upp i släden och slå sig ned alla tre på en gång. Nu skall det afgöras hvilka som skola få sitta och hvem som skall stå. Efter mycket tvistande och många om och men, komma de slutligen till det resultatet, att den puckelryggige skall stå, eftersom han är minst.

»Nå, kör nu!» ropar den puckelryggige, i det han reser sig upp och börjar andas Jona i nacken. »En sådan mössa du har, bror lille! Dess make finns då inte i hela Petersburg!»

Jona skrattar. »Det finns...»

»Nå, kör på nu bara! Tänker du låta det gå så där långsamt hela vägen?...»

»Det känns som om mitt hufvud ville sprängas...» säger en af de båda långa. »I går afton drucko vi båda tillsammans med Vaskoj fyra buteljer konjak hos Dukmasovich...»

»Jag kan inte förstå hvarför du skall ljuga!» säger den andra förargad. »Du ljuger då så förbannadt!»

»Gud straffe mig, om det inte är sant att...»

»Det ar lika litet sant som att flugan hostar!»

»Ha, ha!» skrattar Jona. »Sådana glada herrar!»

»Vill du gå, din gamla krake!» ropar den puckelryggige. »Går han alltid så där långsamt? Ge honom ett rapp med piskan!»

Jona känner hur den puckelryggige rör sig bakom hans rygg och hur hans andedräkt kittlar honom i nacken. Han ser människor, hör hur de skämta, och känslan af ensamhet börjar såsmåningom försvinna... Den puckelryggige svär och grälar ända till dess att han börjar hosta. De båda långa tala om en viss Nadeschda Petrovna. Jona vänder sig om och ser på dem. Han väntar tills det blir en kort paus, vänder sig då om en gång till och mumlar:

»Jag har nu i veckan... förlorat min son!»

»Vi skola alla dö...» flämtar den puckelryggige och torkar sig om munnen efter ett hostanfall. »Men hör hvad jag säger! Jag vill sannerligen inte längre åka så här! När skola vi komma fram på det här sättet?»

»Du drifver på honom alldeles för litet!»

»Hör du inte, din gamle skälm? Piska på hästen! Att åka med dig är då alldeles detsamma som att gå till fots. Hör du, Smjei Gorynytsch? Eller kanske du inte bryr dig om hvad vi säga?»

Jona mer hör än känner stöten i nacken.

»Ha, ha, ha!» skrattar han. »Sådana glada herrar!... Gud gifve er lycka!»

»Isvostschik, är du gift?» frågar en af de båda långa.

»Jag? Hm... Sådana glada herrar! Min hustru ligger i den kalla jorden... Ja... ja... I grafven ligger hon... Nu är min son också död... och jag ensam lefver kvar... Det är underligt hvad döden ofta tar miste på dörr... I stället för att gå till mig — gick den till henne och till min son...»

Jona vänder sig om för att berätta om sin sons död, men då suckar den puckelryggige och säger, att de, Gud vare lof, alla skola gå samma väg... Sedan Jona mottagit pengarna, står han länge och ser efter det glada sällskapet, som så småningomförsvinner i mörkret... Han är åter ensam, åter börjar kvällens vemodsfulla stillhet göra intryck på honom... Sorgen, som för en kort stund liksom domnat bort, vaknar nu åter till lif och börjar sarga hans hjärta med förnyad styrka... Hans blick irrar från den ena sidan af gatan till den andra och följer med ett oroligt, lidande uttryck människorna, som gå fram och tillbaka: finns det bland dessa tusentals människor icke en enda, som vill lyssna till honom? De skynda alla förbi utan att bry sig det minsta hvarken om honom eller om hans sorg. Denna bittra, gränslösa sorg! Om den kunde spränga hans bröst och strömma ut, skulle den släcka hvarje ljusstråle, men nu är det ingen, som ser den. Det uttryck den finner är för svagt — den märks icke...

Jona får se en portvakt komma ut på gatan och börjar prata med honom.

»Hur mycket är klockan, min vän?» frågar han.

»Tio... Hvarför står ni här?... Far hem...»

Jona kör långsamt ett litet stycke framåt, sjunker samman och hänger sig åt sin sorg... Att vända sig till människor anser han nu vara fullkomligt lönlöst... Efter några minuters förlopp spritter han plötsligt till som om han känt en häftig smärta, sträcker på sig och rycker i tömmarna... Han kan icke längre härda ut med detta.

»Hem...» tänker han. »Hem!»

Hästen, som fullkomligt förstår hans tankar, börjar springa i traf... Efter halfannan timme sitter Jona hemma vid den stora, sotiga spisen... Kring spisen, på bord och bänkar sitta människor och snarka... Luften är tung och osund... Jona serpå de sofvande... rifver sig bakom örat och tycker det är tråkigt, att han kommit så tidigt hem...

»Inte har jag någon hafre kvar...» tänker han. »Det är också en sorg. När en människa har fullt upp att göra och har nog med mat både för sig själf och sin häst, då är hon alltid lugn och belåten...»

En ung isvostschik reser sig upp i ett hörn af rummet, gäspar yrvaken och sträcker sig efter en mugg med vatten.

»Vill du ha något att dricka?» frågar Jona.

»Ja, visst vill jag det!»

»Se här... Gud styrke dig!... Käre bror, min son har dött... Hör du på?... På sjukhuset nu i veckan...»

Jona söker utforska hvad intryck hans ord gjort: ynglingen har icke ens hört dem, han har lagt sig ned igen och sofver redan... Gubben suckar... Lika mycket som ynglingen längtat efter att få något att dricka, lika mycket längtade han efter att få tala. Snart var det en hel vecka sedan sonen dog, och ännu hade han icke fått öppna sitt hjärta helt för en enda människa... Han hade endast fått göra några antydningar om sin sorg och alltid blifvit afbruten... Han måste få berätta om hur sonen sjuknat, hur han lidit, hvad han sagt under sina sista timmar — hur han dött... Han måse få beskrifva begrafningen, och hur de reste till sjukhuset för att hämta den blivdes kläder. Hans dotter Anisja stannade hemma... Om henne måste han också tala... Hur mycket var det inte han hade att berätta om! Hans åhörare måste sucka, klaga, gråta... Det vore nog bättre att tala medkvinnor... Visst äro de dåraktiga, men de skulle börja gråta genast.

»Jag skall gå ut och se till hästen,» tänker Jona. »Sofva hinner jag nog... Det är inte farligt, jag får nog sofva ut...»

Han klär på sig och går ut i stallet, där hästen står. Nu tänker han på vädret, på hö och hafre... Då han är ensam kan han icke fästa tankarna uteslutande vid sonen... Han kan tala om honom med hvem som helst, men att ensam sitta och tänka blott på honom och framkalla hans bild för sig, det öfverstiger hans förmåga...

»Tuggar du?» frågar Jona hästen och ser på de glänsande ögonen. »Ja, tugga du... Ha vi ingen hafre, få vi väl äta hö... Ja... Jag är gammal, jag, och längtar att få dö... Min son fick gå bort, men inte jag... En sådan duktig isvostschik han skulle ha blifvit... Hade han blott fått lefva...»

Jona står tyst en stund och fortsätter sedan:

»Ja, så är det... Han finns inte mer... Han är död... Borta för alltid... Taperja, antag att du har ett litet föl, du är mor till detta lilla föl... Så dör det plötsligt... Vore det inte förfärligt?»

Hästen tuggar, hör på och slickar sin herres hand.

En känsla af sällhet griper Jona, och han berättar allt för sin häst.